

Sanna Haavisto

KARIBU! -TERVETULOA TANSANIAAN.
AFRIKKA-OPAS LAPSILLE

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
2009

KARIBU! -TERVETULO A TANSANIAAN. AFRIKKA-OPAS LAPSILLE

Haavisto, Sanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
marraskuu 2009
Ohjaaja: Kumpulainen, Pasi
Sivumäärä: 45
Liitteitä: 2

Asiasanat: lapset, maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, monikulttuurisuuskasvatus

---

Tämän opinnäytetyön aiheena oli luoda itä-afrikkalaista kulttuuria käsittelevä monikulttuurisuuskasvatusaineisto avuksi monikulttuurisuuskasvatukseen lasten kanssa työskenteleville. Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden määrä Suomessa on jatkuvassa kasvussa. Sekä monikulttuurisuuskasvatuksen lisäämiselle että uusille monikulttuurisuuskasvatusaineistoille on tarvetta.

Oppaan on tarkoitus olla monipuolinen tietopankki itä-afrikkalaisesta kulttuurista. Sitä voivat käyttää niin opettajat ja ohjaajat opetusmateriaalina, kuin lapset itsenäisesti. Opas kirjoitettiin 3 kuukauden Tansaniaan sijoittuneen harjoitteluvaihdon kokemusten perusteella lähteitä apuna käyttäen ja kuvitettiin valokuvien ja piirroksien avulla. Se on tehty mahdollisimman helppokäyttöiseksi, mielenkiintoiseksi ja lapsilähtöiseksi.

Karibu! -tervetuloa Tansaniaan on opas, joka soveltuu 5-10 -vuotiaiden kanssa käytettäväksi. Sen sisältöjä testattiin käytännössä yhden viikon ajan 3-6 -vuotiaiden päiväkotiryhmässä, jolloin huomattiin oppaan soveltuvan myös alle 5-vuotiaiden monikulttuurisuuskasvatukseen tueksi. Viikko sisälsi viisi aamupäivisin toteutettua yhteistuokiota, joiden jälkeen oli teemaan sopivaa askartelua tai muuta luovaa tekemistä. Tuokiot suunniteltiin täysin oppaan sisältöjen pohjalta. Viikon aikana saatu palaute oli hyvää niin päiväkodin henkilökunnan kuin lastenkin osalta.

Toteutusviikon kokemusten perusteella oppaan askarteluohjeisiin tehtiin pieniä, käytännössä paremmin palvelevia korjauksia. Viikon toteutusten sujumisen perusteella voidaan myös todeta Afrikan olevan aiheena lapsille hyvin mielenkiintoinen, moniulotteinen ja jännittävä.

KARIBU! -WELCOME TO TANZANIA. A GUIDE ABOUT AFRICA FOR CHILDREN

Haavisto, Sanna

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

November 2009

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 45

Appendices: 2

Key words: children, immigrants, multicultural, multicultural education

---

The purpose of this thesis was to create a multicultural education material about East Africa's culture for those working with children to help them in giving multicultural education. The number of immigrants and people with immigrant backgrounds is continuously growing in Finland. There is a need to increase both multicultural education and the quantity of multicultural education materials.

The guide is supposed to be a diverse data bank about east african culture. It can be used not only as a teaching material by teachers but also independently by children. The writing of the guide was based on the experiences from a 3 months practical training period in Tanzania with a help of sources and was illustrated with photographs and drawings. The guide is meant to be as user friendly, interesting, and child centered as possible.

Karibu! -Welcome to Tanzania is a guide suitable to be used with children from 5 to 10 years. Its contents have been tested in practise for one week in a kindergarten group with children from 3 to 6 years old, thus the guide was noticed to be suitable also for children under 5 years old and to be used in their multicultural education. The week included five short common lessons which took place in the mornings, after which there was crafts or something else creative to do according to the theme. Common lessons were completely based on the guide. The feedback given throughout the week was positive not only by children but also by the personnel.

On the basis of the implementation weeks' experiences some small corrections were made in the craft instructions of the guide to make them work better in practice. On the basis of the implementation week it can also be stated that Africa as a subject is a very interesting, multidimensional, and exciting one for children.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MONIKULTTUURISUUSKASVATUS.....	6
2.1 Monikulttuurisuuskasvatus käsitteenä	6
2.2 Maahanmuuttajataustainen lapsi ryhmän jäsenenä.....	8
3 PROJEKTIN LÄHTÖTILANNE JA KEHITYSTARVE	11
3.2 Projektin tarkoitus ja tavoitteet.....	13
3.3 Projektin hyödynsaajat	14
3.3.1 Lopulliset hyödynsaajat	14
3.3.2 Välittömät hyödynsaajat	14
3.3.3 Välilliset hyödynsaajat.....	15
4 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN ETENEMINEN.....	15
5 TUOTOKSEN KUVAUS	18
5.1 Oppaan sisältö ja teemat yleisesti	18
5.2 Kirjoittamista ohjanneet periaatteet	19
5.3 Oppaan sisältö tarkemmin kuvattuna	20
5.3.1 Esipuhe ja johdanto	20
5.3.2 Perhe ja koti	21
5.3.3 Tori ja ruoka	22
5.3.4 Koulu ja välitunti.....	23
5.3.5 Syntymäpäivä, musiikki ja liikenne	24
5.3.6 Korut, pukeutuminen ja naamiot.....	25
5.3.7 Sadepäivä, meri ja Kilimanjaro	26
5.3.8 Safari, eläimet ja Masai-heimo	27
5.3.9 Swahili-suomi -sanakirja.....	28
6 TUOTOKSEN SOVELTAMINEN.....	29
6.1 1. toteutus: johdanto ja kankaanpainanta.....	29
6.2 2. toteutus: afrikkalaiset eläimet.....	31
6.3 3. toteutus: afrikkalaiset korut.....	33
6.4 4. toteutus: afrikkalaiset perinteet ja naamion tekeminen	35
6.5 5. toteutus: soittamista ja tanssimista afrikkalaisen musiikin tahtiin.....	37
7 TUOTOKSEN TOIMIVUUDEN ARVIOINTI	40
8 OMIEN OPPIMISTULOSTEN TARKASTELU JA TUOTOKSEN MERKITYS	42
LÄHTEET.....	44
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus on yksi aikamme keskeisistä käsitteistä (Lehtonen & Löytty, 2003). Ihmiset muuttavat enenevässä määrin maasta toiseen työn, rakkauden tai turvapaikan perässä. Ulkomaalaisten määrä Suomessa on viimeisten kymmenen vuoden aikana lähes kaksinkertaistunut (Suomen Kuntaliiton www-sivut 2009). Maahanmuuttajataustaisten lasten osuus kouluissa on lisääntynyt huomasti 2000-luvulla ja tulee lisääntymään siinä määrin, että ennusteiden mukaan vuonna 2025 Helsingin peruskoulujen oppilaista lähes neljännes, eli 23,3 prosenttia, puhuu äidinkielenään jotakin muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia (Helsingin Sanomat 5.2.2008). Maahanmuuttajataustaisten lasten osuus on lisääntynyt myös päivähoitossa, jossa yhteisiä käytäntöjä maahanmuuttajataustaisten lasten ja heidän perheidensä kanssa toimimiseen ollaan luomassa ja kehittämässä parhaillaan.

Nykypäivän ja tulevaisuuden lapset kohtaavat arjessaan luonnostaan paljon monikulttuurisemman Suomen kuin vanhempansa aikoinaan. Monikulttuurisuuskasvatus kannattaa aloittaa varhain ja sitä tukevia aineistoja tarvitaan. Monikulttuurisuus on rikkaus, josta voi ammentaa monia erilaisia sisältöjä opetukseen ja ohjattuun toimintaan niin päiväkohteissa, kerhoissa kuin kouluissakin. Vieraisiin kulttuureihin tutustuminen hälventää ennakkoluuloja ja kasvattaa lapsesta suvaitsevaista maailmankansalaista pienestä pitäen. Tulevaisuuden suvaitsevaiset aikuiset tehdään tänään. Lapset ottavat mallia aikuisten asenteista, joten jokaisen on tarkasteltava suhtautumistaan monikulttuurisuuteen (Myllymäki 2004, 22).

Näistä lähtökohdista sain idean tehdä opinnäytetyönäni Afrikka-oppaan noin 5-10 -vuotiaille lapsille. Vietin loppuvuodesta 2008 kaksitoista viikkoa työharjoitteluvaihdossa Tansaniassa, Itä-Afrikassa. Näin ja koin paljon lasten ja perheiden arkea toimiessani englannin opettajana 3-7 -vuotiaille ja matkustellessani maan sisällä. Tansanialainen kulttuuri on hyvin erilainen kuin suomalainen, mikä sai minut ajattelemaan eri puolella maailmaa asuvien lasten arjen erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä.

Uskon, että kun lapsille annetaan oikeaa, kiinnostavaa, yksityiskohtaista ja elämänläheistä tietoa toisenlaisessa kulttuurissa elävien ikätoverien elämästä, hälventää se ennakkoluuloja tehokkaasti. Afrikka näyttäytyy lapsille usein vain uutisissa, pienenä raappaisuna siitä, mitä sillä oikeasti olisi tarjottavana. Pysin tuotoksellani purkamaan suomalaisten aikuisten ja lasten mieliin jäänyttä länsimaista ja mystifioitua kuvaa Afrikasta, ja antamaan tilalle todellisen kuvan lapsen näkökulmasta katsottuna. Tietysti pyrin myös herättämään kiinnostusta ottaa itse lisää selville asiasta, sillä en voi yhden tuotoksen puitteissa tyhjentävästi esitellä kokonaisen maanosan kulttuuria.

Suomalaisesta lapsesta on varmasti jännittävää kuulla, miten hänen ikätoverinsa elävät toisella puolen maailmaa, aivan erilaisissa olosuhteissa. Pysin yhdistämään oppaassa afrikkalaisen iloisuuden, eloisuuden, rentouden, rytmikkyuden ja elämyksellisyyden opetuksellisuuteen, havainnollisuuteen ja suvaitsevaisuuskasvatukseen, lisäten mukaan vielä osallistavia harjoituksia ja tehtäviä, joiden avulla lapsi pääsee kokeilemaan itse afrikkalaiseen arkeen ja juhlaan olennaisesti kuuluvia tapoja.

2 MONIKULTTUURISUUSKASVATUS

2.1 Monikulttuurisuuskasvatus käsitteenä

Sanana monikulttuurisuus tarkoittaa yksinkertaisimmillaan, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia toisistaan kulttuurisesti eroavia ryhmiä (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 20). Käsitteet monikulttuurisuuskasvatus, kansainvälisyyskasvatus ja suvaitsevaisuuskasvatus tarkoittavat kaikki osittain samaa asiaa, mutta niillä voi olla erilaisia painotuksia. Ne tähtäävät kaikki suvaitsevaisuuden, sopusoinnun, kulttuurienvälisen yhteistyön ja tiedon lisäämiseen yhteiskunnassa. Myös käsitteet kulttuurikasvatus, kehityskasvatus,

ihmisoikeuskasvatus, rauhankasvatus ja tasa-arvokasvatus limittyvät edellisiin ja sisältävät samanlaisia aihealueita (Myllymäki 2004, 22). Näitä tarjoavat erilaiset järjestöt, koulu, kunnat, kirkko, media ja valtionhallinnon tasolla esimerkiksi opetushallinto, opetusministeriö, opetushallitus, työministeriö, ulkoasianministeriö ja ympäristöministeriö (Myllymäki 2004). Myöskään vanhempien lapsilleen antaman kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatuksen osuutta ei pidä unohtaa.

Suvaitsevaisuus tuntuu olevan kaikille näille 'kasvatuksille' yhteinen ihanne. Unescon yleiskokouksen vuonna 1995 hyväksymässä julistuksessa suvaitsevaisuuden periaatteista todetaan, että suvaitsevaisuus ei ole myöntöväisyyttä, alentuvuutta eikä suopeutta, vaan ennen kaikkea sitä, että tunnustetaan toisten yleismaailmalliset ihmisoikeudet ja perusvapaudet (Haatainen 2004, 8). Tässä projektissa olen johdonmukaisesti käyttänyt käsitettä monikulttuurisuuskasvatus, myös synonyymina käsitteelle kansainvälisyyskasvatus, ja keskittynyt nimenomaan lapsille annettavaan monikulttuurisuuskasvatukseen. Koska päätösvaltaa on kouluhallinnossa ajettu organisaatioissa alaspäin, on yksittäisillä kouluilla ja kunnilla entistä enemmän päätösvaltaa monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttamisessa (Myllymäki 2004, 23).

Monikulttuurisuuskasvatusta tarvitaan kuitenkin kaikissa yhteiskunnallisissa ryhmissä ja eri-ikäisten ihmisten keskuudessa (Myllymäki 2004, 22). Se on tarkoitettu kaikille, ei vain vähemmistöihin kuuluville. Monikulttuurisuuskasvatuksessa käsitellään oikeudenmukaisuuden, syrjinnän, tasa-arvon ja kulttuurierojen esiin nostattamia kysymyksiä. Asioiden tarkastelu vain yhden kulttuurin näkökulmasta johtaa vain yhdenlaisen todellisuuden hahmottamiseen. (Myllymäki 2004, 16) Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voimme hahmottaa maailmaa rikkaammin ja monimuotoisemmin. Monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteena on, että ihminen hyväksyy toisten erilaisuuden ja tuntee muita kulttuureja, ymmärtää ihmisten ja kansojen keskinäisen riippuvuuden sekä tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden ihmisarvon perustana (Haatainen 2004, 8).

Yhdysvaltalaisen kasvatustieteilijän Sonja Nieton mukaan monikulttuurisuuskasvatuksessa on kuusi tasoa: suvaitsevaisuus, hyväksyminen, kunnioitus, vahvistaminen, solidaarisuus ja kritiikki (Talib 2007, 39). Suvaitseminen on monikulttuurisen kohtaamisen ensimmäinen taso, jolla ihminen oppii kestämään jotakin, mikä voi olla hänelle epämieluisaa. Toisen kulttuurin tavat saattavat tuntua siinä määrin vierailta, että ne koetaan epämieluisiksi. Niitä on hyvä oppia kuitenkin suvaitsemaan.

Hyväksyminen on astetta korkeammalla monikulttuurisen kohtaamisen tasoilla kuin suvaitseminen. Hyväksymisvaiheessa vieraita kulttuureja ei enää pelkästään pakon edessä suvaita, vaan ne hyväksytään aidosti. Monikulttuurisuuden ja vieraiden kulttuurien hyväksyminen sisältää ajatuksen erilaisuuden kunnioittamisesta ja tukemisesta, mikä mahdollistaa maahanmuuttajataustaisen lapsen hyvän itsetunnon kehittymisen. (Talib 2007, 39) Kunnioitus onkin yksi monikulttuurisuuskasvatuksen tasoista.

Vahvistaminen, solidaarisuus ja kritiikki perustelevat paikkansa monikulttuurisuuskasvatuksen tasoina siten, että tuloksellinen oppiminen ja yhteistyö monikulttuurisessa ryhmässä vaativat yhteistyötä kaikkien kanssa, vaikka se olisi välillä vaivalloistakin (Talib 2007, 39). Monikulttuurisen ryhmän on tehtävä kenties yksikulttuurista ryhmää enemmän töitä toimiakseen yhtä hyvin, mutta tehty työ maksaa itsensä takaisin. Toimiva monikulttuurinen ryhmä antaa kaikille jäsenilleen luvan olla omia itsejään ja myös tukee ja vahvistaa jokaista jäsentään tässä prosessissa. Tietysti tarvitaan myös kriittisyyttä, jotta ryhmän toiminnasta voidaan karsia turhia rönsyjä pois.

2.2 Maahanmuuttajataustainen lapsi ryhmän jäsenenä

Oma projektini on monikulttuurisuuskasvatusta ensisijaisesti siinä mielessä, että kanta-väestön edustajille välitetään tietoa vieraasta kulttuurista. Tärkeä osa-alue monikulttuurisuuskasvatusta on myös se, miten toimitaan ryhmässä, jossa on maahanmuuttajataustaisia lapsia. Käytän käsitettä maahanmuuttajataustainen, koska se venyy parhaiten tarkoittamaan sekä vasta maahan muuttaneita että maahanmuuttajavanhempien lapsia. Kä-

site 'toisen polven maahanmuuttaja' on jo itsessään mahdoton, koska maahan voi muuttaa vain kerran ja vain yhden sukupolven aikana (Huttunen ym. 2005, 13).

Maahanmuuttajataustaiset lapset ovat usein alkuperäismaastaan riippuen eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden. Taustaltaan anglosaksiset, pohjoismaalaiset tai Itä-Aasiaa edustavat lapset otetaan paremmin vastaan ryhmässä, koska heidän kulttuurinsa poikkeavat suomalaisesta vähemmän kuin afrikkalaisen tai Lähi-Itää edustavan lapsen kulttuuri. Tämä yhteiskunnassa vallitseva luokittelu vaikuttaa tietoisesti ja tiedostamatta myös opettajien ja ohjaajien käyttäytymismalleihin. (Talib 2007, 43)

Monikulttuurisuus asettaa opetus- ja ohjaustyössä toimiville uusien haasteita, joiden kohtaamiseen on hyvä varautua. Maahanmuuttajataustaiset lapset vaativat monesti opettajan ja ohjaajan erityistä huomiota, mikä lisää opettajan ja ohjaajan työtaakkaa. Oppilaiden erilaisuus ja kulttuurisista syistä johtuvat hankaluudet esimerkiksi kielen oppimisessa, muussa oppimisessa ja sosialisoinnissa on tunnistettava, jotta niiden helpottumisen eteen voidaan tehdä töitä. (Talib 2007, 48) Jos monikulttuurisuutta käsitellään ryhmässä yhdessä ja uudet kulttuurit kohdataan rohkeasti, avoimesti, kunnioittaen ja hyväksyen, vähentää se varmasti mahdollisia monikulttuurisuudesta aiheutuvia ongelmatilanteita. Sen sijaan, että maahanmuuttajataustaisen lapsen kulttuurista vaiettaisiin, siitä pitää puhua. Tietämättömyys voi lisätä epäluuloisuutta ja sen myötä myös kiusaamista. Oikean tiedon jakaminen sitä vastoin harvoin on pahitteeksi.

Maahanmuuttajataustaisia lapsia ei pidä kohdata "värisokeasti", sillä kaikkien oppilaiden tasapäistämiseksi samalle viivalle ja oppilaan etnisyyden tunnustamatta jättämisestä hienotunteisuuden vuoksi ei seuraa hyvää (Talib 2007, 42). Myöskään kaikkien hankaluuksien laittamista monikulttuurisuuden syyksi ja siten niiden selvittämättä jättämistä ei pitäisi tapahtua (Talib 2005, 3; Talib 2007, 41). Maahanmuuttajataustaiset lapset tulee kohdata tasavertaisina kantaväestöön kuuluvien lasten kanssa, mutta kulttuurisia erityispiirteitä ei ole tarpeen häivyttää. Monikulttuuristen lapsiryhmien kanssa työskentelevien on oltava selvillä ryhmän jäsenten kulttuurien erityispiirteistä (Talib 2007, 42). Niitä ei tule missään nimessä vähätellä, voivotella, mitätöidä tai halveksia. Niistä voidaan yhdes-

sä keskustella ja maahanmuuttajataustaisia lapsia voi pyytää kertomaan kaikille kulttuuristaan ja toisesta kotimaastaan. Opettajan ja ohjaajan on omalla asenteellaan tuotava ryhmässä esille monikulttuurisuuden antoisuutta ja opettavaisuutta.

Maahanmuuttajataustaisen aikuisen integroitumista uuteen yhteiskuntaan helpottaa, jos hänellä on lapsi, joka pääsee päivähoitoon tai peruskouluun. Päivähoidon ja koulun kautta syntyy kontakteja kantaväestöön. Lapselle sopeutuminen uuteen kulttuuriin ja uuden kielen oppiminen on usein helpompaa kuin aikuiselle, joten maahanmuuttajataustaiset lapset saattavat saada kotouttajan ja opastajan roolin vanhempiinsa nähden. Varsinkin, jos maahanmuuttajataustaisen vanhemman työn tai koulupaikan saamisessa on ongelmia tai siinä kuluu kauan aikaa, ovat päivähoidosta ja koulusta saadut kontaktit ja niiden suhtautuminen monikulttuurisuuteen entistä suuremmassa roolissa.

Joka tapauksessa päivähoidossa ja koulussa annettu monikulttuurisuusopetus ja suhtautuminen maahanmuuttajataustaiseen lapseen ovat elintärkeitä asioita, koska ne määrittelevät paljolti sitä, miten lapsi kokee itsensä ensin yhteisön ja myöhemmin yhteiskunnan jäsenenä. Jos häntä arvostetaan omana itsenään ja hänen sallitaan toteuttaa omaa kulttuuriaan, hän kokee itsensä kokonaisvaltaisesti arvokkaaksi ja hänen identiteetistään tulee eheä. Jos taas päivähoidossa ja koulussa annetaan ymmärtää, että kulttuurisia erityispiirteitä olisi parempi häivyttää ja lapsen on sulauduttava kantaväestöön, tehdään hallaa hänen itsetunnon ja särjetään muodostumassa olevaa identiteettiä. (Talib 2007, 44) Jokainen lapsi on arvokas juuri sellaisena kuin on, eikä yhteisön tai yhteiskunnan pidä missään nimessä antaa sellaista viestiä, että lapsen tulisi jotenkin muuttua ollakseen hyväksytympi.

3 PROJEKTIN LÄHTÖTILANNE JA KEHITYSTARVE

Monikulttuurisuuskasvatusta tukevalle aineistolle on Suomessa tarvetta, sillä maamme monikulttuuristuu nyt kiihkeämmällä vauhdilla kuin koskaan aikaisemmin. Suomessa on yleensä ajateltu, että olemme jotenkin eristyksissä muusta maailmasta täällä pohjoisen perukoilla, mutta tuo mielikuva on nyt osoittautumassa auttamattoman vanhanaikaiseksi. Suomeen tulee enenevässä määrin työperäisiä maahanmuuttajia, vaihto-opiskelijoita ja turvapaikanhakijoita. Lähiaikoina on noussut esiin jopa mielipiteitä siitä, että monikulttuuristuminen olisi uhka Suomelle ja maahanmuuttopolitiikkaa olisi kiristettävä (Arhinmäki 2009). Uskon kielteisyyden takana olevan tietämättömyyden ja epäluuloisuuden, jotka synnyttävät pelkoa erilaisuutta kohtaan (Haatainen 2007, 8). Todellisuudessa Suomi tarvitsee maahanmuuttajia kipeästi työvoimaksi ja takaamaan väestön kasvun (Haatainen 2004, 8 ; Suomen Kuntaliiton www-sivut 2009).

Maailman muuttuminen ja kasvaminen pienemmäksi on väistämätöntä, ja muutoksessa tulisikin nähdä mahdollisuuksia ennemmin kuin vetäytyä syrjään ja pudota kehityksen kelkasta. Ihmisillä on samat unelmat, pelot ja tunteet kulttuurista ja kielestä riippumatta. Muihin kulttuureihin ja niiden edustajiin tutustuminen auttaa ymmärtämään ympäröivän maailman monikerroksellisuutta paremmin ja huomaamaan, mitä kaikkea upeaa jokaisessa kulttuurissa onkaan (Myllymäki 2004, 16). Kulttuurien kohdatessa meistä jokainen voi saada elämäänsä rikastuttamaan uusia ystäviä, kokemuksia, makuja ja ääniä. Alkuperäiset kulttuurit eivät katoa, vaikka ne kohtaisivatkin ja osittain sekoittuisivat. Kaikki säilyttämisen arvoinen säilyy, ja varmasti sadan vuoden päästäkin Suomessa syödään lihapullia ja perunamuusia, mutta myös ehkä enemmän kaikkea kauempaa keittiöihimme tiensä löytänyttä.

Kiinnostumisen lisääntyminen muihin kulttuureihin on jo nähtävissä. Kansanopistoissa opiskellaan ahkerasti itämaista tanssia, joogaa ja monien eri maiden keittiöiden antimia. Aidosta, kokonaisvaltaisesta monikulttuurisuudesta puhuttaessa ei voida kuitenkaan ajatella, että kustakin kulttuurista valittaisiin vain parhaimmat ja kiinnostavimmat palat,

vaan jokainen kulttuuri tulee ottaa vastaan sellaisena kuin se on. Yhteiskunnan monikulttuuristuksessa yhteentörmäyksiä syntyy väistämättä erilaisista arvoista, normeista ja käytänteistä johtuen (Talib 2005, 7). Juuri siksi on tärkeää tutustua eri kulttuureihin syvällisemmin kuin vain käymällä etnisessä ravintolassa.

Maahanmuuttajilla on oikeus säilyttää oma kulttuurinsa, mutta heidän on myös mukaututtava uuden kotimaan lakiin ja tiettyihin normeihin, jos ne eroavat alkuperäismaan vastaavista (Talib 2005, 14). Uuden kotimaan kantaväestön taas on otettava maahanmuuttajat avoimesti vastaan. Heidän kotoutumistaan ei tule hankaloittaa missään määrin, heitä on kohdeltava inhimillisesti ja tasa-arvoisesti. Heille on annettava mahdollisuus rakentaa itselleen uusi elämä uudessa maassa ja tulla sen täysivaltaisiksi kansalaisiksi.

Kulttuurien kohtaamiseen on suhtauduttava realistisesti ja ymmärtäväisesti. Pieni viitseiäisyys ja huomaavaisuus sekä etukäteen toisen kulttuurin tapoihin tutustuminen pelastavat monilta väärinkäsityksiltä ja mielipahalta. Aina on mahdollista ja tervettä myös kyseenalaistaa toisen kulttuurin tapoja, mutta kohteliaasti. Toisen kulttuurin edustajat varmasti useimmiten mielellään kertovat, miksi heidän kulttuurissaan toimitaan niin kuin toimitaan, kunhan kysymys on asiallisesti muotoiltu ja täysin vailla aggressiivisuutta. Asian tajuamista helpottaa sen kääntäminen päin vastoin: suomalaisista on ylitspääsemättömän hauskaa selostaa ulkomaalaisille kotimaansa hassuja tapoja, kuten saunomista ja avannossa uimista.

Näitä lähtökohtia ajatellen olen pyrkinyt tekemään monikulttuurisuusopetusta tukevasta, lapsille suunnatusta Afrikka-oppaastani mahdollisimman totuudenmukaisen ja maanläheisen matkan afrikkalaiseen arkeen. Olen toki ottanut mukaan myös aihealueita, jotka tuntuvat suomalaiselle lapselle hyvin eksoottisilta, kuten safarin eläimiseen ja Intian turkoosin valtameren kalastaja-aluksineen. Nämä siksi, jotta ymmärrettäisiin Afrikan mantereeseen ainutlaatuisuus muiden joukossa. Tansanialaisella lapsella on yhtäläiset oikeudet olla ylpeä synnyinmaastaan ja kulttuuristaan kuin kenellä tahansa muullakin lapsella.

Olen myös pyrkinyt paikkaamaan monia suomalaisia vaivaavaa aukkoa yleissivistyksessä Afrikan suhteen. Harva on käynyt tai viettänyt siellä pidempää ajanjaksoa, ainakaan muualla kuin turistikohteissa. Niinpä mielikuvat tuosta maanosasta ovat usein muodostuneet televisiouutisten nälänhätä- ja sisällissotavälähdysten sekä turistimatkoilla koettujen näkymien myötä. Lapsillekin sanotaan usein, että syöpä nyt ruokasi tai se lähetetään Afrikkaan, siellä lapset näkevät nälkää. Mielestäni ilmeinen tarve mielikuvien oikaisemiseksi ja totuudellistamiseksi on olemassa. Tahdon näyttää sen, millaista on tavallinen afrikkalainen, nimenomaan itä-afrikkalainen, arki ja elämä.

Toisin sanoen haluan tuoda kaukaisen lähelle ja tehdä vieraasta tutumpaa. Toivon, että tuottamani aineiston avulla lapset tutustuisivat erilaiseen kulttuuriin itselleen sopivalla tavalla, eikä kenenkään lapsen tarvitsisi sen myötä suhtautua epäluuloisesti kohtaamiinsa toisen kulttuurin edustajiin. Uskon aineistosta olevan hyötyä myös aikuisille. Toivon sydämestäni, että lapsia ei enää varoiteltaisi maahanmuuttajalasten kanssa leikkimisestä, vaan rohkaistaisiin olemaan kaikkien kavereita. Tietämättömyys synnyttää pelkoa ja pelko pahimmillaan väkivaltaa ja syrjimistä. Paras ase suvaitsevaisuuden lisäämiseksi on siis todenperäisen tiedon jakaminen. Häviämme paljon enemmän vetäytyessämme kuoreemme kuin kohdatessamme maailman sellaisena kuin se on.

3.2 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Tiivistetysti projektini tarkoitus on siis tuottaa monikulttuurisuuskasvatusaineisto, joka käsittelee itä-afrikkalaista kulttuuria lapsen näkökulmasta, ja jonka avulla lisätään suomalaisten lasten Afrikka-tietoisuutta. Tietoisuuden lisääminen hälventää pelkoja ja epäluuloja vierasta kulttuuria kohtaan. Tuottamani monikulttuurisuuskasvatusaineiston avulla lasten onnistuu tutustua afrikkalaiseen kulttuuriin siinä määrin, että he saavat siitä omakohtaisen kokemuksen. Omakohtaisen kokemuksen synnyttyä on helpompaa suhtautua myönteisesti ja vastaanottavaisesti kaikkiin tuleviin kokemuksiin vieraasta kulttuurista ja sen edustajista. Oppaani on siis tarkoitus olla jonkinlainen ensikosketus Afrikkaan.

Tavoitteena projektissa on ollut myös mahdollistaa lapsille elämyksellinen, hauska ja luova monikulttuurisuuskasvatus sekä monikulttuuristen teemojen omakohtainen työstäminen. Oppaan on tarkoitus olla helposti ja monipuolisesti käytettävissä ja sovellettavissa niin opettajan ja ohjaajan työvälineenä kuin lasten itsenäisesti käytettäessäkin.

3.3 Projektin hyödynsaajat

3.3.1 Lopulliset hyödynsaajat

Lopullisiksi hyödynsaajiksi projektissani voidaan katsoa sekä lapset, joiden kanssa oppaan sisältöjä käydään läpi, että aikuiset, jotka käyttävät opasta apuna monikulttuurisuusopetuksessa. Ensisijaisesti olen ajatellut lopullisten hyödynsaajien olevan lapsia, mutta toivon, että myös lasten kanssa työskentelevät aikuiset saisivat oppaasta uutta tietoa ja näkökulmia afrikkalaiseen kulttuuriin. Olen pyrkinyt tekemään oppaasta niin monipuolisen ja sovellettavan, että sitä voi käyttää niin päiväkodeissa, alakouluissa, iltapäiväkerhoissa kuin monissa muissakin ohjatuissa toiminnoissa. Lapset voivat käyttää opasta myös itsenäisesti, kunhan ovat lukutaitoisia. Lasten itsenäistä oppaan käyttöä ajatellen olen kuvittanut oppaan runsaasti piirroksilla ja valokuvilla.

3.3.2 Välittömät hyödynsaajat

Mikäli lapset käyttävät opasta itsenäisesti, he ovat välittömiä hyödynsaajia ja saavat täten monikulttuurisuustietoa suoraan oppaasta ilman opettajan tai ohjaajan opastusta. Tosin opettaja tai ohjaaja kykenee tekemään monikulttuurisuusopetuksesta elämyksellisempää ja yhteisöllisempää soveltaessaan sisältöjä yhteisiksi, ohjatuiksi tuokioiksi. Silti on mielestäni hyvä, että opas on niin haluttaessa myös lapsen itsenäisesti käytettävissä. Joillekin lapsille se voi olla mielekkäämpi tapa tutustua uusiin asioihin kuin yhteiset tuokiot.

Opettajat, lastentarhanopettajat ja ohjaajat ovat välittömien hyödynsaajien suurin ryhmä. Heistä on kiinni, miten monikulttuuriset sisällöt välittyvät lapsille. Tällöin avainkysymykseksi muodostuu heidän oma kiinnostuksensa monikulttuurisuusasioihin ja motivaatio niiden opettamiseen lapsille. Edelleen toivon oppaan sovellettavuuden ja monipuolisuuden helpottavan sen käyttöön ottamista.

3.3.3 Välilliset hyödynsaajat

Myös välillisiä hyödynsaajia löytyy, mikäli lapset tai heidän opettajansa ja ohjaajansa innostuvat oppaasta ja sen avulla ohjatuista tuokioista niin paljon, että kertovat niistä muillekin. Tällöin välillisiä hyödynsaajia voivat olla esimerkiksi lasten vanhemmat, sisarukset ja kaverit sekä opettajien ja ohjaajien kollegat ja muut tuttavat. Oppaan jakamisen helppous mahdollistaa sen leviämisen laajalle. Mikäli opasta käyttänyt opettaja kertoo siitä kollegalleen ja kollega innostuu oppaasta, saa hän helposti kopioitua tai tulostettua itselleen oman kappaleen siitä.

4 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN ETENEMINEN

Lähdin vaihtoon lokakuussa 2008 ja opinnäytetyön aihe oli päätettävä ennen sitä. Sain idean tehdä lapsille sopivan oppaan afrikkalaisesta kulttuurista. Tietenkään en voinut etukäteen aavistaa, miten suuri kokemus vaihto olisi minulle ja miten laajasti tutustuisin uuteen kulttuuriin. Kokemusten suuruus ylitti kaikki kuvitelmani ja tuntui, että matkasta sain aineistoa vaikka kokonaiseen romaaniin.

Koko matkan ajan pidin sekä paperista matkapäiväkirjaa, blogia internetissä että otin valokuvia. Näin varmistin, että muistaisin matkasta ja kohtaamistani asioista mahdoli-

simman paljon myös opinnäytetyötäni varten. Ihmiset, joiden kanssa opinnäytetyöni aiheesta matkan aikana keskustelin, pitivät sitä hyvänä ideana. Siitä sain rohkeutta jatkaa ideani kanssa eteenpäin.

Alkuperäinen suunnitelmani oli pian vaihtoni jälkeen eli alkuvuodesta 2009 kiertää muutamassa päiväkotiryhmässä kertomassa matkastani ja alkaa koota opasta lapsilta saamani palautteen ja heidän mielenkiinnon kohteidensa pohjalta. Muut kiireet ja matkakokemuksen jäsentymättömyys itselleni laittoivat suunnitelmat kuitenkin uusiksi. Tuntui, etten ollut saanut Afrikkaan vielä tarpeeksi etäisyyttä, jotta olisin voinut kertoa siitä selkeästi muille.

Kevättalvella kiersin vaihdossa kanssani olleen luokkatoverini kanssa kertomassa matkastamme ja afrikkalaisesta kulttuurista muun muassa nuoremmille opiskelijoille ja vaihtoon lähdöstä kiinnostuneille. Näistä esiintymisistä sain uutta kipinää ja innostusta tarttua opinnäytetyöhöni. Tutustuin hieman monikulttuurisuudesta ja monikulttuurisuuskasvatuksesta kertoviin lähteisiin, mutta en tuntunut pääsevän käsiksi opinnäytetyöni tekemiseen teoreettisen viitekehyksen kautta. Alkoi käydä selväksi, että helpointa olisi aloittaa kirjoittamalla oppaan sisältö, sen jälkeen kirjoittaa opinnäytetyön raporttiosa ja jossakin välissä olisi vielä hyvä testata opastani käytännössä.

Omat kokemukseni afrikkalaisesta kulttuurista, eli toisin sanoen opinnäytetyöni kantava ajatus, ovat kiistattomat ja henkilökohtaiset. Niitä ei kukaan minulta voi ottaa pois tai lisätä niihin paljoakaan, joten lähdin työstämään opasta loppukeväästä lähtien melko itsenäisesti ja itsevarmasti. Aloitin aihealueista, jotka olivat mielessäni selvimpinä ja vahvimpina, ja joihin minun ei tarvinnut perehtyä paljoa enempää. Esimerkiksi afrikkalaisen koulun ja afrikkalaisen lapsen koulupäivän kuvaaminen oli tällainen aihe. Kirjoitustyön edetessä tutustuin lähteisiin ja syvensin tietojani, jotta pystyin kirjoittamaan mahdollisimman monipuolista ja yksityiskohtaista kuvausta afrikkalaisesta kulttuurista. Loin kaksi lapsihahmoa, jotka kulkevat lukijan ja lapsen kanssa läpi oppaan. Tähän oivallukseeni olin hyvin tyytyväinen.

Kesän ja alkusyksyn mittaan sain kirjoitettua oppaani hyvään malliin. Olli Marttilan Safaripassi: Pohjois-Tansania -teokseen vuodelta 2008 törmääminen kirjastossa oli minulle suureksi avuksi. Teos on kattava kuvaus Pohjois-Tansanian luonnosta, eläimistä, heimoista ja niiden elintavoista. Lisäksi se on runsaasti kuvitettu, joten saatoinkin käyttää sitä apunani toteuttaessani syyslomaviikolla Afrikka-teemaisia toimintatuokioita 3-6 -vuotiaiden lasten kanssa.

Olin päättänyt tehdä oppaastani myös visuaalisesti monipuolisen ja kiinnostavan. Kuvituksena on käytetty sekä itse otettuja että matkatovereideni ottamia valokuvia yhteensä 21 kappaletta, ja itse piirtämiäni piirroksia noin 30 kappaletta. Valokuvien käyttöön ja julkaisemiseen olen pyytänyt ja saanut luvat. Kuvitusprojekti kesti minulta noin kaksi viikkoa, ja oli ehkä opinnäytetyöprosessin hauskimpia osuuksia.

Välillä minulla tulivat oman kuvallisen osaamisen rajat vastaan, mutta silloin sovelsin alkuperäistä ajatustani kuvasta helpommin toteutettavaksi. Sain aikaan oman osaamisen puitteissa sellaista piirrosjälkeä kuin halusinkin, joten olen tyytyväinen lopputulokseen. Olin pyytänyt erästä taidealalla opiskelevaa ystävääni tekemään opinnäytetyöhöni muutamien kuvituksen, mutta aikaraja tuli vastaan. Onneksi sain kuvitukset kokoon myös omin voimin. Toisaalta on myös hyvä, että kaikki piirretyt kuvat ovat samasta kynästä, sillä yhtenäinen piirrosjälki tekee koko oppaasta yhtenäisemmän.

Opas alkoi olla jo melko lailla valmis paketti, kun minulle tarjottiin mahdollisuutta pitää syyslomaviikon ajan Afrikka-teemaisia toteutuksia 3-6 -vuotiaiden päiväkotiryhmälle. Olin innoissani mahdollisuudesta. Viikon suunnittelua helpotti se, että opas oli jo lähes valmis ja minun tarvitsi vain poimia sieltä mieluisimmat ja ko. lapsiryhmälle parhaiten soveltuvat aiheet. Näin toivon myös opettajien ja ohjaajien voivan toimia oppaani kanssa, sillä sitä varten olen sen tehnyt.

Toteutusviikko oli todella hedelmällinen ja antoisa sekä minulle, päiväkodin henkilökunnalle että tietysti tärkeimpänä kohderyhmänä lapsille. Sain kokeiltua useimmat oppaassa olevat askarteluohjeet käytännössä läpi ja osasin tehdä niihin pieniä, hyviksi ha-

vaittuja muutoksia. Hyvä palaute ja opinnäytetyötäni kohtaan herännyt kiinnostus valoi-
vat minuun rohkeutta ja uskoa siitä, että kyseessä on oikeasti hyvä projekti. Toteutusvii-
kon ansiosta minua ei epäilytä enää yhtään seisoa opinnäytetyöni takana.

Koko tämä opinnäytetyöprosessi vaihtoon lähdöstä opinnäytetyön valmiiksi tekemiseen
saakka voidaan nähdä itseni kannalta yhtenä suurena projektina, johon on sisältynyt mo-
nia eri vaiheita, ajatustyötä ja ajatusten työstämistä muiden käytettävissä olevaksi tuo-
tokseksi sekä tuotoksen käyttämistä monikulttuurisuuskasvatuksessa lasten kanssa. Sup-
peammin ajateltuna projektiin on sisältynyt tuotoksen tekeminen eri vaiheineen sekä sen
testaaminen käytännössä ja näistä raportoiminen. Vaikka ajattelenkin tekemäni tuotok-
sen olevan projektini tärkein osa, oli sen testaaminen lasten kanssa niin antoisaa ja opet-
tavaista niin lapsille kuin minullekin, että testaaminen on ehdottomasti kiinteä osa pro-
jektiani.

5 TUOTOKSEN KUVAUS

5.1 Oppaan sisältö ja teemat yleisesti

Oppaan aihealueet määräytyivät pitkälti sen perusteella, että halusin näyttää suomalaisil-
le lapsille, mitä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia afrikkalaisesta arjesta ja juhlasta löy-
tyy vastaaviin suomalaisiin verrattuna. Lisäksi oppaassa painottuvat itä-afrikkalaisen
luonnon erityispiirteet ja käsin tekemisen korostaminen. Afrikan luonto on todella hen-
keäsalpaava, ainutlaatuinen ja tutustumisen arvoinen asia, josta en missään nimessä olisi
jättänyt kertomatta lapsille. Käsityöläisyys, tuotteiden kestävyys ja materiaalien kierrät-
täminen ovat arvossaan Tansaniassa, ja ekologisuus on arvo, jota lapsille kannattaa välit-
tää tänä ilmastonmuutoksen aikakautena.

Nämä kolme teemaa olen pyrkinyt sisällöllisesti jaottelemaan niin, että ensin tutustutaan afrikkalaiseen arkeen ja juhlaan, sen jälkeen käsityöläisyyteen ja viimeiseksi luontoon. Masai-heimosta kertova luku on sijoitettu safarista ja sen eläimistä kertovien lukujen jälkeen, koska masait asuvat kansallispuistojen alueilla ja niiden läheisyydessä. Swahili-suomi-sanakirja on sijoitettu viimeiseksi, koska se on muista teemoista erillinen, mutta tavallaan kaikkia niitä yhteen kokoava luku.

5.2 Kirjoittamista ohjanneet periaatteet

Opasta tehdessäni minulla oli muutama periaate siitä, millaista tekstiä haluan kirjoittaa. Kaikkein tärkein ohjenuorani oli kirjoittaa afrikkalaisesta kulttuurista lapsen näkökulmasta, suoraan lapselle kerrottuna. En halunnut missään nimessä aliarvioida lapsia ja kirjoittaa vain kaikkein helpoimmista asioista. Mielestäni lapsi ansaitsee saada tietää asioista pintaa syvemmältä ja siten kuin ne oikeasti ovat. Mahdollisia vaikeasti tajuttavia asioita, kuten mittayksikköjen suuruuksia eläimistä kerrottaessa, olen pyrkinyt helpottamaan vertaamalla niitä johonkin. Onhan 5-vuotiaan helpompi ymmärtää, että norsu juo 200 maitopurkillisen verran vettä joka päivä, verrattuna siihen että sanottaisiin norsun juovan 200 litraa vettä päivittäin.

Toinen tärkeä periaate oli, etten lähde kaunistelemaan tavallisten afrikkalaisten ihmisten arkea, mutten myöskään kauhistelemaan sitä. Kerron oppaassa, millaista on tavallinen afrikkalainen arki. Länsimaalaisesta näkökulmasta katsottuna se on köyhää, mutta köyhyys on vain yksi puoli afrikkalaisesta arjesta. Oppaasta käy ilmi, ettei lapsilla ole paljoa leluja, isot perheet asuvat pienissä taloissa ja vesi kannetaan kaukaa kaivolta, mutta ilmi käyvät myös perheen ja kylän yhteisöllisyys, lasten innokkuus leikkiä ja olla avuksi vanhemmilleen, sekä Itä-Afrikan luonnon kauneus. Tansanialaiset eivät itse sääli itseään tai koe elävänsä kurjuudessa, joten ei ole mitään syytä kertoa heidän elämästään sellaisessa valossa. Tansanialaisessa kansanluonteessa näkyvät ylpeys omasta kulttuurista, tulevaisuudenusko ja hyväntuulisuus siinä määrin selkeinä, että halusin niiden tulevan esiin myös oppaassani.

Tärkeää oli myös kirjoittaa mahdollisimman innostavaa, osallistavaa, kysymyksiä kysyvää ja niitä herättävää tekstiä. En tahtonut kirjoittaa satuja, joita vain kuunneltaisiin, vaan lasten tietokirjoihin verrattavissa olevaa, kerronnallista tekstiä, joka herättää keskustelua ja pohdintaa elämän erilaisuudesta ja samanlaisuudesta maailman eri puolilla. Tekstin oli oltava sellaista, että lapsi voi sekä lukea sitä itsenäisesti että kuunnella aikuisen lukevan sitä koko ryhmälle.

En myöskään halunnut tehdä oppaasta kovin uskonnollista. Tähän on monta syytä. Ensinnäkin koen, että afrikkalaisesta kulttuurista voi kertoa melko kattavasti myös uskonnollisesti neutraalista näkökulmasta, joka ei loukkaa minkään uskonnon edustajaa. Useimmat tansanialaiset kristityt käyvät kirkossa joka sunnuntai, mikä on heille hyvin tärkeä tapa. Tansaniasta löytyy myös suuri muslimivähemmistö ja jonkin verran luonnonuskontojen harjoittajia. En halunnut nostaa yhtäkään uskontokuntaa yli muiden. Myös Tansaniassa eri uskontokuntien edustajat elävät sulassa sovussa keskenään, eivätkä pidä suurta meteliä itsestään. Uskonnon mukaan tuominen oppaaseen olisi saattanut loukata joitakin sen potentiaalisia käyttäjiä, kuin myös hämmentää lapsia. Tällä hetkellä oppaassa on yksi ainoa uskonnollisuuteen viittaava tekstinpätkä, jonka voi halutessaan hyvin jättää pois opasta käyttöön sovellettaessa. Itselleni oli tärkeää, että ihan jokaisen on mukava lukea opasta.

5.3 Oppaan sisältö tarkemmin kuvattuna

5.3.1 Esipuhe ja johdanto

Oppaassa on kaksi esipuhetta, lapsille omansa ja opettajille sekä ohjaajille omansa. Lasten esipuheen tarkoituksena on johdattaa lapsi oppaan sisältöihin ja esitellä hänelle kaksi lapsihahmoa, jotka kulkevat mukana läpi oppaan. Näihin lapsihahmoihin on helppo sa-

maistua ja he pitävät huolen siitä, että oppaassa pysytään aidosti lapsilähtöisessä näkökulmassa. Useimmat oppaan teemoista kerrotaan näiden hahmojen kautta. Aikuisille suunnatussa esipuheessa perustellaan lyhyesti monikulttuurisuuskasvatuksen ja siihen tarkoitettujen aineistojen kasvava tarve. Myös muutama vinkki oppaan käyttämiseen löytyy.

Esipuheiden jälkeen seuraa johdanto, jossa paneudutaan siihen, missä Afrikka on, kuinka paljon siellä asuu ihmisiä ja miten monimuotoinen koko Afrikan manner kulttuurillisesti onkaan. Johdannossa kysytään lapselta suoraan kysymyksiä hänen mielikuvistaan Afrikasta. Monilla lapsilla on käsitys Afrikasta vain yhtenä isona "maana", jonka sisällä on kaikkialla samanlaista. Yritän johdannossa selvittää lapselle sopivin käsittein ja vertauksin Afrikan suuruutta ja monimuotoisuutta maanosana.

Johdannossa tehdään myös selväksi, että oppaassa keskitytään Tansaniaan. Tansanian sijaintia, kansaa ja luonnon erityispiirteitä kuvaillaan hieman, jotta lapsi saa käsityksen Tansaniasta maana muiden joukossa, mutta kuitenkin omana ja erityisenä tapauksenaan. Olen myös liittänyt johdantoon Raili Mikkasen kirjasta Elefantti joka luuli olevansa puhveli löytyvän sadun, jossa ihonväriin liittyvät kysymykset ja ihmettelyt on käännetty näppärästi päälaelleen. Tuo pieni satu toimii mielestäni hyvänä johdatuksena afrikkalaiseen ajatusmaailmaan.

5.3.2 Perhe ja koti

Ensimmäisenä varsinaisena lukuna oppaassa toimivat kuvaukset perheestä ja kodista. Nämä ovat niin perustavanlaatuisia ja jokaista lasta koskettavia asioita, että niillä on hyvä aloittaa. Tiedot afrikkalaisesta perheestä ja kodista toimivat hyvänä pohjustuksena kaikelle, mitä oppaassa myöhemmin tulee vastaan. Päästyään selville afrikkalaisesta yhteisöllisyydestä ja tavasta viettää kaikki aika muiden ihmisten kanssa, lapsi ymmärtää monet muut afrikkalaisen arjen ja juhlan tavat ja erot suomalaisiin vastaaviin verrattuna helpommin.

Extended family eli laajennetun perheen käsite käy hyvin selville perhettä käsittelevästä osiosta. Suomalainen perhe on useimmiten ydinperhe, tosin senkin käsite on nyttemmin laajentumassa ja rikkoutumassa. Tärkeintä on ymmärtää ero afrikkalaisen ja suomalaisen perhekäsityksen välillä. Afrikassa saman katon alla asuu usein isovanhempia ja muita sukulaisia, jotka lasketaan kuuluviksi perheeseen. Myös naapurit ovat läheisempiä afrikkalaisessa kuin suomalaisessa kulttuurissa, ja afrikkalaiset lapset kutsuvatkin kaikkia kotikylänsä aikuisia sedikseen ja tädeikseen.

Kodista kertovassa luvussa on keskitytty tavallisen afrikkalaisen ja tavallisen suomalaisen kodin eroavaisuuksista kertomiseen. Kotitalon pienuus ja keittiöttömyys käyvät heti selviksi, kuin myös pyrkimys pienimuotoiseen omavaraisuuteen ja kotitöiden erilaisuuteen ja suuritöisyyteen suomalaisiin vastaaviin verrattuna. Pihalla käyskentelee kanoja ja on pieni kasvima, vesi kannetaan kaukaa kaivolta ja leipä leivotaan itse. Olen koittanut kiinnittää tekstissä huomiota naisten ja miesten erilaiseen rooliin ja työnkuvaan. Nainen hoitaa raskaat kotityöt ja huolehtii lapsista, kun mies taas tekee pitkää päivää töissä voidakseen elättää perheensä. Näiden eroavaisuuksien rooleissa ja olosuhteissa toivon herättävän keskustelua lasten keskuudessa. Minun olisi ollut turha koittaa esittää miestä ja naista samanlaisina afrikkalaisen kulttuurin puitteissa.

5.3.3 Tori ja ruoka

Torista kertovan luvun olen kirjoittanut runsaaksi ja yksityiskohtaiseksi, koska kaikki afrikkalaiseen toriin ja torikäyttämiseen liittyvä poikkeaa suuresti siitä, miten kaupassa käyminen hoituu Suomessa. Tori on kuitenkin niin jokapäiväinen ja tärkeä asia afrikkalaisessa kulttuurissa, että mielestäni oli oikein painottaa sitä näin paljon. Lapsesta on varmasti mielenkiintoista kuulla, miten erilaisia jokapäiväiset elintarvikkeet ja niiden hankkiminen ovat Afrikassa. Ruoka on kuitenkin kodin ja perheen lisäksi jokaista lasta koskettava aihe.

Ruoka on toki saanut myös oman lukunsa, joka seuraa oppaassa toria käsittelevän luvun jälkeen. Luvussa kerrotaan, millainen on tavallisen tansanialaisen ruokavalio ja miten ruoka yleensä valmistetaan. Ugalista olen kirjoittanut erikseen kappaleen verran, sillä se on Tansanian 'kansallisruoka', jota lähes kaikki syövät siellä päivittäin. Myös mausteista olen kirjoittanut, sillä ne kuuluvat olennaisesti afrikkalaiseen keittiöön ja myös kasvavat lähellä. Hedelmät ja niiden paikallisuus esiintyvät oppaassa monissa kohdin, myös tässä luvussa.

Ylipäättään olen yrittänyt painottaa ruoan tulevan läheltä ja olevan aidosti paikallista. Lapsi oppii ruoasta kertovan luvun myötä, että se, mitä meillä voi ostaa kaupasta, on saattanut tehdä hyvin pitkän matkan toiselta puolen maailmaa kaupan hyllylle ennen ostamista. Tieto-osion jälkeen oppaassa on muutama helposti toteutettavissa oleva tansanialainen resepti, joita lapset voivat kokeilla aikuisen valvonnassa ja avustuksella. Nämä siksi, että kokemus afrikkalaisesta kulttuurista olisi mahdollisimman moniulotteinen ja monin aistein koettava.

5.3.4 Koulu ja välitunti

Koulu on aihe, joka koskettaa myös jokaista lasta jollain tavalla. Jos lapsi ei vielä koulussa olekaan, se kyllä kiinnostaa häntä tulevaisuuden kannalta. Oppaassa esiintyvän luvun koulusta olen kirjoittanut omien opetuskokemusteni perusteella suuren koulun viimeisistä koulupäivistä ennen kesälomaa. Myös päiväkotiyhdistyksen teemana kouluun, sillä Tansaniassa ei ole erikseen päivähoitoa, vaan koulu aloitetaan jo kolmen vuoden ikäisenä. Pienimpien lasten koulupäivien sisällöt vaihtelevat kouluista riippuen hyvin paljon. Joissakin kouluissa kolmevuotiaat istuvat yhtä lailla pöydän ääressä ja jäljentävät taululta tekstiä vihkoon, joissakin kouluissa taas vietetään hyvinkin päiväkotimaista arkea. Oppaassa olen valinnut kertoa 1.-luokkalaisten lasten koulupäivästä, sillä päähenkilöt ovat 7-vuotiaita.

Lapsesta on varmasti mielenkiintoista kuulla, miten erilaisia ovat afrikkalainen koulu, luokka ja luokkahuone suomalaisiin verrattuna. Materiaaleiltaan ja opetusmetodeiltaan tansanialainen koulu ja opettaja on köyhä ja niukka, suorastaan keinoton hallitsemaan suuria lapsiryhmiä. Tätäkin koetan hienovaraisesti tuoda luvussa esille. Toivottavasti suomalainen lapsi sen myötä ymmärtää ja arvostaa oman koulunsa varustelua ja opetusmetodeja, vaikka tarkoitus ei olekaan nostaa toista paremmaksi kuin toista. Tärkeintä olisi huomata, miten mielellään tansanialaiset lapsetkin käyvät koulua ja oppivat uusia asioita. Välituntileikkien osalta olen korostanut niiden samankaltaisuutta ympäri maailman. Tämä kertokoon myös lasten samankaltaisuudesta ja samaistuttavuudesta toisen kulttuurin lasten osaan ja rooliin.

Mancalaan olen antanut kuvalliset ohjeet sen vuoksi, että kyseinen peli oli uskomattoman suosittu kaikenikäisten keskuudessa Tansaniassa ja laajemminkin ympäri Afrikkaa eri nimitysten alla. Mancalaa pelattiin aina välituntisin, ja hyvin pitkäkestoisesti useampi peli putkeen. Lapset eivät tuntuneet kyllästyvän siihen koskaan ja olivat kehittyneet sen pelaamisessa hämmästyttävän taitaviksi ja näppäriksi. Pelin toteuttaminen ja opetteleminen vaatii pientä viitseliäisyyttä, mutta mikäli sen säännöt oppii hallitsemaan ja siinä pääsee jopa voittamaan, on saavuttanut suuren onnistumisen kokemuksen. Mancalan puuttuminen oppaasta olisi merkinnyt jonkin oleellisen asian kertomatta jättämistä tansanialaisesta lastenkulttuurista.

5.3.5 Syntymäpäivä, musiikki ja liikenne

Syntymäpäivästä olen kirjoittanut suurimmaksi osaksi sen vuoksi, että olen päässyt itse osallistumaan tansanialaisen lapsen syntymäpäiville ja kokenut ne jossain määrin suomalaisen lapsen syntymäpäivistä poikkeaviksi. Lahjoja ei tietenkään jaella samassa mitataavassa kuin Suomessa, vaan ennemmin korostuu yhdessäolo ja päivänsankarin esille pääseminen, mikä on poikkeuksellista niinkin yhteisöllisessä kulttuurissa kuin mitä tansanialainen kulttuuri on. Syntymäpäivä on päivä, jona juhlietaan yksilöä ja hän saa olla huomion keskipisteenä, yleensä pöydän ääressä muiden edessä istumassa ja muille ka-

kunpalasia syöttämässä. Lopuksi kaikki tanssivat yhdessä, niin aikuiset kuin lapsetkin. Lasten mukanaoloa ja tärkeyttä arjessa ja juhlassa olen koittanut korostaa läpi oppaan.

Musiikista olen kirjoittanut pienehkön oman lukunsa, jossa keskitytään afrikkalaisiin rumpuihin ja niiden rooliin afrikkalaisessa musiikissa. Musiikin tärkeyttä afrikkalaisille ylipäätään ja sen roolia arjessa sekä juhlassa olen painottanut muuallakin oppaassa. Musiikki soi jatkuvasti kaikkialla, ja useimmat afrikkalaiset haluavatkin sen soivan juuri niin.

Liikenteestä kertova luku on kirjoitettu pitäen silmällä autoista kiinnostuneita lapsia, olivat nämä sitten poikia tai tyttöjä. Liikenne on olennainen osa kulttuuria ja yksi hyvä indikaattori kulttuurieroista. Tansanialainen liikennekäyttäytyminen eroaa suurissa määrin suomalaisesta, minkä vuoksi siitä oli hauskaa ja mielekästä kirjoittaa. Itse olen kokenut suurimpia kulttuurishokkeja Afrikassa juuri liikenteessä ollessani. Afrikkalainen liikenteen meno kuulostaa hurjalta, ja sitä se onkin. Kirjoitin myös erikoisista kulkuneuvoista, mopo- ja pyörätakseista, joita ei suomalaisilla teillä juuri näy.

5.3.6 Korut, pukeutuminen ja naamiot

Näiden kolmen luvun kombinaatio keskittyy käsityöläisyyden ja perinteiden ympärille. Käytän oppaassa termiä turisti muutaman kerran, ja selitän sen tarkoittavan Afrikkaan matkustavaa matkailijaa. Näiden turistien kerron ostavan Afrikasta tuliaisia, ja suosituimpiin tuliaisiin kuuluvat erilaiset korut. Koitan koruista kertovassa luvussa painottaa kierrättämistä ja materiaalien käyttämisen monipuolisuutta. Koruja tehdään niin paperista, puusta, siemenistä, luusta kuin kookospähkinän kuorestakin. Oppaassa olevien ohjeiden avulla lapset voivat opetella tekemään itse paperihelmiä, mikä ainakin omien kokemusteni perusteella on lapsista hyvin mieluisaa puuhaa.

Värikkäät, afrikkalaiset kankaat ovat visuaalisesti vahva osa afrikkalaista kulttuuria. Kerron pukeutumista käsittelevässä luvussa kankaiden monikäyttöisyydestä muutenkin

kuin vaatteina. Lapset voivat myös painaa oppaasta löytyvien ohjeiden avulla itse värikkään kankaan perunaleimasimille. Vaikka kankaita ei painetakaan Tansaniassa perunoiden avulla, on kyse samasta teemasta kuitenkin. Tärkeintä on päästä itse työstämään teemaa jotenkin, jotta se jää paremmin mieleen.

Afrikkalaisista naamioista ja niiden perinteikkäästä käytöstä olen pyrkinyt kertomaan neutraalisti, sillä lapsi voisi kokea autenttisen kuvailun myötä naamiot pelottavana asiana kiinnostavan sijaan. Olen korostanut oppaassa naamioiden merkityksellisyyttä käyttäjälleen. Naamioilla on aina jokin tarina tai jokin toive, joka niiden avulla esitetään. Esimerkiksi toivotaan kylälle sadetta tai sotureille rohkeutta. Tämän puolen afrikkalaisten naamioiden perinteistä voi mielestäni hyvin kertoa lapsille, ja jättää uskonnollisuuden ja noituuden pois. Opas sisältää myös erittäin sovelletun ohjeen naamioiden tekemiseen itse.

5.3.7 Sadepäivä, meri ja Kilimanjaro

Tansanialainen sade on asia, jonka eroavaisuutta suomalaiseen ei ymmärrä, jos ei sitä ole itse kokenut. Yritän kuitenkin tehdä eroja selviksi sadetta käsittelevässä luvussa. Suomalainen lapsi ei yleensä ole sateesta moksiskaan, kunhan ylle puetaan sopivat suojavaatteet. Tansanialainen lapsi tai perhe harvoin omistaa edes sateenvarjoa, joten lähtökohta on erilainen. Myös sade itsessään on Tansaniassa jotain ihan muuta kuin Suomessa. Se kestää tuntikausia yhteen menoon ja sen jäljiltä tiet ovat käyttökelvottomassa kunnossa parin päivän ajan. Reilun kilometrin mittaisella kävelymatkalla on mahdollista kastua läpimäräksi, minkä olen joutunut itse toteamaan. Mistään ripottelusta ei siis ole kyse. Monet, varsinkin pienemmät, lapset jättävät menemättä kouluun sateella, jos matka on pitkä ja tiet huonokuntoiset. Myöskään sateen jälkeistä lentävien hyönteisten joukkovaellusta ei suomalainen helposti ymmärrä.

Intian valtameren kauneus ja sen äärellä seisominen on vaikuttanut itseäni niin paljon, että halusin jakaa kokemuksen myös lasten kanssa. Meri on tansanialaisille myös elin-

keino, niin kalastuksen kuin turisminkin muodossa. Meren äärelle kokoontuminen ja maisemista sekä aalloista nauttiminen kuuluvat tavallisten, rannikolla asuvien tansani-laisten elämän iloihin, joten siitä kertominen lapsille on paikallaan.

Onko Afrikassa lunta, kuuluu kutkuttava kysymys Kilimanjarosta kertovassa luvussa, ja vastaus kuuluu, että onpa hyvinkin. Kilimanjaron ainutlaatuisuutta ja sen kiehtovaa menneisyyttä ja nykyisyyttä yritän valottaa lapsille parhaani mukaan. Lähteenä käytin Olli Marttilan Safaripassia. Mukana on myös itse otettu kuva, joka toivottavasti tekee oikeutta henkeäsalpaavan kauniille vuorelle, joka on maanosansa korkein. Kilimanjaro on safarikohteiden ohella suosituimpia nähtävyyksiä Tansaniassa, joten näin olennaiseksi myös sen sisällyttämisen oppaaseen.

Vuoren kuvailun jälkeen oppaassa seuraavat lyhyet osiot kahvista ja banaanista, jotka ovat suosittuja viljelykasveja Kilimanjaron hedelmällisillä rinteillä. Koen kahvista, sen alkuperästä ja valmistamisesta kertomisen kiinnostavaksi lapsille, koska useimpien lasten vanhemmat juovat kahvia. En kuitenkaan usko monillekaan lapsille olevan selvää, mistä isän ja äidin juoma kahvi tulee ja miten se tehdään. Saman periaatteen vuoksi olen valinnut mukaan banaanin, joka on melko yleinen välipala tämänkin päivän lapsille.

5.3.8 Safari, eläimet ja Masai-heimo

Tansanian nähtävyyksistä ja turistikohteista puhuttaessa ovat safarit ja eläimet ohittamaton aihe. Olen yrittänyt parhaani mukaan kuvailla lapsille sopivalla tavalla, millaista on olla safarilla ja mitä erityistä siinä on verrattuna eläintarhassa käymiseen. Toivon lasten tämän myötä ymmärtävän Afrikan luonnon monimuotoisuuden, kesyttämättömyyden ja harvinaislaatuisuuden. Teen myös selväksi, että jokaisella eläinlajilla on omat elinympäristönsä, -tapansa ja laumakäyttäytymisensä. Näin afrikkalaiset eläimet eivät jää vain mukaviksi kuviksi kirjoissa tai lannistuneiksi yksilöiksi eläintarhoissa, vaan niiden oikea luonne ja luonnon kiertokulku tulevat esiin.

Opas sisältää tietoiskun kymmenestä olennaisesta afrikkalaisesta eläimestä. Useimmat näistä ovat ulkonäöltään tuttuja lapsille jo ennestään, mutta oppaasta löytyy niistä perustietoa sekä erityispiirteitä, jotka erottavat ne muista eläimistä. Vaikeasti käsitettäviä mit-tayksikköjä olen pyrkinyt helpottamaan vertaamalla niiden suuruutta johonkin lapselle tuttuun asiaan. Esimerkiksi norsun kerron painavan enemmän kuin henkilöauton ja juo-van 200 maitopurkin verran vettä joka päivä.

Masai-heimon sisällyttäminen oppaaseen tuntui tärkeältä siksi, että he ovat Tansanian kuuluisin ja länsimaalaisten parhaiten tuntema heimo. Masai-heimon elämäntapa ja este-tiikka kiehtovat länsimaalaisia, ja heistä näkee usein kuvia mediassa. Halusin kuitenkin korostaa, että he elävät melko poikkeuksellisella tavalla valtaväestöön nähden. Tämän perinteikkään elämäntavan säilyminen meidän aikalaistemme nähtäväksi on kulttuurihi-s-toriallisesti arvokasta, ja jotenkin näin haluaisin myös lasten tämän asian ymmärtävän, vaikka nuo termit heidän ymmärrettäväkseen hieman liian hienoja ovatkin.

5.3.9 Swahili-suomi -sanakirja

Viimeisenä osiona oppaassa on swahili-suomi -sanakirja, joka tavallaan kokoaa yhteen kaikki oppaan teemat antamalla niihin liittyvää sanastoa swahiliksi. Mitään kielenopette-lutehtäviä en ole sanakirjan oheen liittänyt, sillä mielestäni lasten ei ole tärkeää oppia puhumaan tai käyttämään swahilia, vaan tutustua siihen kielenä ja ehkä toistella ääneen yleisimpiä fraaseja.

Sanakirja on muodoltaan hyvin yksinkertainen ja sisältää aivan perussanastoa. Mikäli niin halutaan, on sen sisällöillä mahdollista saada aikaan pienimuotoinen keskustelu tai itsensä esittely. Se voi antaa myös eväitä Afrikka-päivän tai -viikon järjestämiseen, jol-loin esimerkiksi viikonpäivät ja numerot voidaan opetella swahiliksi. Sanakirjan hyö-dyntäminen on jälleen kerran opettajasta ja ohjaajasta kiinni. Oman kokemukseni mu-kaan lapsista on hauska tietää eri asioiden nimityksiä swahiliksi esimerkiksi toistamalla eläinten nimiä alkuperäiskielellä.

6 TUOTOKSEN SOVELTAMINEN

Ollessani työharjoittelussa päiväkodissa sain tilaisuuden pitää syyslomaviikon ajan Afrikka-teemaisia, ohjattuja tuokioita aamupäivisin. Suunnittelin etukäteen, mitä tuokioita ohjaan minäkin päivänä ja kävin suunnitelmat läpi ryhmän lastentarhanopettajan kanssa. Hän esitti niihin muutamia muutoksia, joilla tuokiot saataisiin käytännössä toimivammiksi. Lastentarhanopettaja oli alusta asti innostunut Afrikka-teemasta ja ehdotti itse minulle koko viikon mittaista toteutusten sarjaa. Syyslomaviikolle osui teemaan sopivasti myös YK:n päivä.

6.1 1. toteutus: johdanto ja kankaanpainanta

Maanantaina ohjasin lapsia kahdessa eri pienryhmässä, joissa molemmissa oli viisi lasta. Tuokion tavoitteena oli hahmottaa, missä on Afrikka, miltä afrikkalaiset ihmiset näyttävät ja miten he pukeutuvat. Tätä työstiin itse painamalla vanhasta lakanasta värikäs kangas perunaleimasimien avulla. Molemmille ryhmille tuokion sisältö oli samanlainen. Tuokio toteutettiin erillisessä huoneessa, jossa ei samaan aikaan ollut muita lapsia. Työskentelyn taustalla kuunneltiin afrikkalaista populaarimusiikkia, jota lapset pitivät hassun kuuloisena. Lattialle olin levittänyt ensin vahakangasta, sitten sanomalehtiä ja lehtien päälle painettavan lakanan.

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen olin itse veistänyt perunaleimasimet valmiiksi. Kouluikäisille veitsityöskentely sopii paremmin kuin päiväkotikäisille. Myöskin alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen painoimme yhdessä vain yhden ison kankaan emmekä jokaiselle omaa pientä. Aika ja tila olisivat loppuneet kesken, kuten myös lasten kärsivällisyys, jos jokainen olisi painanut oman kankaan. Alun perin ajatteleman pitkäjänteinen työskentely sopii enemmän kouluikäisille.

Lapset istuivat ensin penkillä ja näytin heille Afrikan tähti -lautapelin pelilautaa. Kysyin, kuka on pelannut kyseistä peliä. Useimmat lapsista olivat. Selitin lapsille, missä Suomi pelilaudan ulkopuolella olisi Afrikkaan nähden, jotta he saisivat käsitystä välimatkan pituudesta. Kysyin myös, millä Afrikkaan mennään. Toinen ryhmä ehdotti heti lentokonetta, toinen taas ensin laivaa ja autoa ja vasta sen jälkeen lentokonetta. Tämän jälkeen osoitin pelilaudalta Tansaniaa ja kerroin olleeni siellä kolme kuukautta opettamassa lapsille englantia.

Pelilaudan tutkimisen jälkeen jatkoin alustusta ottamalla esiin Olli Marttilan Safaripassi: Pohjois-Tansania -kirjan, jonka runsas valokuvakuviutus sopii hyvin lasten kanssa katseltavaksi. Katselimme yhdessä muutamia tansanialaisten lasten ja aikuisten kuvia, joissa korostui iloisuus ja värikkyys. Keskustelimme kuvista hieman. Laitoin kirjan sivuun ja otin esille kaksi erilaista afrikkalaista kangasta. Annoin lasten käsin kosketella ja katsella niitä. Lapset pitivät kankaita hienoina, värikkäinä ja pehmeinä. Kysyin, mitä värejä niissä esiintyi. Tämän jälkeen kerroin, että teemme yhdessä yhtä värikkään kankaan perunaleimasimilla painamalla.

Lapset riisuivat tossut ja sukat ja käärivät housunlahkeensa ylös, jotta tahroilta välttyttiin. He saivat myös suojaavat taidetakit päälleen. Tässä vaiheessa laitoin tekstiilivärejä muovilautasille. Näytin esimerkkinä yhden kerran, miten leimasinta kastetaan värissä ja miten sillä painetaan kuvio kankaalle. Lapset pääsivät nopeasti jutun juonesta kiinni ja kukin heistä osasi hienosti käyttää työvälineitä sekä tarttui niihin rohkeasti. Lasten omaisuus ja välineiden käsittelyn sujuvuus jopa yllätti minua hieman. Jokainen sai onnistumisen kokemuksia omista hienoista painokuvistaan ja kokeili tehdä eri kuvioita eri väreillä.

Kankaanpainamisesta nauttivat niin vilkkaat kuin rauhallisetkin lapset, koska sitä sai tehdä omassa tahdissaan. Toiset ehtivät tehdä monia kuvioita ja toiset vain muutamia, mutta kaikki olivat yhtä tyytyväisiä ja innoissaan. Lapset saivat tehdä kankaanpainantaa niin kauan kuin jaksoivat. Sen jälkeen he pesivät kätensä, pukivat ja menivät jatkamaan leikkimistä osastolle.

Kaikkiaan maanantaiaamun toteutus järjestelyineen, tuokion pitäminen kahteen kertaan ja jälkien siivoaminen kesti noin kaksi tuntia. Itse nautin lasten ohjaamisesta niin paljon, että aika tuntui hujahtavan siivillä. Lastentarhanopettaja oli hieman seurannut ohjaamistani ja kehui rauhallista, lasta kuuntelevaa työtettani. Hänen mielestään oli myös hyvä, että ryhmän vilkkaat lapset keskittyivät tekemiseen ja nauttivat siitä silmin nähden. Suuren kankaan painamisessa ei ole pahitteeksi olla vikkelä ja saada paljon jälkeä aikaan. Myös lapset sanoivat heillä olleen kivaa, kun asiaa kysyin.

Ensimmäisen toteutuksen jälki oli nähtävissä aamupäivän ulkoilussa, kun muutama lapsi leikki matkustavansa laivalla. Kysyin, minne laiva oli menossa ja sain heti vastaukseksi: "Afrikkaan!"

6.2.2. toteutus: afrikkalaiset eläimet

Tiistaina oli vuorossa muutamaaan afrikkalaiseen eläimeen tutustuminen. Tämänkertaisen toteutuksen runkoa ei suoraan löydy oppaasta, vaan se on sovellettu oppaan sisällöistä. Tällä kertaa työskentelin yhtä aikaa koko ryhmän kanssa, lapsia oli noin 12. Tuokion tavoitteena oli tutustua viiteen eri eläimeen ja oppia niistä jotakin hauskaa ja mielenkiintoista. Eläinteemaa jatkettiin tietoiskujen lisäksi värittämällä seepralle, kirahville ja gepardille turkin kuviot paikoilleen. Tuokio toteutettiin ensin penkeillä istuen ja jutustellen, sen jälkeen siirryttiin pöydän ääreen värittämään värityskuvia.

Olin ommellut tuokiota varten afrikkalaisesta kankaasta pussin, jonka sisälle laitoin viisi eri muovieläintä: norsun, kirahvin, gepardin, leijonan ja seepran. Muovieläimet lainasin päiväkodin leluista. Ajatuksena oli, että lapset saisivat nostaa pussista yhden eläimen kerrallaan, ja eläimistä juteltaisiin siinä järjestyksessä, kuin ne pussista tulevat. Arvelin viiden eri eläimen olevan juuri sopivasti 3-6 -vuotiaiden päiväkotiryhmälle. Suurempi lukumäärä olisi ollut jo liikaa, eivätkä lapset olisi jaksaneet keskittyä pidempään.

Innokkaita vapaaehtoisia eläinten nostamiseksi pussista riitti, ja pussin käyttäminen toikin mukavaa vuorovaikutuksellisuutta tuokioon. Kun lapsi nosti pussista eläimen, se laitettiin kaikkien näkyville lattialle esille ja käytiin ensin yhdessä läpi sen suomen- ja swahilinkieliset nimet. Tämän jälkeen katsottiin yhdessä Olli Marttilan Safaripassikirjasta iso värivalokuva kyseisestä eläimestä. Lapset olivat valokuvien katsomisesta innoissaan ja selvästi vaikuttuivat oikeiden eläinten näkemisestä muovieläimiin verrattuna.

Kuvien katsomisen jälkeen kerroin lapsille mielenkiintoisia ja erikoisia asioita eläimistä. Minulla oli mukana jokaisesta eläimestä muistiinpanot, jotka olin tulostanut suoraan tekemäni oppaan teksteistä. Kävimme läpi mm. että gepardi on maailman nopein eläin, kirahvi maailman korkein eläin ja että norsu juo 200 litraa vettä joka päivä. Yritin havainnollistaa tietoja mahdollisimman konkreettisesti, kerroin esimerkiksi että 200 litraa vettä on yhtä paljon kuin 200 maitopurkkia. Muutama poika alkoi olla jo jonkin verran levoton viimeisen eläimen kohdalla, mutta muuten lapset jaksoivat hyvin kuunnella ja keskustella eläimistä.

Kun siirryttiin pöydän ääreen värittämään, saivat lapset ensin valita yhden kolmesta eläimestä väritettäväkseen. Värityskuvat löytyvät myös tekemästäni oppaasta. Olin kopioinut kuusi kappaletta jokaista eläintä, ja kuvat riittivät juuri niin, että jokainen sai haluamansa. Ylimääräiset värityskuvat jätin päiväkodille. Tämän jälkeen lapset saivat valita, tekevätkö eläimen turkin kuviot värikkäistä papereista repimällä ja liimaamalla vai liiduilla värittämällä. Lapsista lopulta vain kaksi valitsi paperin repimisen ja loput liiduilla värittämisen. Olin ottanut liidut vaihtoehdoksi, koska ajattelin paperin pieniksi palasiksi repimisen ja palasten oikeille paikoille liimaamisen olevan hieman haasteellista 3-4 -vuotiaille ryhmän jäsenille.

Lopputuloksena useimmista eläinkuvista tuli oikean värisiä ja pilkut ja raidat löysivät paikkansa. Moni lapsi ihasteli tuotostaan sanoen: "Tästä tuli ihan oikeen näkönen, saanko mä viedä tän kotiin?" Kaksi paperinpalloilla ja -suikaleilla täytettyä värityskuvaa olivat myös oikein hienon näköisiä. Muutama ryhmän nuorimmista lapsista oli tehnyt

eläimistä hieman eksoottisen värisiä, mutta se ei haitannut ainakaan minua.

Oikeastaan tuokion ohjaamisen aikana sattui vain yksi erhe. En ollut nimittäin varannut väriliituja valmiiksi käden ulottuville, vaan ne piti hakea kiireesti kaapista kesken tuokion. Ryhmän lastenhoitaja muistutti minua, että lasten kanssa työskennellessä on kaikki työvälineet hyvä varata valmiiksi, jotta kukaan ei joudu odottelemaan. Lasten mielenkiinto lopahtaa helposti, jos tuokion ohjaus ei tapahdu sujuvasti ja joutuisasti. Otin opikseni ja varasin jo tiistaina lähes kaikki keskiviikkona tarvittavat askartelutarvikkeet valmiiksi samaan paikkaan.

Tiistain tuokio alkujärjestelyineen ja loppusiivouksineen kesti minulta noin tunnin. Eläinteema selvästi kiinnosti ja innosti lapsia paljon, näin sanoi myös ryhmän toinen lastenhoitaja. Värittämisosuus sujui ehkä vähän hätäisesti ja pikaisesti, mutta jokainen sai kuitenkin tehdä sen omassa tahdissaan alusta loppuun. Lapset kuulivat jännittäviä, uusia asioita eläimistä ja saivat kotiinviemisiksi väritetyn kuvan. Tuokion sisältö on helposti sovellettavissa oppaani sisällöistä, eikä vaadi kuin hieman tulostamista, kopioimista ja vaivannäköä.

6.3 3. toteutus: afrikkalaiset korut

Keskiviikon tuokion teemana olivat afrikkalaiset korut ja mistä kaikista materiaaleista niitä voi tehdä. Teemaa työstettiin tekemällä itse paperihelmiä ja kokoamalla kaula- tai rannekoru näistä paperihelmistä, puuhelmistä ja tavallisista, raaosta makaroneista. Tavoitteena oli oppia, miten erilaisia, yllättäviäkin materiaaleja voi käyttää hyödyksi askartelemisessa, ja miten jostakin, jota voisi luulla roskaksi, voikin tehdä jotain hienoa. Korujen, käyttöesineiden ja lelujen tekeminen kierrätysmateriaaleista on voimistuva trendi Itä-Afrikassa.

Olin ottanut mukaani tiistailta tutun pussin, johon olin laittanut kaksi korvakorua, joista toinen oli tehty pullonkorkista ja toinen lehmänsarvesta, sekä viisi erilaista kaulakorua, joista neljän helmet oli tehty siemenistä, kahvipavuista, paperista ja puusta, ja yhden riipus kookospähkinän kuoresta. Lapset saivat taas nostaa vuorotellen yhden esineen pussista. Tällä kertaa alustuksen sisältö oli hyvin yksinkertainen: pyysin lapsia arvaamaan, mistä koru oli tehty, ja kerroin sen heille, jos he eivät sitä itse keksineet. Laitoin kaikki korut kiertämään ringissä lapselta toiselle, jotta kaikki pääsivät koskettamaan ja halutesaan kokeilemaankin koruja.

Lapset olivat hämmästyneitä kuullessaan, että lehmänsarvista ja paperista voi tehdä koruja. Erityisesti heitä miellytti paperihelmistä tehty, pitkä ja värikäs kaulanauha, ja useimmat olivat innoissaan kuullessaan, että oppisivat itsekin tekemään paperihelmiä. Siirryimme pöytien ääreen, jonne olin valmiiksi varannut kaikki tarvittavat välineet, joten askarteleminen päästiin aloittamaan sujuvasti. Paperihelmien teko oli kaikille aivan uusi asia, joten näytin yksityiskohtaisesti esimerkkiä, miten se tehdään. Nestemäisen liiman sijasta käytimme liimapuikkoja, joita lasten on helpompi hallita.

Paikalla oli yksitoista lasta, jotka työskentelivät kahden eri pöydän ääressä. Keskityin ohjaamaan toista pöydistä, ja toista ohjasi ryhmän lastenhoitaja. Lapset tarvitsivat aluksi paljon apua paperisuikaleiden liimaamiseen ja rullaamiseen, mutta oppivat pian toimimaan lähes itsenäisesti. Esitin toiveen, että jokainen tekisi vähintään kolme paperihelmeä, jonka jälkeen saisi halutessaan tehdä niitä lisää tai alkaa jo koota korua. Muutama lapsi innostuikin tekemään enemmän helmiä. Jokainen, jopa nuorimmat paikalla olleista lapsista oppivat paperihelmien tekemisen, mistä olin hyvin ylpeä ja jopa yllättynyt.

Korun kokoaminen sujui kaikilta hienosti. Kaikissa käytetyissä helmissä ja makaroneissa oli sopivan suuret aukot, jotta lapset onnistuivat pujottamaan ohutta kuminauhaa niistä läpi. Olin sanonut ryhmän pojille, että jos he eivät halua tehdä itselleen korua, niin he voivat tehdä sen äidilleen. Kaikki pojat kuitenkin innostuivat korun tekemisestä ja pitivät ylpeinä helminauhoja kaulassaan. Uskon asiaa auttaneen sen, että materiaaleihin ei kuulunut mitään tyttömäisiä helmiä, vaan paperihelmet tehtiin mustasta, ruskeasta ja

oranssista paperista. Muut helmet taas olivat luonnollisen värisiä puuhelmiä ja makaronit olivat neutraalin näköisiä myös.

Kaiken kaikkiaan keskiviikon tuokio onnistui jopa yli odotusten. Lapset esittelivät innoissaan korujaan muillekin työntekijöille ja kehuivat niitä ääneen. Kaikki sanoivat helmien ja korujen tekemisen olleen kivaa ja muutama lapsi halusi jatkaa sitä vielä päiväunien jälkeenkin. Korujen tekemisestä juteltiin vielä iltapäivälläkin yhdessä, ja jotkut lapsista sanoivat, että aikovat opettaa äitiään tekemään paperihelmiä. Kaikki yli jääneet materiaalit eli lähinnä makaronit jätin päiväkodin jatkossa käytettäviksi. Aikaa tuokion pitämiseen esivalmisteluista siivoamisen loppuun saattamiseen kului noin 50 minuuttia, joten yllättävän nopeasti lapset toimivat.

Olin mielestäni hyvin onnistunut arvioimaan työvälineiden sopivuuden lapsiryhmälle ja soveltamaan askarteluohjeen heidän taidoilleen sopivaksi. Päivästä jäi todella hyvä mieli, koska onnistuin tuottamaan jokaiselle lapselle onnistumisen kokemuksen ja uuden taidon oppimisen. Joka kerta, kun päivän aikana näin lapsen kaulassa hänen itse tekemänsä korun, minut täytti hyvän olon tunne.

6.4 4. toteutus: afrikkalaiset perinteet ja naamion tekeminen

Torstaina tutustuimme hyvin yleisluontoisesti ja lapsille sopivalla tavalla afrikkalaisen kulttuurin vanhoihin perinteisiin. Askarteluosuudessa jokainen teki itselleen afrikkalaisia naamioita mukailen oman naamarin kartongista, väritti sen kirkkailla väreillä ja koristeli sulilla ja villalangan pätkillä. Tavoitteena oli ymmärtää, että Afrikalla on oma, vanha kulttuurinsa ja heimoilla perinteiset elämäntyylysensä, mutta että kaikki afrikkalaiset eivät enää niitä noudata. Tällä kertaa ryhmässä oli paikalla kymmenen lasta.

Tuokio aloitettiin yhteisellä alustuksella. Aluksi kuunneltiin East Africa: Witchcraft & Ritual Music -levyltä kappale nimeltä Marimba, joka on kansanlaulun tapainen tansania-lainen laulu. Kyseisen kappaleen olin valinnut sen keveyden ja iloisuuden vuoksi. Monet

muut kappaleet levyllä olivat lapsen korviin hieman pelottavan kuuloisia ja jopa hieman eettisesti epäilyttäviä soittaa pienille lapsille. Niissä kun oli noitatohtorien laulua tai hautajaistunnelmia. Kappaleen kuuntelemisen jälkeen kysyin lapsilta, miltä se heistä kuulositi. Lapset vastasivat jälleen, että hassulta ja kivalta.

Seuraavaksi katselimme jo tutuksi käyneestä Olli Marttilan Safaripassi-kirjasta kuvia perinteistä elämäntyyliä toteuttavien heimojen jäsenistä. Painotin lapsille, että suurin osa afrikkalaisista elää melko samalla tavalla kuin mekin, samanlaisissa taloissa ja käyttää samanlaisia vaatteita, mutta jotkut ovat valinneet elää perinteisellä tavalla. Kyselin lapsilta, miltä kuvat heistä näyttivät. Erityisesti kuva nuorista masai-miehistä pukeutuneina mustiin kaapuihin ja kasvonsa valkoisiksi maalanneina herätti ihmetystä ja näytti heistä jopa pelottavalta. Selitin, että kuvassa olevat nuoret miehet olivat tulossa aikuisiksi ja halusivat juhlistaa sitä pukeutumalla ja maalaamalla kasvonsa noin.

Kasvojen maalaamisesta sain hyvän aasinsillan naamioihin. Olin piirtänyt, värittänyt ja leikannut paperista malliksi kaksi afrikkalaisen naamion näköistä naamaria, jotka näytin lapsille ja selitin, että niitä käytetään Afrikassa, kun halutaan juhlia jotakin tai ilmaista jokin toivomus. Esimerkkinä käytin tilannetta, jossa ei ole satanut pitkään aikaan ja pelloille haluttaisiin vettä, jolloin voidaan tanssia sadetanssi naamiota käyttäen. Toisena esimerkkinä kerroin, että taisteluun lähtevä soturi voi laittaa kasvoilleen rohkeusnaamion ja tanssia rohkeustanssin, jotta hän voittaisi taistelussa.

Tämän jälkeen kerroin, että lapset saavat tehdä itselleen naamiot. Esitin toivomuksen, että he miettivät, mihin tarkoitukseen naamio tulee. Onko sillä tarkoitus saada lisää rohkeutta tai kertoa muille, millainen päivä naamion kantajalla tänään on. Nämä taisivat unohtua lapsilta naamiota tehdessä, mutta tärkeintä on, että naamiot tulivat tehtyä. Lapset istuivat pöydän ääreen ja kerroin, missä järjestyksessä naamion tekemisen työvaiheet suoritetaan. Ensin hahmoteltiin naamion muoto A4-kokoiselle paperille, jonka jälkeen se leikattiin irti. Leikkaamisen jälkeen naamio väritettiin ja viimeiseksi siihen liimattiin koristeet. Olin tehnyt valmiiksi silmänreiät jokaiseen naamion pohjaan, jotta myös pienempien lasten olisi helppo hahmottaa naamio.

Muutamalle pienimmälle lapselle leikkasin naamion irti kartongista heidän itse tekemiään ääri viivoja myöten. Pienimmät olivat myös melko vauhdikkaita värittäjiä ja koristeiden liimaajia, isommat lapset jaksoivat keskittyä ja paneutua tekemiseen paremmin. Lapset olivat melko innoissaan naamioiden tekemisestä ja koittivat niitä kasvoilleen monet kerrat tekemisen lomassa. Heistä oli hauskaa koittaa tehdä mahdollisimman pelottava naamio. Myös ryhmän lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja innostuivat tekemään itselleen omat naamiot, mikä oli minulle hauska yllätys.

Naamiot laitettiin sivuun kuivumaan. Päiväunien aikaan kävin ulkona suihkuttamassa niihin fiksatiivia, koska värittämiseen oli käytetty hiilen tapaisia kuivapastelliiliituja, jotka vaativat kiinnitystä. Fiksatiivin kuivumisen jälkeen pistelin naamioihin vielä neulalla reiät kuminauhaa varten ja kiinnitin kuminauhat paikoilleen, jotta naamiot olisivat valmiina käytettävissä seuraavan päivän toteutusta varten. Isommat lapset voivat tehdä nämäkin työvaiheet itse.

Sain jälleen hieman palautetta Afrikka-viikosta. Lastentarhanopettajan mielestä on ollut ihanaa, että lapsilla on ollut tällainen pitkäkestoinen projekti, johon kaikki ovat päässeet mukaan. Lastenhoitajan mielestä Afrikka-teema on ollut hyvä, koska siitä on keksitty lapsille monenlaista tekemistä. Lastentarhanopettaja sanoi vielä, että on ollut hienoa ja arvokasta, kun olen voinut tuoda omakohtaista kokemustani mukaan tuokioihin. Hän myös harmitteli, että lapset ovat vieneet viikon tuotokset kotiin, koska niistä olisi ollut mukavaa järjestää kokonainen Afrikka-näyttely, jossa oltaisi esitelty viikon satoa. Idea oli niin hyvä, että itseänikin hieman harmitti tuo asia.

6.5 5. toteutus: soittamista ja tanssimista afrikkalaisen musiikin tahtiin

Perjantain toimintatuokion oli tarkoitus hieman vetää yhteen viikon aikana läpi käytyjä asioita. Aamupalan jälkeen menimme saliin, ja seuraamme liittyivät myös pienempien lasten osaston väki. Jokainen otti mukaansa torstaina tekemänsä naamarit, jotka esiteltiin

muille. Alkulämmittelyn suoritimme Huvituttilauluja-levyltä löytyvän kappaleen Hiivin hiivin viidakossa tahtiin. Seuraavaksi lapset soittivat itse rumpuja, marakasseja ja rytmi-kapuloita torstaina kuunnellun Marimba-kappaleen tahtiin. Lopuksi tanssittiin vapaasti The Rough Guide to The Music of Kenya & Tanzania-levyltä löytyvän Mwongele-kappaleen mukana. Esittäjänä kappaleella on Simba Wanyika ja se on hyvin iloinen ja keinuvarytminen kappale.

Heti, kun saavuimme saliin, alkoivat lapset ryntäillä ympäri tilaa. Onneksi olin saanut ryhmän lastenhoitajalta vinkin käyttää maanantaina painettua kangasta alustana, jolle lapset salissa kerääntyisivät. Näin heidät saatiin helposti kerääntymään yhteen. Oli myös hauska ajatus, että koko päiväkodin lapset mahtuivat yhdelle ja samalle lakanalle. Tämä oli mahdollista syyslomaviikon ja siksi vähäisemmän lapsimäärän vuoksi. Isojen ryhmässä oli paikalla hieman yli kymmenen lasta ja pienempien ryhmässä vain muutama.

Aluksi jokainen lapsi esitteli yksin tai yhdessä parin kanssa muille torstaina tekemänsä naamion. Halutessaan he myös saivat kertoa siitä jotakin, mutta tätä mahdollisuutta käytti hyväkseen vain pari isompaa poikaa. Lapset eivät jaksaneet kovin hyvin kuunnella tai katsella muiden tekemiä naamioita muutaman ensimmäisen jälkeen, mutta mielestäni oli tärkeää, että naamiot esiteltiin yhteisesti, jotta ketään ei pelottaisi, kun niitä käytetään salia ympäri juoksennellessa.

Naamioiden esittelemisen jälkeen liikuttiin Hiivin hiivin viidakossa -kappaleen mukaan. Kappale oli äänimaailmaltaan sopivan jännittävä, siinä seikkaillaan viidakossa sekä kohdataan ja kesytetään hurjia eläimiä. Lapset saivat hiipiä, ryömiä ja juoksennella ympäri salia kappaleen aikana. Olin pannut kappaleen merkille eräällä aikaisemmin tapahtuneella salituokiolla ja suunnitellut heti ottavani sen mukaan Afrikka-teemaiselle viikolle. Useimmat lapset pitivät naamiota kasvoillaan laulun ajan.

Liikkumisen jälkeen oli soittamisen vuoro. Päiväkodista löytyi oikeaan soittamiseen sopiva, lasten kokoa oleva afrikkalaista rumpua jäljittelevä rumpu, jonka ympärille rakensin soittohetken. Soitin rummulla muutaman rytmin ja kysyin, kuka lapsista haluaisi

soittaa sillä. Otin soittajaksi yhden vapaaehtoisen. Lisäksi orkesteriin liittyivät pienet bongorummut, muutamat marakassit ja lopuille lapsille annoin rytmikapulat. Yritin saada lapset soittamaan rytmissä yks-kaks-kol, mutta arvasin suunnitelmani liian kunnianhimoiseksi. Aloimme kuunnella useimmille edelliseltä päivältä tuttua Marimbakappaletta ja soittaa sen mukana.

Tuloksena oli melkoinen sekametelisoppa, joten keksin ottaa kerrallaan soittamaan ensin vain rummut, sitten vain marakassit, seuraavaksi vain rytmikapulat ja viimeiseksi koko orkesteri yhdessä. Tämä vuorottelu tehtiin vielä toisenkin kerran. Olin ihan tyytyväinen, että sain soittoon jotakin rakennetta aikaiseksi. Tarkoitus oli oikeastaan vain soittaa rytmikkäitä soittimia, esimerkiksi triangelin jätin suosiolla pois, koska siinä ei ole mitään afrikkalaista.

Tuokion viimeisenä osuutena kerroin lapsille, että nyt saa tanssia vapaasti afrikkalaisen musiikin tahtiin. Kerroin myös, että afrikkalaisissa juhlissa lapset saavat aina olla mukana ja tanssia. Afrikassa ei koskaan ole pelkästään aikuisten juhlia. Laitoin soimaan Mwongele-kappaleen. Kaikki paikalla olleet aikuiset rohkaisivat lapsia tanssimaan omalla esimerkillään, ja tanssiminen sujuikin alkuarkuuden jälkeen ihan mukavasti. Lapset tanssivat yksin, parin kanssa, aikuisen kanssa tai isommassa piirissä, kukin mieltyöksensä mukaan. Kappale olisi oikeasti kestänyt yli viisi minuuttia, mutta lopetin sen hieman yli kolmen jälkeen, koska ajattelin, etteivät lapset jaksaa tanssia kauempaa ilman mitään laululeikkejä, jollaisia useimmat päiväkodissa kuunnellut kappaleet ovat. Tanssimisen jälkeen lapset palasivat jonossa osastolle.

Harmittelin lastentarhanopettajalle, että minulta oli jäänyt soittamatta eräs osaamani rumpurytmi. Hän ehdotti samoin tein, että soittaisin sen lapsille ulkoilun jälkeen, ennen ruokailua. Niinpä sitten vedin perjantaina vielä yhden tuokion, jonka sisältö muodostui aika spontaanisti. Olimme kaikki kerääntyneet penkeille istumaan ja soitin lapsille hieman rumpua, jonka jälkeen jokainen sai halutessaan tulla soittamaan keksimänsä rumpurytmin. Toiset soittivat voimakkaasti ja toiset kevyesti, toiset pitkästi ja toiset lyhyesti. Kaikkia esityksiä kehuittiin. Viimeiseksi soitin osaamani rytmit vielä muutaman kerran

läpi, jonka jälkeen ruoka oli saatu katettua pöytään ja lapset menivät syömään.

Toteutusten loputtua itselleni jäi hieman tyhjä olo, mutta positiivisella tavalla. Olin antanut paljon itsestäni ja osaamisestani lapsille. Olin kokenut lasten kanssa monta riemukasta onnistumisen ja oppimisen hetkeä. Tuntui oudolta, ettei minulla ollutkaan lasten päiväunien aikaan mitään valmisteltavaa seuraavaksi päiväksi.

7 TUOTOKSEN TOIMIVUUDEN ARVIOINTI

Omien kokemusteni perusteella luomani aineisto toimii hyvin juuri siinä tarkoituksessa, johon sen teinkin, eli afrikkalaisesta kulttuurista lapsille kertomisessa. Käytin sekä tekstiosioita että askarteluohjeita hyödykseni Afrikka-teemaisen viikon suunnittelussa ja toteutuksessa. Toki kerroin myös omia kokemuksiani oppaan sisältöjen ulkopuolelta ja herättelin lasten kanssa keskustelua Afrikasta. Minusta oli tärkeää antaa lapsille puheenvuoro, antaa heidän ihmetellä ja kysellä. Keskustelua heräsikin muun muassa afrikkalaisten ihonväristä ja siitä, millaisissa taloissa he asuvat.

Sekä lapset että henkilökunta olivat innoissaan ja kiinnostuneita aiheesta koko teemaviikon ajan. Kyselin joka päivä palautetta sekä lapsilta että henkilökunnalta toteutusteni jälkeen, ja aina se oli positiivista. Suosikeiksi viikon aiheista nousivat korujen ja naamioiden tekeminen, varmaankin sen vuoksi, että ne olivat kaikista viikon aikana tehdyistä tuotoksista konkreettisimmat ja leikkeihin sopivimmat. Lapsia kiinnosti kovasti myös valokuvien katselu. Viikon vaikutuksen näki ainakin lasten leikeissä. Useammallakin "laivalla" ja polkupyörällä oltiin pihaleikeissä menossa Afrikkaan. Myös kaikille vanhemmille tiedotettiin alkuviikosta Afrikka-teemasta, ja se otettiin hyvin vastaan myös heidän puoleltaan.

Mielestäni tekemäni opas on erinomainen ideapankki sekä kiinnostava ja monipuolinen tietopaketti. Luotan myös ohjaajien ja opettajien ammattitaitoon ja luovuuteen sen verran, että vaikka oppaassa ei ole sana sanalta kerrottu, miten toimintatuokioita järjestetään alusta loppuun asti, niin he osaavat niitä toteuttaa. Oppaan onkin tarkoitus toimia innostajana ja tiedonvälittäjänä. Se ei ole teoreettinen opettajan opas siitä, miten monikulttuurisuutta opetetaan, vaan sisältää aineistoja monikulttuurisuuden opettamiseen.

Uskon opettajien ja ohjaajien osaavan arvioida ja soveltaa oppaan sisältöjä omalle lapsiryhmälleen sopivaksi. Askarteluohjeiden sopivuus 3-6 -vuotiaille on toteutusviikolla testattu perin pohjin, joten ne soveltuvat mielekkäästi toteutettaviksi niinkin nuorille lapsille. En näe mitään estettä myöskään siihen, etteikö askarteluohjeita ja tekstiosioita voisi käyttää myös nuorten parissa työskennellessä. Esimerkiksi jollakin leirillä olisi varmasti mukava askarrella yhdessä paperihelmiä ja kokeilla kankaanpainantaa kasseihin ja t-paitoihin.

Oppaan sisällöt sopivat hyvin yhdistettäväksi muiden monikulttuurisuuskasvatusaineistojen kanssa. Olisi esimerkiksi mahdollista pitää monikulttuurinen viikko ruokateemalla, jolloin joka päivä voitaisiin käsitellä eri kulttuurin ruokaperinteitä. Oppaastani saisi kaikki tarvittavat aineistot Itä-Afrikan ruokakulttuurin käsittelemiseksi.

Sain toteutusviikolla hyvää palautetta muun muassa siitä, että minulla oli annettavana ja kerrottavana omakohtaisia kokemuksia Afrikasta. Tässä voikin piillä yksi mahdollisista kompastuskivistä, jotka estäisivät oppaani laajempaa käyttöönottoa. Jos ohjaajalla tai opettajalla ei ole omakohtaista kokemusta tai mitään kiinnostusta Afrikkaa kohtaan, saattaa opas jäädä käyttämättä ja pelkästään pölyttyä hyllyllä. Kaikkia ei kiinnosta monikulttuurisuus, tai sen kohtaaminen on uutta ja vaikeaa, vaikka heillä olisikin mahdollisuus työstää sitä lapsiryhmän kanssa (Talib 2007, 49). Mielestäni monikulttuurisuuden paitsioon jättäminen on kuitenkin kehityksen kelkasta putoamista, niin ajankohtaisesta ja yhä tärkeämmäksi ja useampia ihmisiä koskettavaksi asiaksi kohonneesta temasta on kyse.

Totuuden oppaan toimivuudesta voi sanoa vasta sitten, kun sitä on käyttänyt työssään joku muukin kuin minä. Toivon todella oppaasta olevan hyötyä käytännön työssä ja sen tuottavan iloa ja oppimiskokemuksia monille lapsille. Olen pyrkinyt tekemään oppaan käyttökynnykseltään hyvin matalaksi. Ne muutamat lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat, jotka ovat tuotoksestani kuulleet ja siihen jossain määrin tutustuneet, ovat olleet siitä hyvin kiinnostuneita ja toivoneet, että heidänkin työpaikalleen saataisiin oppaasta kopio. Tämän toiveen toivon täyttyvän niin, että opas laitettaisiin esimerkiksi sähköpostin kautta sähköisesti jakoon kaikkiin Porin päiväkoteihin.

8 OMIEN OPPIMISTULOSTEN TARKASTELU JA TUOTOKSEN MERKITYS

Itselleni projekti on ollut monessa mielessä hyvin antoisa. Ensinnäkin sain jäsenneiltyä oman matkakokemukseni järjestelmällisesti eri osa-alueilla ja toteutettua haaveeni siitä, että kertoisin muille laajemminkin kokemuksistani ja afrikkalaisesta kulttuurista. Tärkeimpänä oppimanani asiana pidän kuitenkin sitä, miten sain suunniteltua ja toteutettua kokonaisen viikon ohjatun ohjelman yhden päiväkotiosaston lapsiryhmälle. Vastasin kaikista järjestelyistä itse, ja kaikki sujui hyvin. Pienistä käytännön järjestelyissä sattuneista kömmähdyksistä, kuten kaikkien tarvikkeiden valmiiksi varaamisen unohtamisesta, otin opikseni seuraavaksi päiväksi. Oli hyödyllistä pohtia, miten onnistuisin toteuttamaan haluamani tuokiot 3-6 -vuotiaiden lapsiryhmän kanssa. Opin soveltamaan tekemiäni ohjeita ja ohjaamaan tuokioita johdonmukaisesti ja lapsilähtöisesti.

Totesin tekemäni oppaan hyväksi monikulttuurisuuskasvatusaineistoksi. Sen on tarkoitus olla hauska ja monipuolinen johdatus afrikkalaiseen arkeen ja mahdollistaa erilaisia Afrikkaan liittyviä toiminnallisia tuokioita lasten kanssa toteutettavaksi. Lapset olivat ihmeissään ja innoissaan kaikesta uudesta tiedosta, jota toteutusviikon aikana saivat. Asiat olivat selvästi heille uusia ja niihin päästiin pureutumaan pintaa syvemmälle lapsil-

le sopivalla tavalla. Viikon aikana tutuiksi tulivat myös afrikkalainen tanssimusiikki sekä kansanmusiikki ja Olli Marttilan Safaripassi-kirja upeine valokuvakuvituksineen. Oheismateriaalit kiinnostivat lapsia vähintään yhtä paljon kuin itse oppaan sisällöt, joten oheismateriaalia kannattaa olla mukana tukevoittamassa tuokioita. Näistä olen laittanut pieniä vinkkejä lähdeluettelon omaisesti oppaan sivuille.

Uskon lasten suhtautuvan viikon kokemusten perusteella monikulttuurisuuteen entistä kiinnostuneemmin ja avoimemmin mielin, vaikka he eivät käsitettä 'monikulttuurinen' osaisikaan käyttää. Myös lasten vanhemmilta tuli palautetta, että lapset kertoivat innoissaan viikon aikana päiväkodissa tehdyistä asioista kotona. Opas herättää varmasti lapsissa kysymyksiä ja toivottavasti myös kokemuksen siitä, että erilaisilta ihmisiltä voi oppia ja heitä kannattaa kuunnella ja lähestyä vieroksumisen sijasta.

Kyseessä olleessa päiväkodissa ei ollut yhtäkään afrikkalaistaustaista lasta, joten en päässyt todistamaan käytännössä, onko oppaan käytöllä vaikutuksia kiinnostukseen ja suhtautumiseen afrikkalaistaustaista lasta kohtaan ryhmässä. Tämän asian tarkkaileminen olisi minusta mielenkiintoista, varsinkin kun etenkin pääkaupunkiseudulla afrikkalaistaustaisia lapsia löytyy lapsiryhmistä runsain mitoin. Toivon opettajien ja ohjaajien osaavan käsitellä opasta niin, että afrikkalaistaustaiset lapset eivät joutuisi ryhmässä silmätkuiksi huonolla tavalla, vaan saisivat pikemminkin olla ylpeitä taustastaan ja mahdollisuudestaan kertoa siitä lisää muille.

Toivon oppaan pääsevän mukaan päiväkodin arkeen työvälineeksi. Vaikka sitä käytettäisiinkin vain kerran tai kaksi, tuo se varmasti kasvatuksellisesti jotakin lisää lapsen päivään. Opas voi esimerkiksi innostaa henkilökuntaa pyytämään jonkun Afrikassa käyneen tai sieltä kotoisin olevan henkilön vierailemaan lapsiryhmään ja kertomaan heille kokemuksistaan. Mikäli tämä ei ole resurssien puitteissa tai innostuksen puutteessa mahdollista, sopii opas hyvinkin paljon pienimuotoisempaan työskentelyyn. Halutessaan sieltä voi esimerkiksi vain kopioida värityskuvia lapsille. Oppaan merkitys käytössä onkin täysin kiinni sitä käyttävästä henkilökunnasta ja sen kiinnostuksesta asiaan.

LÄHTEET:

Arhinmäki, P.: Perussuomalaiset eivät halua maahanmuuttajia töihin. Blogikirjoitus 17.2.2009. Saatavissa: <http://www.punajuuri.net/?id=6404&tmp=1>

Haatainen, T.: Globaali vastuu. Esipuhe Pallo haltuun -kansainvälisyyskasvatus Suomessa -selvitykseen. Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2004. Saatavissa: <http://multikult.files.wordpress.com/2008/05/pallo-haltuun-kansainvalisyyskasvatuksen-opas1.pdf>

Lehtonen, M. & Löytty, O. (toim.): Erilaisuus. Vastapaino, Tampere 2003.

Merimaa, J.: Jo joka kymmenes oppilas on maahanmuuttaja, Helsingin Sanomat 5.2.2008. Saatavissa: <http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/1135233806038>

Myllymäki, T. (toim.): Pallo haltuun -kansainvälisyyskasvatus Suomessa. Kehitysyhteistyön palvelukeskus 2004. Saatavissa: <http://multikult.files.wordpress.com/2008/05/pallo-haltuun-kansainvalisyyskasvatuksen-opas1.pdf>

Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. (toim.): Suomalainen vieraskirja -kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino, Tampere 2005. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005.

Suomen Kuntaliitto: Monikulttuurisuus ja maahanmuutto. Saatavissa: http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;121;43719

Talib, M.: Eksotiikkaa vai ihmisarvoa -opettajan monikulttuurisesta kompetenssista. Painosalama Oy, Turku 2005.

Talib, M.: Opettajana monikulttuurisessa koulussa. Luku kirjasta Erilaisuuden valot ja varjot: eettinen kasvatus koulussa, toimittaneet Niemi, Hannele ja Sarras, Riitta. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2007.

Oppaassa käytetyt lähteet:

Artyfactory: African Masks - The Function of an African Mask. Saatavissa:
<http://www.artyfactory.com/africanmasks/context/function.htm>

Dixon, R.: Afrikkalainen keittokirja. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2007

Liimatainen, A. ja Riipi, H.: Herkkujen maailma. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi 2001.

Marttila, O.: Safaripassi: Pohjois-Tansania. Karisto Oy, Hämeenlinna 2008

Mikkanen, R.: Elefantti joka luuli olevansa puhveli. Tammi Kustannusosakeyhtiö 2005.

Sarsama, J.: Afrikka - tietosivusto: Afrikka. Saatavissa:
<http://www.afrikkonet.fi/africa/africaindex.htm>

Swahili-englanti sanakirja. Saatavissa: <http://africanlanguages.com/swahili/>

.

WAANDU

-Tervetuloa
Tansaniaan

Sanna Haavisto

Sisällysluettelo

Esipuheet.....	3
Tervetuloa matkalle Afrikkaan!.....	6
Perhe.....	8
Koti.....	9
Tori.....	11
Ruoka.....	16
Koulu.....	21
Välituntileikit.....	23
Syntymäpäivä.....	28
Musiikki.....	29
Liikenne.....	29
Korut.....	31
Pukeutuminen.....	34
Afrikkalaiset naamiot.....	37
Sadepäivä.....	39
Meri.....	40
Kilimanjaro.....	42
Safari.....	46
Eläimet.....	48
Masai-heimo.....	57
Swahili-suomi -sanakirja.....	60

ESIPUHEET

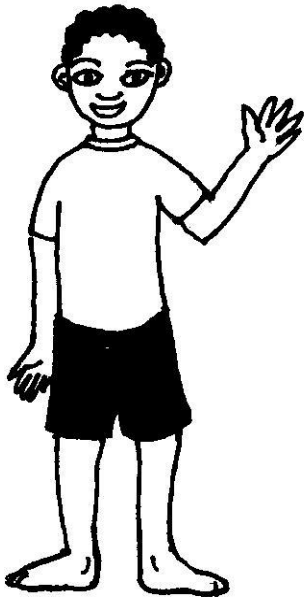
Hei pikku seikkailija!

Oletko koskaan miettinyt, missä pippuri kasvaa? Tai millaista on lasten elämä toisella puolen maailmaa, Afrikan kuuman auringon alla? Millaista koulua he käyvät? Mitä he leikkivät ja millaista ruokaa syövät? Entä millaisia eläimiä on Afrikassa ja miten tervehditään swahiliksi? Kohta saat tietää vastaukset kaikkiin näihin ja moneen muuhunkin kysymykseen!

Vaikka afrikkalaisen lapsen elämä onkin aika erilaista kuin sinun, ovat lapset kaikkialla maailmassa yllättävän samanlaisia. Kaikki maailman lapset leikkivät mielellään kavereidensa kanssa ja haluaisivat syödä herkkuja vähän useammin kuin mihin äiti antaisi luvan. Hyppynarulla hyppiminen ja jalkapallon pelaaminen ovat afrikkalaisen lapsen ulkoleikkejä siinä missä sinunkin. Sinun takapihallas ei taida hyppiä apinoita niin kuin Afrikassa, etkä voi syödä banaaneja suoraan puusta, mutta jos tapaisit afrikkalaisen lapsen, teillä olisi varmasti hurjan hauskaa yhdessä leikkiessänne.

Lähdetäänpä yhdessä tutkimaan, mitä kaikkea Afrikan auringon alta löytyykään. Oppaina meillä on afrikkalaiset lapset, Nuru-tyttö ja Jahi-poika, jotka johdattavat meidät mukanaan leikkeihinsä, kotiinsa, kouluunsa, safarille villieläimiä katsomaan ja vaikka minne muualle!

"Jambo! Jina langu ni Jahi. Hei! Minun nimeni on Jahi. Olen seitsemänvuotias, mutta täytän ihan kohta kahdeksan. Asun Gondon kylässä, Tansanian suurimman kaupungin Dar Es Salaamin laitamilla. Olen ensimmäisellä luokalla suuressa koulussa, jossa on yli tuhat oppilasta. Perheeseeni kuuluvat minun lisäksi äiti, isä, isoäiti, isosisko ja kaksi pikkuveljeä. Asumme kaikki samassa talossa. Minusta on kivaa, kun ei ole koskaan yksinäistä. Leikin usein Nurun kanssa. Hän asuu ihan naapurissa. Olemme samalla luokallakin. Kivointa minusta on käydä leikkimässä merenrannassa tai mennä isän omistamaan baariin juomaan limsaa. En ole vielä päättänyt, mikä minusta tulee isona. Ehkä alan pitää baaria niin kuin isä."

"Jambo! Jina langu ni Nuru. Hei! Minun nimeni on Nuru. Olen myös seitsemänvuotias ja asun Jahin naapurissa Gondon kylässä. Minun perheeseeni kuuluvat isä, äiti, isosisko, kaksi isoveljeä ja kaksi pikkusiskoja, sekä tietysti minä. Minusta on kiva auttaa äitiä pikkusiskojen vahtimisessa ja kotitöiden tekemisessä. Tykkään myös käydä koulua ja oppia kaikkea uutta. Osaan jo kertoa itsestäni vähän englanniksi ja laskea viiteenkymmeneen asti! Isona haluaisin olla lääkäri tai opettaja, ja äiti on sanonut, että sitä varten pitää opiskella ahkerasti ja tehdä aina läksyt."

Hei opettaja, ohjaaja ja opastaja!

Suomi monikulttuuristuu vauhdilla ja maahanmuuttajataustaisten lasten määrä kasvaa. Lapset osaavat olla usein aikuisia suvaitsevaisempia erilaisuutta kohdatessaan, mutta mielenkiintoisessa ja sopivassa muodossa tarjottu tieto aiheesta ei ole koskaan pahitteeksi. On hyvä tiedostaa jo varhain maailmasta löytyvän erilaisia kulttuureja, joiden edustajilla on erilaisia tapoja ja vakaumuksia, mutta että jokainen kulttuuri ja ihminen on yhtä arvokas.

Tämä opas on tarkoitettu avuksi monikulttuurisuuskasvatukseen ja mielenkiintoiseksi, maanläheiseksi matkaksi afrikkalaiseen arkeen. Kipinä oppaan tekemiseen syntyi Tansaniassa vietetyn kahdentoista viikon mittaisen työharjoittelujakson pohjalta. Oppaaseen on kerätty käytännönläheistä tietoa ja pieniä tehtäviä arkikulttuurin eri osa-alueista, kuten ruoasta, leikeistä, swahilin kielestä ja pukeutumisesta. Näistä voi poimia ohjattuun toimintaan parhaita paloja eri teemoista omien mieltymysten mukaan. Oppituntia tai ohjattua tuokiota voi maustaa lukemalla lapsille ääneen yhden oppaan tarinoista. Oppaan avulla on mahdollista suunnitella myös vaikkapa kokonainen Afrikka-viikko, jonka jokaisena päivänä käsitellään eri teemaa.

Opas on suunnattu 5-10 –vuotiaille lapsille, mutta sen askarteluohjeet sopivat sovellettuina myös 3-4 –vuotiaiden tehtäviksi. Isommat lapset voivat lukea oppaan tarinoita myös itsenäisesti.

terveisin Sanna Haavisto

TERVETULOA MATKALLE AFRIKKAAN!

Mieti ensin hetki, mitä sinä tiedät Afrikasta. Missä se on? Millainen se on? Ketä siellä asuu?

Afrikka on maanosa. Se sijaitsee Suomesta ja Euroopasta suoraan etelään, päiväntasaajan molemmin puolin. Päiväntasaaja on tasan maapallon keskellä, se on vähän niin kuin maapallon vyö. Jotta pääsisit Afrikkaan, sinun täytyy matkustaa monta tuntia lentokoneella. Jos haluat matkustaa suurin piirtein keskelle Afrikkaa, sinun täytyy matkustaa kokonaisen päivän verran kahdella eri lentokoneella. Matka sinne on niin pitkä!

Afrikka on valtavan suuri. Se on 88 kertaa suurempi kuin Suomi, mikä tarkoittaa, että koko Suomen maa mahtuisi Afrikkaan 88 kertaa. Osaatko nyt kuvitellakaan, miten suuri Afrikka on? Ihmisiä Afrikassa asuu yli miljardi. Se on 200 kertaa enemmän kuin Suomessa. Siellä on myös ainakin 200 kertaa enemmän lapsia kuin koko Suomessa yhteensä. Siinäpä riittäisi leikkikavereita!

Afrikassa on 53 eri maata. Ne ovat kaikki omanlaisiaan, niin kuin Euroopankin maat. Afrikka on niin suuri, että sen rajojen sisälle mahtuu monia eri kieliä, uskontoja ja kulttuureja, aivan niin kuin Eurooppaankin.

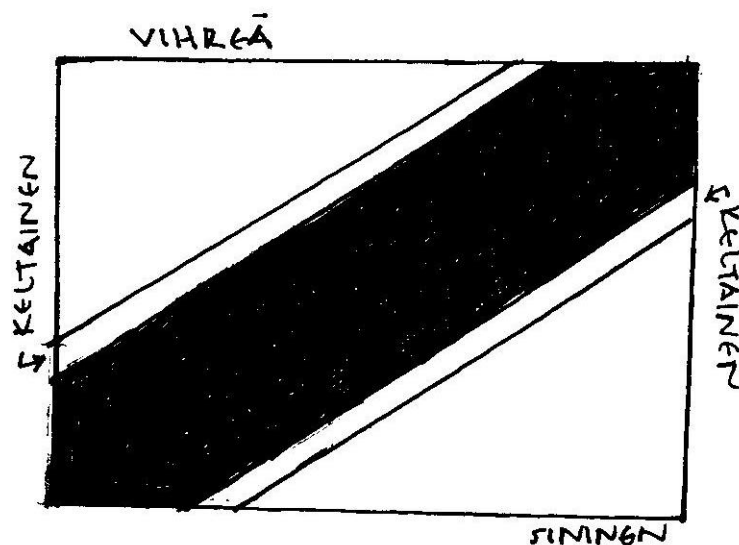
Tämä vihkonen vie meidät mukanaan yhteen noista Afrikan maista, nimittäin Tansaniaan. Se sijaitsee päiväntasaajan eteläpuolella, Itä-Afrikassa Intian valtameren rannalla. Tansanian rajanaapureihin kuuluvat Kenia, Uganda, Ruanda, Burundi, Kongo, Sambia, Malawi ja Mosambik. Tansaniassa asuu noin 40 miljoonaa ihmistä. Virallinen ja yleisin kieli on swahili, jonka alkeisiin pääset myös tutustumaan.

Tansaniasta löytyy niin turkoosia merta ja valkoista hiekkaa kuin rehevää metsää ja aavaa savanniakin. Tansaniasta löytyy Afrikan korkein vuori ja upeimmat kansallispuistot, joissa elää kaikessa rauhassa leijonia, kirahveja, seeproja, norsuja ja muita eläimiä. Luonnon ja eläinten lisäksi tutustumme perusteellisesti siihen, millaista on tavallisen tansanialaisen lapsen elämä.

Tansania on köyhä, mutta kehittyvä maa. Sen kansalaisilta ei puutu yritteliäisyyttä eikä uskoa tulevaisuuteen. Vaikka tavallisessa tansanialaisessa kodissa ei olekaan kaikkea, mitä sinun kodissasi on, eikä tansanialaisella lapsella ole kuin muutama lelu, osaavat ihmiset olla hyvin onnellisia. Tansaniassa perhe ja suku ovat tärkeitä, ja kaikki huolehtivat toisistaan.

Alla on Tansanian lippu, joka kaipaa värittämistä!

Haluaisitko vielä ennen matkalle lähtöä kuulla perinteisen afrikkalaisen sadun? Se menee näin:

"Kun Jumala loi ihmisen, se piti polttaa uunissa kovaksi. Ensimmäisellä kerralla Jumala epäonnistui, sillä ihmisestä tuli ihan liian vaalea. Toinen kerta tuotti paremman lopputuloksen, mutta vasta kolmannella kerralla ihmisestä tuli kauniin ruskea kuin kakku."

Oliko tässä tarinassa sinun mielestäsi jotakin erikoista?

Tarina löytyy Raili Mikkasen kirjasta Elefantti joka luuli olevansa puhveli. (Tammi Kustannusosakeyhtiö 2005)

PERHE

Nuru ja Jahi asuvat lähellä toisiaan noin viidentoista minuutin kävelymatkan päässä koulusta, jota he käyvät. Niinpä he kulkevat aina koulumatkat yhdessä, ovat kulkeet jo kolmevuotiaasta asti, jolloin he koulun aloittivat. Tansaniassa lapset oppivat väkisinkin omatoimiseksi jo hyvin nuorina, koska perheen äidillä ei ole aikaa saattaa lapsiaan kouluun. Hänellä on niin paljon kotitöitä tehtävänä ja koko perheen asiat huolehdittavana. Perheen isä viettää päivän töissä kodin ulkopuolella ja palaa kotiin auringon laskiessa syödäkseen päivällistä perheensä kanssa.

Nurun perheen isä on töissä linja-auton rahastajana ja Jahin perheen isä pitää pientä baaria kylän keskellä, jossa ihmiset käyvät usein istuskelemassa ja juomassa limsaa, joka viilentää mukavasti kuumina päivinä. Molempien perheiden isät ovat töissä kuutena, joskus seitsemänäkin päivänä viikossa, aamusta iltaan. Täytyy tehdä kovasti töitä, jotta voi elättää suuren perheensä. Miehet eivät kuitenkaan valita, he pitävät työstään ja ovat ylpeitä voidessaan tienata rahaa.

Afrikkalainen perhe on yleensä suuri. Ei ole ihmeellistä, jos perheessä on viisi, kuusi tai seitsemänkin lasta. Saman katon alla tai samassa pihapiirissä asuu usein myös isovanhempia, tätejä, setiä ja serkkuja. Perhe on tärkeä asia, tuki ja turva. Kaikki auttavat toisiaan ja pitävät toisistaan huolta. Perheen kymmenvuotias tyttö saattaa auttaa äitiään pitämällä huolta nuoremmista sisaruksistaan äidin tehdessä peltotöitä. Niinpä ei ole kummallista nähdä nuoria tyttöjä kantamassa vauvoja ympäriinsä.

Nurulla on kaksi isoveljeä, Babu ja Amri, jotka käyvät vielä koulua, mutta ovat kohta siinä iässä, että heidän on mentävä töihin auttaakseen elättämään suurta perhettä. Nurun perheen vanhin lapsi, isosisko Lamia, on jo mennyt naimisiin ja odottaa itse vauvaa. Lamia asuu lähellä miehensä kanssa ja käy joka päivä auttamassa äitiään kotitöissä. Tansaniassa perhe perustetaan varhain, jotta lapset ovat tukena ja turvana vanhemmilleen, kun nämä tulevat vanhoiksi.

Nurulla on vielä kaksi pikkusiskoja, Nana ja Salima. Nana opettelee vasta kävelemään, Salima on neljävuotias ja käy jo reippaasti koulua. Nurusta on kivaa vahtia pikkusiskojaan ja leikkiä näiden kanssa kaikenlaista. Naapuritaloista löytyy myös paljon lapsia, joten koskaan ei ole yksinäistä.

KOTI

Nurun perheen koti on hyvin pieni, mutta se ei haittaa, koska enimmäkseen perhe viettää aikaa ulkosalla. Oikeastaan Nurun kodissa on vain yksi iso makuuhuone, jossa koko perhe nukkuu ja pieni olohuone, jossa on sohva, televisio ja stereot. Musiikki soi koko päivän, se pitää koko perheen hyvällä tuulella. Keittiötä ei ole, eikä sitä tarvita, koska kaikki ruoka tehdään ulkona.

Pihalta löytyy kanala, mutta kanat saavat kulkea vapaasti pihalla ja etsiä syötävää. Kanoista Nurun perhe saa syödäkseen joka päivä munia, ja juhlapäivinä Nurun isä valmistaa kanasta paistin. Pihalla on myös kasvimaata, jossa kasvatetaan sipulia ja kesäkurpitsaa. Nurun perheen naapureilla on muutama vuohi, jotka välillä eksyvät Nurun pihalle ja yrittävät syödä kasvi- ja taimet suihinsa. Silloin on kiire hätistää vuohet tiehensä! Nurun perhe käy naapureiden kanssa pientä vaihtokauppaa. Joskus he antavat naapureille kananmunia ja saavat vastalajaksi vuohenmaitoa, joka on paksua ja ravitsevaa.

Pihan perällä on pieni koppi, jossa käydään vessassa. Siellä ei ole muuta kuin reikä lattiasa, mikä kuulostaa suomalaisen mielestä aika hurjalta. Totuus on kuitenkin se, että lähes kaikki vessat Tansaniassa ovat tällaisia, ja tavallisia vessanpönttöjä löytää oikeastaan vain hienoista hotelleista ja rikkaiden ihmisten kodeista.

Nurun kotona ei ole lainkaan juoksevaa vettä, eli vesi ei tulekaan hanasta niin kuin suomalaisessa kodissa. Vesi haetaan joka päivä kaivolta, joka voi olla kaukanakin. Vettä voi ostaa myös pulloissa tienvarren kioskista, mutta se on kallista. Vettä yritetään käyttää säästeliäästi. Sillä kastellaan kasvimaata ja peseydytään. Vettä käytetään myös ruoanlaitossa, leivonnassa ja pyykinpesussa. Kaikki pyykki pestään käsin, mikä on aika hikistä hommaa yli kolmenkymmenen asteen lämmössä.

TORI

Kun Nuru tänään tulee koulusta kotiin puolenpäivän aikoihin, on äiti ehtinyt jo pestä pyykkiä käsin, ruokkia kanat ja kerätä munat, kitkeä rikkaruohot kasvimaalta, leipoa leipää itse jauhetuista jauhoista ja hakea vettä kylän yhteisestä kaivosta. Nyt äiti sanoo, että on aika lähteä torille. Nuru ottaa kädestä kiinni Salimaa, ja äiti sitoo Nanan kiinni selkäänsä suurella kankaanpalalla. Sitten menoksi!

Torille on puolen tunnin kävelymatka pölyistä ja kuoppaista tietä pitkin. Sinne voisi kulkea myös hauskan, kolmipyöräisen mopotaksin kyydillä, mutta Nurun perheen rahat on säästettävä tarkasti ruokaan. Nuru on tottunut pienestä pitäen kävelemään pitkiä matkoja. Hänen perheellään ei ole autoa. Vain hyvin rikkailla ihmisillä on varaa ostaa auto Tansaniassa. Yleensä pitkät matkat kuljetaan pienillä busseilla, jotka ovat tupaten täynnä ihmisiä. Nimitys näille pienille busseille on dala-dala.

Torilla ja sen ympäristössä käy kova vilinä. Mopotaksit, joita kutsutaan tuk-tukeiksi, tuovat ihmisiä ostoksille, lapset juokselevat ja aikuiset käyvät kauppaa keskenään. Torilla myydään melkein kaikkea mahdollista ja ihmiset saattavat viettää siellä paljon aikaa tavaten tuttuja, tehden ostoksia ja is-

tuskellen katoksen alla varjossa limsaa juoden. Joku on perustanut vaatekojun puun juurelle ja ripustanut vaatteita henkareissa puun oksille. Siinä ne ovat hyvin näkyvisiä asiakkaille. Torin laidalla on pieniä lihakauppoja, joista tulvii ilmoille melkoisia hajuja. Torilta voi ostaa myös eläviä kanoja häkeissä.

Tori koostuu pienistä kojuista, jotka ovat aivan kiinni toisissaan. Kojujen välille muodostuu kapeita käytäviä, jotka on katettu kankailla, Niinpä tuntuu ihan kuin sukeltaisi toriin sisälle, mutkikkaaseen labyrinttiin. Tori on täynnä hajuja, värejä, ääniä ja tavaroita. Myyjät koettavat saada asiakkaita oman kojunsa luokse huutelemalla tarjouksia ja kehumalla tuotteitaan.

Vihannes- ja hedelmäkojut ovat ehkä kaikkein värikkäimpiä ja kiehtovimpia koko torilla. Oranssinpunaiset tomaatit on koottu pieniksi pyramideiksi. Punasipulit ja vihreät kesäkurpitsat tuovat lisää väriä toripöytä. Ananakset roikkuvat vierekkäin

kojujen seinillä ja niistä saa valita mieleisensä. Jotkut niistä ovat hirveän isoja ja jotkut hyvin pieniä. Hedelmäkojuista löytyy myös viher-täviä, mutta silti aivan kypsiä appelsiineja ja banaaneja. Vihreä-punaiset mangot ja ruskeat, ryppyiset passionhedelmät ovat ihanan makeita ja maukkaita.

Hedelmäkojujen vieressä on myynnissä värikkäitä kankaita, joista jokainen tuntuu olevan erilainen. Nurun äiti pukeutuu aina näihin värikkäisiin kankaisiin, hän kietoo niistä itselleen huiveja ja hameita. Myynnissä on myös kenkiä ja laukkuja. Lapset kulkevat usein paljain jaloin ja aikuiset käyttävät sandaaleja. Toki torilla on myös hienoja naisia korkokengissään, vaikka korkokengät eivät olekaan kovin käytännölliset tavallisilla kyläteillä.

Nyt tulee jostain vahvoja hajuja! Kulman takana on myynnissä paistettuja, pieniä kaloja. Ne on vain laitettu kasaan toripöydälle ja helle tekee nopeasti tehtävänsä. Kalat alkavat haista. Torilla ei ole mahdollista pitää mitään kylmässä, koska ei ole sähköä jääkaapille ja jääpalat sulavat hetkessä yli kolmenkymmenen asteen kuumuudessa. Vihannekset ja hedelmät säilyvätkin ruoista parhaiten.

Vielä tulee vastaan kojuja, joissa myydään keittiötarvikkeita. Löytyy erilaisia puusta vesitettyjä kauhoja ja metallista taottuja ja savesta valettuja astioita. Ruoka valmistetaan joko nuotiolla tai metallisen keittimen päällä, jossa voi polttaa hiiliä. Keittimiäkin voi ostaa torilta. Seuraavassa kojussa on esillä suuria säkkejä, jotka ovat täynnä papuja, sokeria, erilaisia jauhoja ja riisiä. Myyjä ottaa kauhalla säkistä ostajan haluaman määrän ja pakkaa sen pussiin.]

Aina, kun ostetaan torilta jotakin, siitä pitää tinkiä. Tinkiminen tarkoittaa, että hinta sovitaan myyjän ja ostajan kesken. Joskus tinkiminen voi olla aika äänekkästäkin, ja sitä jatkuu niin kauan, kunnes löytyy sekä myyjälle että ostajalle sopiva hinta. Suomessa tinkiminen on harvinaista, ja siksi voi tuntua hassulta ajatukselta, ettei jonkin tavaran hinta olekaan valmiiksi näkyvissä, vaan se pitää itse sopia myyjän kanssa.

Torin keskellä on baari, jonne ihmiset tulevat istuskelemaan ja lepäilemään ostosten teon lomassa. Baari on oikeastaan vain korkea katos, jonka katto on punottu tiiviisti lehdistä sateenkestäväksi. Yleensä siellä jutustellaan tuttujen kanssa ja juodaan limsaa kapeista ja korkeista lasipulloista. Pullot kerätään talteen laatikoihin ja viedään pois rekalla, jossa on avonainen lava. Tällainen rekka täynnä lasipulloja on hauska näky kuoppaisilla teillä, ja pitää melkoista kilinää renkaiden osuessa kuoppiin. Kaikki pullot eivät taida pysyä ehjinä perille asti, vai mitä luulet?

Nyt Nurun äiti on saanut tehtyä tarvittavat ostokset ja on aika lähteä kotiin tekemään päivällistä koko perheelle. Nurun äiti kokoaa ostokset koriin, jonka hän nostaa pänsä päälle. Korin alle on taiteltu pieni liina, jotta se pysyy paremmin tasapainossa pään päällä. Korissa on paljon kaikkea: riisiä, tomaatteja, papuja ja erilaisia hedelmiä. Nuru tietää, ettei äitiä saa missään nimessä häiritä tai töniä, kun hän kantaa täysinäistä koria pänsä päällä. Kerran Nuru säikäytti koria kantavan äidin ja kaikki ostokset tippuivat korista ja levisivät pitkin tietä. Silloin äiti oli kyllä vihainen!

Äiti on antanut Nurulle ja Salimalle banaanit mutusteltaviksi kotimatalle, jotta he jaksavat odottaa päivälliseen asti. Päivällistä syödään vasta, kun isä tulee auringonlaskun aikaan töistä kotiin. Aurinko laskee jo iltakuudelta, ja sen jälkeen tulee nopeasti säkkipimeää. Pimeän tultua kauppiat torilla ja kaduilla kaivavat esiin kynttilät ja jatkavat kaupantekoa kynttilänvalossa.

RUOKA

Tavallisessa tansanialaisessa kodissa ei yleensä ole keittiötä. Naiset tekevät ruoan ulkona, hehkuvien hiilien päällä metallisessa padassa. Liha on hyvin kallista, joten ihmiset syövät paljon kasviksia. Yleisimpiä kasviksia ovat tomaatti, punasipuli, kesäkurpitsa, jättimäistä perunaa muistuttava cassava, josta syödään sekä juuri että lehdet, ja erilaiset pavut. Ruoka on hyvin rasvaista, sillä kaikki kasviksetkin keitetään öljyssä, jotta niistä saadaan paljon energiaa ja jaksamista päivän töihin. Tansanialaiset saattavat syödä vain kerran päivässä, mutta silloin he syövät todella ison annoksen kerralla.

Yleisin tansanialainen ruokalaji on ugali, joka on paksua maissipuuroa. Se keitetään kokoon jauhoista ja vedestä, eikä se maistu juuri miltään. Ugalia syödään sormin liha- tai kasviskastikkeen kera. Sitä keitetään kerralla suuri padallinen, jotta jokaiselle perheenjäsenelle riittää varmasti. Ensin ruokaa ottavat perheen isä ja pojat, sen jälkeen äiti ja tyttäret. Sellainen on maan tapa.

Afrikkalainen ruoka on hyvin mausteista suomalaiseseen makuun. Afrikassa viljelläänkin useimpia niistä mausteista, joita meiltä löytyy kaupan hyllyiltä. Oletko kuullut sanonnan "niin kauas kuin pippuri kasvaa" ja miettinyt, kuinka kaukana se mahtaakaan olla? Se on Afrikassa! Pippurit kasvavat puussa, niin kuin monet muutkin mausteet. Esimerkiksi kaneli on oikeasti puun kuorta. Suosituimpia mausteita ruoanlaitossa ovat keltainen kurkuma, juustokumina eli jeera, kaneli, pippuri, kardemumma, inkivääri ja maukas maustesekoitus curry.

HERKUT

Hedelmät ovat suosituin välipala ja jälkiruoka. Kuvittelepa, miten ihanaa on syödä tuoretta mangoa, vesimelonia, passionhedelmiä, banaania, papaijaa ja appelsiinia. Ne maistuvat monta kertaa paremmilta kuin sellaiset, mitä Suomessa voi ostaa kaupasta. Hedelmät ostetaan Afrikassa torilta, jonne ne on ehkä jopa juuri sinä samana aamuna aikaisin poimittu suoraan puusta ja kuljetettu myytäväksi. Hedelmät ovat afrikkalaisella torilla myös paljon edullisempia kuin suomalaisessa kaupassa, koska ne tuodaan torille niin läheltä. Meille Suomeenhan ne täytyy tuoda lentokoneella!

Entä minkälaisia mahtavat olla afrikkalaiset karkit? Kaupasta saa kyllä kaikenlaisia karkkeja ja esimerkiksi kullavärisen ja kova afrikkalainen toffee on erittäin herkullista. Mutta jos etsii jotakin meidän mielestämme erikoisempaa ja afrikkalaisten mielestä perinteisempää, niin teiden varsilla on kauppiaita, joilta voi ostaa sokeriruo'on palasia tai värikkäällä sokeriseoksella päällystettyjä siemeniä.

Sokeriruokokauppiat kulkevat yleensä polkupyörällä ja kuljettavat tarakallaan pitkiä sokeriruokoja. Niistä he katkaisevat veitsellä pieniä pätkiä, jotka kuoritaan ja paloittellaan pieniksi paloiksi ja laitetaan pussiin myytäväksi. Sokeriruo'on palasia pureskellaan ja imeskellään, jonka jälkeen ne syljetään pois, kun niissä ei enää ole makua. Sokeriruoko maistuu tietenkin sokerilta!

Sokeripäällysteisten siemenien kauppiaita löytyy myös teiden varsilta. Joskus niitä saattavat myydä ihan pienet lapsetkin, jotka istuvat siemenpussien kanssa kotitalonsa edessä. Yleensä siemenet on päällystetty kirkkaanpunaisella ja kirpeän makealla seoksella, joka imeskellään pois siemenen päältä. Siemen syljetään pois, kun kaikki kuorrute sen ympäriltä on syöty. Sekä sokeriruo'on palat että kuorutetut siemenet ovat suosittuja pikkuherkkuja Tansaniassa, ne ovat hyvin edullisia ja helposti saatavissa matkan varrelta.

Kokeile itse tehdä helppoja tansanialaisia ruokia, ohjeet alla! Näiden tekemiseen tarvitset aikuisen avuksi.

Lisää reseptejä löydät näistä kirjoista:

- Dixon, Roderick: Afrikkalainen keittokirja. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2007.
- Liimatainen, Aura ja Riipi, Heikki: Herkkujen maailma. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi 2001.

UGALI

(4 annosta)

7 dl maissijauhoa

1 l vettä

1 tl voita, margariinia tai muuta rasvaa

hyppysellinen suolaa

Valmistaminen:

1. Keitä vesi, lisää voi ja suola.
2. Lisää kiehuvaan veteen jauhoa, kunnes seos on paksua. Sekoita jatkuvasti estääksesi paakkujen muodostuminen.
3. Anna seoksen kiehua hiljalleen kannen alla viisi minuuttia.
4. Sekoita niin kauan, kunnes ugali on kiinteää ja irtoaa keittoastian reunoista.
5. Anna ugalin jälleen kiehua hiljalleen kannen alla viisi minuuttia, minkä jälkeen ruoka on valmis tarjoiltavaksi.

CHAPATILEIVÄT

2 dl vehnä jauhoja

2 dl hiivaleipäjauhoja

3/4 tl suolaa

2 dl vettä

2 rkl öljyä

pinnalle: öljyä

Valmistaminen:

1. Sekoita jauhot ja suola kulhossa. Lisää vesi puuhaarukalla sekoittaen ja vaivaa taikina tasaiseksi ja kiinteäksi. Jätä taikina tunniksi muovikelmun sisään vetäytymään.
2. Muodosta taikinasta tanko ja jaa se 16 palaan. Pyöritä palaset palloiksi ja kaaviloivathan ohuiksi kakkaroiksi.
3. Paista ne molemmilta puolilta kypsiksi kuumassa (valurauta)pannussa, jonka pohjaan voi sipaista talouspaperilla öljyä. Leivät ovat kypsiä, kun niihin tulee tummia laikkuja. Lado leivät päällekkäin ja peitä pyyheliinalla, jotta ne eivät kuivu.
4. Tarjoa leivät sellaisenaan ruoan lisänä tai täytettyinä, jolloin niistä syntyy pieniä aterioita tai välipala.

BANAANI-KOOKOSKASTIKE

NDIZI NA NYAMA

(6-8 annosta)

8 banaania viipaloituina

1 iso sipuli silputtuna

2 tomaattia kuutioituina

3 dl kookosmaitoa

2 tl voita

suolaa

hyppysellinen kurkumaa

Valmistaminen:

1. Pane kaikki ainekset kattilaan.
2. Keitä hiljaa 15 minuuttia. Tarjoile lihan kanssa.

BANAANIMUNKIT

275 g vehnä jauhoja

1 tl leivinjauhetta

4 rkl sokeria

3 dl maitoa

2 kananmunaa

4 banaania murskattuna

Valmistaminen:

1. Sekoita jauhot ja sokeri.
2. Lisää kananmunat ja maito. Sekoita hyvin.
3. Lisää banaanit ja sekoita hyvin.
4. Muotoile sopivan kokoisiksi munkeiksi. Paista öljyssä, kunnes munkit ovat kullanuskeita.

KOULU

Tänään Nuru ja Jahi haluavat viedä meidät tutustumaan kouluunsa. He käyvät ensimmäistä luokkaa suuressa koulussa, jossa on yli tuhat oppilasta. Koulussa on yhdistettynä päiväkotia, alakoulu ja yläkoulu. Nuru ja Jahi ovat pukeutuneet koulukuuhinsa. Nurulla on valkoinen lyhythihainen kauluspaita ja tummansininen leveähelmäinen hame. Jahilla on samanlainen paita kuin Nurulla, ja tummansiniset shortsit. Molemmilla on selässä reppu, joista löytyvät vihkot ja kynä, sekä partaterä kynän teroittamiseen. Molempien äidit ovat antaneet heille hieman rahaa mukaan, jotta he voivat ostaa jotakin syötävää koulun vieressä sijaitsevalta kioskilta. Tansaniassa ei ole kouluruokailua niin kuin Suomessa.

Hieman ennen aamukahdeksaa kävelemme pölyisen ja kuoppaisen tien viertä kohti koulua. Tien varrella on kanoja kuopsuttelemassa ja syötävää etsimässä. Aurinko porottaa niskoihimme kuumasti jo nyt, on melkein kolmekymmentä astetta lämmintä. Paikalliset lapset ovat tottuneet tähän lämpöön vauvasta alkaen, mutta suomalainen lapsi tarvitsee Afrikan auringon alla aurinkolasit, lippalakin ja vesipullon, josta on muistettava juoda siemaus noin kahdenkymmenen minuutin välein. Aurinkorasvaa on myös oltava runsain mitoin niin kasvoissa, käsivarsissa kuin jaloissakin.

Nyt oikaisemme niityn poikki. Heinä on kuivaa ja vaaleaa, joitakin vihreitä versoja näkyy siellä täällä. Täällä on vasta tulossa kesä, vaikka Suomessa on jo talvi. Olemme niin kaukana kotoa, että vuodenajat menevät päinvastoin täällä päiväntasaajan eteläpuolella kuin meillä pohjoisessa.

Kauempaa alkaa kuulua lasten huutoja, koulu on jo lähellä. Näemme matalia ja pitkiä rakennuksia, joissa luokkahuoneet sijaitsevat. Rakennusten keskelle jää varjoinen piha, jossa on muutamia puita ja jossa lapset välituntisin leikkivät. Rakennusten ulkopuolella on pieni vaja, jossa on tyttöjen ja poikien vessat. Vessan vieressä on paikka, jossa poltetaan koulun roskat. Tansaniassa ei ole roskakuskeja. Roskat heitetään tien viereen tai ne kerätään kasaksi, joka poltetaan. Roskista syntynyttä tuhkaa voi käyttää kasvimaan lannoittamiseen. Nurun ja Jahin koululla on oma kasvimaa, jota opettajat ja lapset hoitavat yhdessä.

Koulun piha on täynnä lapsia, joista monet tervehtivät meitä innokkaasti. Vierailijat herättävät pienissä koululaisissa kiinnostusta, ja muutama heistä juoksee luoksemme ja tarttuu kädestä kiinni. Tervehdimme opettajia sanomalla: "Shikamoo", mikä tarkoittaa kunnioittavaa tervehdystä. Opettajat vastaavat meille: "Marahaba".

Muutama poika on alkanut rummuttaa isoa rumpua, mikä merkitsee sitä, että kaikki kerääntyvät hetkeksi yhteen ennen koulupäivän aloittamista. Kun rummunsoitto lakkaa, lapset siirtyvät omiin luokkiinsa opettajan kanssa ja tunnit alkavat. Nurulla ja Jahilla on vain pari viikkoa kesälomaan, mikä tarkoittaa sitä, että heillä on loppukokeet menossa. Tänäpäin he tekevät englannin kokeen. Nurun ja Jahin luokka on vuoden mittaan opetellut esimerkiksi numeroita, viikonpäiviä, kuukausia ja tervehtimistä englanniksi. Tansaniassa aloitetaan englannin opiskelu jo päiväkodissa, kolmevuotiaana! Englannin lisäksi ekaluokkalaiset opiskelevat äidinkieltään swahilia, matematiikkaa, ympäristöoppia, piirtämistä ja liikuntaa.

Luokkahuone on hieman hämärä ja siellä on viileämpää kuin ulkona. Seinät ovat paksut ja kiviset, katto on aaltopeltiä eikä ikkunoissa ole laseja. Luokassa on vain suuri liitutaulu, pulpetteja ja tuoleja, sekä opettajan pöytä ja tuoli. Oppilaita Nurun ja Jahin luokalla on noin kahdeksankymmentä! Eikö kuulostakin suurelta määrältä? Lapsia on Afrikassa niin paljon ja opettajia niin vähän, että yhdellä luokalla voi olla yli sata oppilasta.

Kokeen aikana pitäisi olla hiljaa, mutta se on vähän vaikeaa, jos luokassa on kahdeksankymmentä lasta. Opettaja kiertelee luokassa ja moittii meluavia lapsia. Hänellä on kädessään keppi, jolla hän saattaa lyödä pulpettia, jotta lapset olisivat hiljaa. Se on lapsista vähän pelottavaa, mutta he ovat jo oikeastaan tottuneet siihen. Koe näyttää joillekin lapsille hyvin vaikealta ja toisille taas hyvin helpolta. Kun sen on saanut tehtyä, saa mennä ulos leikkimään.

VÄLITUNTILEIKIT

Nuru ja Jahi alkavat pelata ulkona mancalaa, mikä on koko Afrikassa hyvin suosittu ajanviete. Se on peli, jossa kaivetaan maahan kuoppia, joihin laitetaan kiviä, joita siirrellään kuopasta toiseen tiettyjen sääntöjen mukaan. Nurulla ja Jahilla on kummallakin kahdeksan kuoppaa, ja he liikuttavat kiviä kuopasta toiseen niin vikkelästi, että katsojalla menee pää pyörälle eikä säännöistä ole helppo saada selvää pelkäämään katsomalla. (Vähän myöhemmin saat ohjeet yksinkertaisemman version pelaamiseen, voit kokeilla pelata sitä sisällä tai ulkona kaverisi kanssa!)

Mancalan pelaamisen lisäksi välitunnilla on suosittua hyppiä narua, mutta mitä ihmettä! Narua hyppivillä tytöillä onkin kaksi narua yhtä aikaa. Kahden narun pyörytyksessä pitää hyppiä tosi nopeasti ja hypyissä sekoaa helposti, mikä saa tytöt purskautamaan nauruun.

Pullonkorkkien keräily on suosittua lasten parissa, ja he saattavat välitunnilla vertailla kokoelmiaan, järjestellä niitä ja vaihtaa korkkeja keskenään. Vähän kauempana muutama poika pelaa jalkapalloa, mutta pallo ei olekaan ihan tavallinen. Se on tehty

muovipusseista, joita lapset ovat keränneet tien vierestä. Pallo vähän repsottaa sieltä sun täältä, mutta ajaa asiansa ihan hyvin. Jalkapalloa pelaavat varmaankin melkein kaikki lapset ympäri maailmaa.

Välitunnin aikana opettajat istuskelevat ulkona pöydän ääressä, varjossa puun alla ja juttelevat keskenään. Ensi viikolla koulussa on ohjelmassa pelkkää kokeiden tarkistusta ja todistusten kirjoittamista, mikä on kova homma yli tuhannen oppilaan koulussa. Kaikki työ tehdään käsin, koko koulussa ei ole sähköä. Lapset saavat koko seuraavan viikon vain leikkiä ulkona opettajien tarkistaessa kokeita. Sen jälkeen on vuorossa vähän yli kuukauden kesäloma, samaan aikaan kun Suomessa vietetään joulua ja uuttavuotta.

MANCALA

Tarvikkeet:

- 12 pientä kuppia ja 2 isompaa kuppia

(Peliä voi myös pelata ulkona kaivamalla kuopat maahan tai piirtämällä kuppien sijasta ympyrät paperille.)

- 36 pientä kiveä, nappia tms.

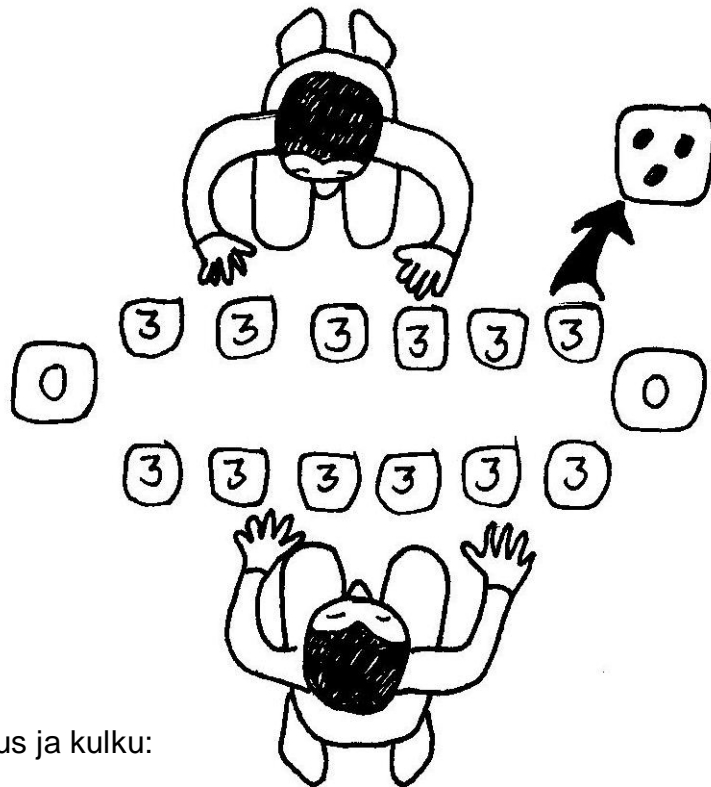
- Kuppien ja kivien määrää voi lisätä tai vähentää pelaajien iän ja taitotason mukaan. Kuitenkin niin, että aloitettaessa jokaisessa pienessä kupissa on sama määrä kiviä.

Valmistelut:

- Pelaajat asettuvat vastakkain ja asettavat kumpikin eteensä riviin 6 pientä kuppia, nämä myös vastakkain.

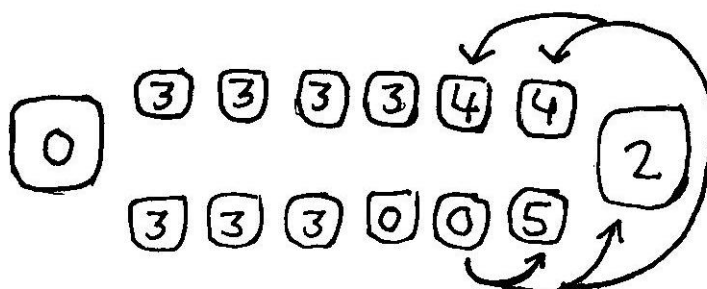
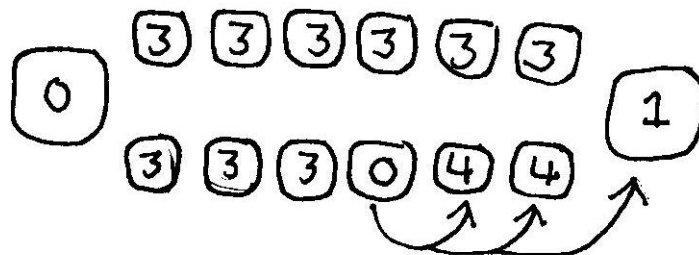
- Kumpikin pelaaja ottaa myös yhden isomman kupin ja asettaa sen kuppirivin jatkoksi oikealle puolelleen. Isot kupit on syytä merkitä esimerkiksi eri väreillä, jotta muistetaan, kumpi oli oma isompi kuppi.

- Jokaiseen pieneen kuppiin laitetaan 3 kiveä.

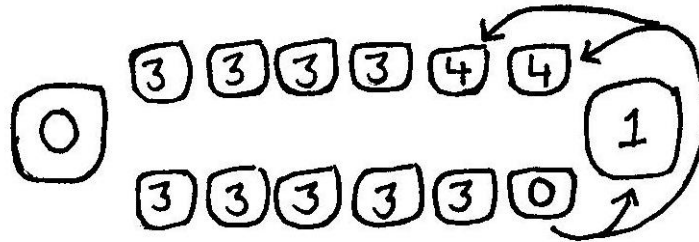

Pelin tarkoitus ja kulku:

- Tarkoituksena on kerätä omaan isoon kuppiin mahdollisimman monta kiveä.
- Kiviä siirretään siten, että mistä tahansa omasta pikkukupista otetaan kaikki siellä olevat kivet, ja niitä laitetaan yksi kerrallaan aina seuraavaan kuppiin, kunnes kivet loppuvat kädestä.
- Mikäli viimeinen kivi laitetaan omaan isoon kuppiin, saa vuoroaan jatkaa. Tällöin otetaan jälleen jostakin omasta pikkukupista kivet ja siirretään niitä yksi kerrallaan seuraaviin kuppeihin.

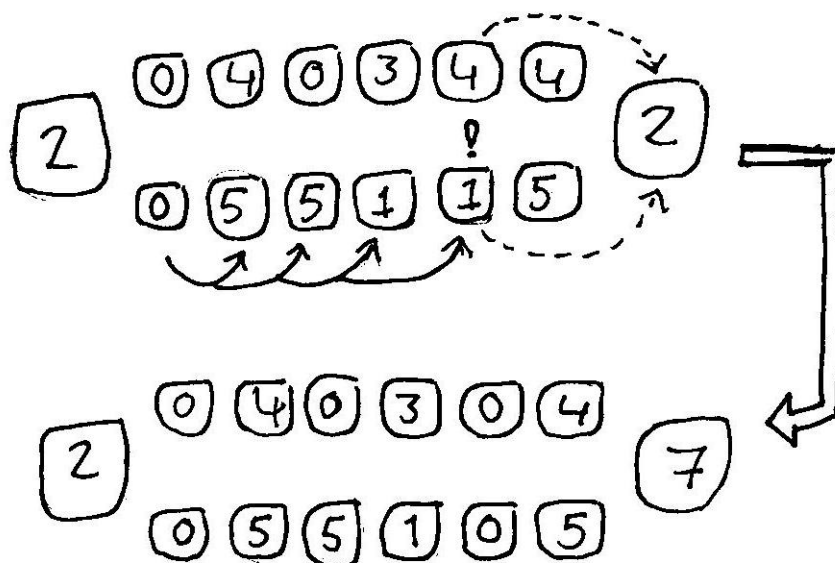

- Kiviä laitetaan omalla vuorolla myös vastapelaajan pikkukuppeihin, mikäli niitä on niin paljon kädessä, että kierros jatkuu oman ison kupin jälkeenkin. Tämän jälkeen vuoro vaihtuu.

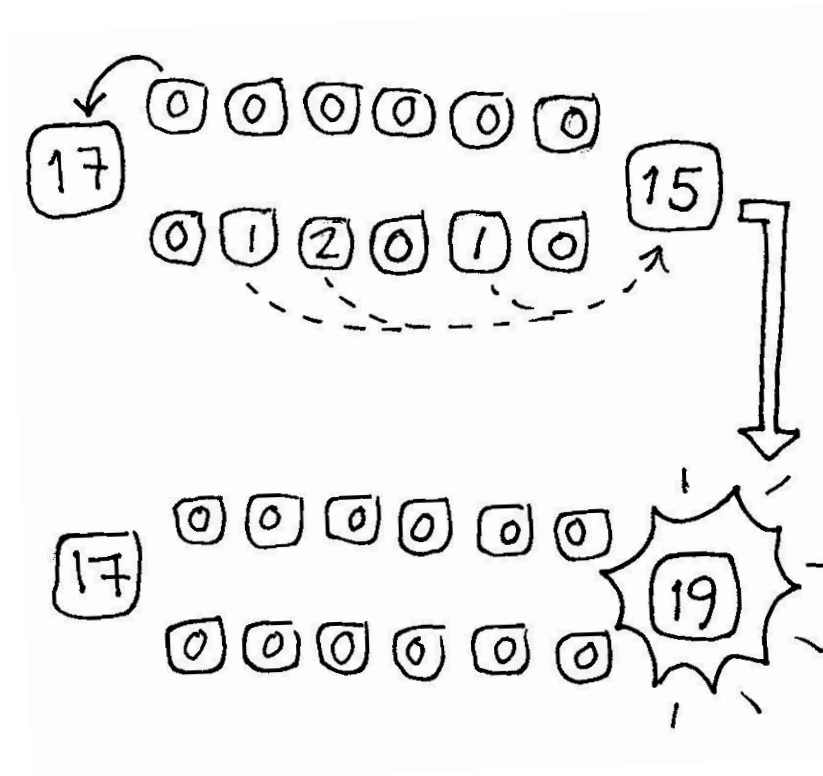

- Vastapelaajan isoon kuppiin ei laiteta kiviä, vaan vastustajan ison kupin yli "hypätään".

- Mikäli viimeinen kivi osuu omaan tyhjään pikkukuppiin, saa sen ja vastustajan vastaavassa kupissa olevat kivet laittaa omaan isoon kuppiin. Vain tässä tapauksessa saa vastustajan kupista ottaa kiviä, ei milloinkaan muuten. Tämän jälkeen vuoro vaihtuu.

- Peli loppuu, kun jompikumpi pelaajista on pelannut kaikki kivet pois omalta puoleltaan eli kaikki hänen pikkukuppinsa ovat tyhjiä. Vastapelaaja saa tällöin laittaa kaikki pikkukupeissaan olevat kivet omaan isoon kuppiinsa. Tämän jälkeen lasketaan, kummalla on isossa kupissaan enemmän kiviä. Hän on voittaja.

SYNTYMÄPÄIVÄ

Hip hei, tänään on Jahin syntymäpäivä! Hän täyttää kahdeksan vuotta. Syntymäpäiviä juhlitaan Jahin isän omistamassa baarissa kylän keskellä. Baari on koristeltu värikkäillä naruilla. Paikalla ovat kaikki kylässä asuvat ystävät ja sukulaiset.

Jahi istuu pöydän ääressä juhluvieraiden edessä. Pöydällä on syntymäpäiväkortteja ja hieno, valkoisella sokerikuorrutuksella päällystetty kakku. Lisäksi lapsille on askarreltu paperista juhlahattuja. Kaikki juovat limsaa, laulavat Jahille ja nauravat. Musiikki soi kovalla ja houkuttelee juhluvieraita tanssimaan. Tansaniassa kaikenikäiset rakastavat tanssimista ja lapset otetaan kaikkiin juhliin mukaan. Lapset saattavat myös valvoa juhlissa mukana yömyöhään asti.

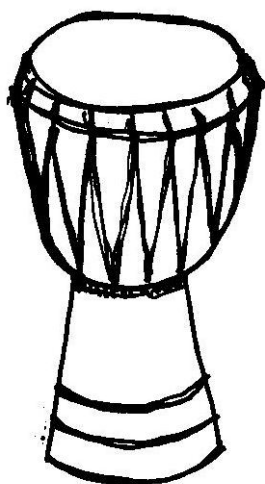
Nyt paikalle saapuu valokuvaaja! Hänellä on hienoin ja isoin kamera, minkä Jahi on koskaan nähnyt. Juhlissa on vuorossa vanha perinne, nimittäin kakun syöttäminen. Kakku leikataan pieniksi paloiksi, joita Jahi ottaa hammastikuilla ja syöttää muutamille vieraille. Valokuvaaja ottaa kuvia, kun Jahi syöttää kakkua vieraille. Kuvia otetaan myös Jahin perheestä poseeraamassa päivänsankarin kanssa. Erityisen mukavaa on saada valokuva siitä, kun Jahi istuu isoäidin sylissä.

Valokuvaajan lähdettyä juhlakansa tanssii musiikin tahtiin illan pimetessä. Kun nälkä yllättää, keitetään iso padallinen ugalia, josta riittää jokaiselle. Nuru ja Jahi syövät sormin ugalia ja katsovat aikuisten tanssia. Lapsia alkaa väsyttää, ja pikku hiljaa vieraat lähtevät koteihinsa. Jahista on hurjan kivaa, että kaikki vieraat tulivat tänään katsomaan juuri häntä ja lauloivat hänelle onnittelulauluja. Oli myös kivaa tanssia äidin ja isän kanssa ja leikkiä kavereiden kanssa.

Olivatko Jahin syntymäpäiväjuhlat erilaiset kuin sinun? Mitä erilaista niissä oli? Entä samanlaista?

MUSIIKKI

Tansanialainen musiikki sopii täydellisesti afrikkalaiseen elämänmenoon. Se on rytmikästä, hyväntuulista ja tanssittavaa. Yksi tärkeimmistä soittimista ovat rummut. Afrikkalaiset rummut ovat erilaiset kuin länsimaalaiset. Rumpuja on eri kokoisia, toisia soitetaan istuen ja toisia seisoen. Rumpuja voidaan soittaa kämmenillä lyöden tai tikun avulla. Rummut voivat olla osa muuta orkesteria, mutta myös muutama rumpu riittää, jotta saadaan ilmoille rytmikästä musiikkia.

Sama rumpurytmi saattaa toistua läpi kappaleen, mutta yhdessä kappaleessa voi olla myös useita erilaisia rumpurytmejä. Soittajat ovat taitavia, sillä rumpurytmit ovat vauhdikkaita ja vaihtelevia. Tansanialaisissa juhlissa samoja suosikkikappaleita voidaan soittaa monta kertaa peräkkäin. Lähes aina rumpujen soidessa yleisö alkaa tanssia mukana, sillä rumpujen tanssiinkutsu on vastustamaton!

LIIKENNE

Lähdetäänpä tänään katsomaan, millaista on Nurun isän työ linja-auton rahastajana. Oikeastaan kyse ei ole linja-autosta, vaan tavallisesta pakettiautosta, joka on laitettu täyteen penkkejä. Se on siis minibussi, ja sitä kutsutaan nimellä dala-dala. Nurun isän dala-dalan reitti kulkee Nurun kotikylän ja kaupungin keskustan väliä monta kertaa päivässä.

Dala-dalat ovat suosituin kulkuneuvo Tansaniassa. Niillä kulkeminen on halpaa, joskin myös vähän epämukavaa. Kuljettajan ja rahastajan lisäksi pakettiauton kokoiseen dala-dalaan voi ahtautua yhtä aikaa noin kolmekymmentä ihmistä. Se kuulos-

taa uskomattomalta, mutta on totta. Ihmiset istuvat aivan kiinni toisissaan, ja kun istumapaikat loppuvat, ihmiset seisovat vierä vieressä ja ottavat kiinni, mistä saavat.

Kyytiin otetaan aina vain lisää ihmisiä, vaikka tuntuu, ettei mahtuisi enää yhtäkään. Pian voi löytää päänsä jonkun kainalosta ja on varottava, ettei tallaa kenenkään varpaille. Niin täyttä on dala-dalassa! Kuljettaja pysäyttää jokaisen kyytiin haluavan kohdalla, koska jokainen matkustaja maksaa matkastaan hieman. Mitä enemmän matkustajia on kyydissä, sitä enemmän palkkaa kuljettaja ja rahastaja työpäivästään saavat.

Kun haluaa nousta pois dala-dalan kyydistä, on koputettava kattoa, noustava seisomaan tai huudettava haluavansa pois. Jos sattuu silloin istumaan tapötäyden auton perällä, onkin edessä aikamoinen pujottelu pois autosta. Rahastaja avaa ja sulkee pakettiauton sivulla olevaa liukuovea matkustajille.

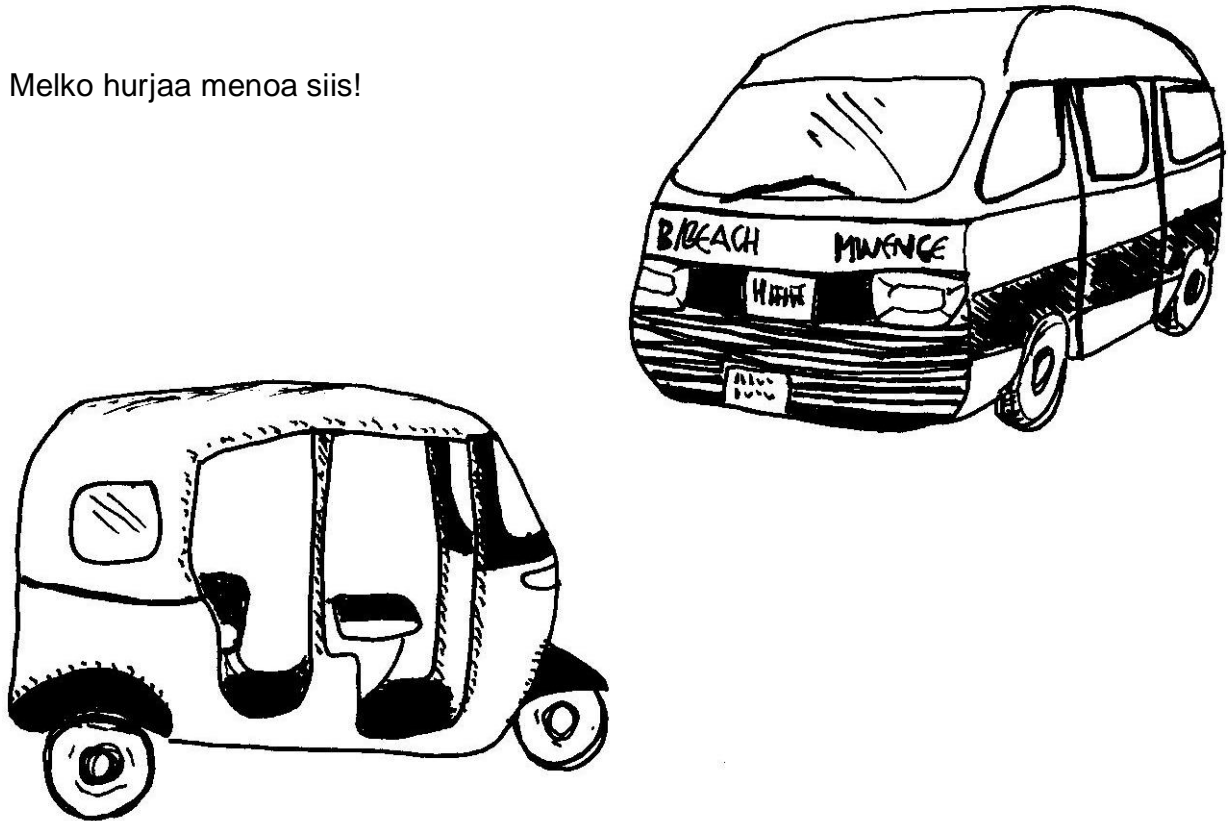
Matkalla keskustaan näemme muitakin kulkuneuvoja, jotka näyttävät hieman erikoisilta. Tuk-tukit eli mopotaksit ovat kolmipyöräisiä mopoja, jotka on katettu ja maalattu värikkäiksi. Niillä kulkeminen on kalliimpaa kuin dala-dalalla, mutta halvempaa kuin taksilla. Tuk-tukia voi ajaa nuorikin poika, jolla ei vielä ole ajokorttia, mutta joka on tarpeeksi vanha ajamaan mopoa. Tuk-tukit ovat vauhdikkaita ja näppäriä. Niillä ohitellaan usein paikallaan seisovia ruuhkia, koska tuk-tukilla voi sujahtaa tienreunan kautta autojen ohi.

Toinen hauska näky ovat polkupyörätaksit. Nuoret miehet ovat pehmustaneet polkupyöriensä tarakat tyynymäisiksi, jotta niillä olisi mukava istua. Erityisesti vanhemmat naiset, jotka eivät jaksakaan kävellä pitkiä matkoja, suosivat polkupyörätakseja.

Tansanialainen liikenne eroaa monella tapaa suomalaisesta. Ensinnäkin, Tansaniassa on käytössä vasemmanpuoleinen liikenne, eli autolla ajetaan tien vasenta puolta. Toiseksi, nopeusrajoituksia ei useinkaan noudateta, vaan kaikki ajavat hyvin lujaa ja ohittelevat toisiaan vaarallisissakin paikoissa. Turvavöiden käyttö on siis ehdottoman tärkeää.

Kolmanneksi, liikennevalot ovat hyvin harvinainen näky, ja niinpä risteyksissä ajetaan miten sattuu. Se, joka ehtii, menee ensin. Ruuhka-aikoina risteykset ovat aivan tukossa ja muistuttavat palapeliä, kun jokainen haluaisi mennä ensimmäisenä. Tansanialaiset käyttävät myös hyvin paljon äänitorvea liikenteessä ajaessaan. Töräyttämällä torvea tervehditään vastaantulijoita tai kerrotaan ohituksesta. Myös liikenne-ruuhkassa äänitorvet ovat ahkeraan käytössä.

Melko hurjaa menoa siis!

KORUT

Turistit ostavat Tansaniasta tuliaisiksi paljon käsintehtyjä koruja. Koruihin käytetään eri materiaaleista tehtyjä helmiä ja riipuksia. On tavallisia, pieniä ja värikkäitä muovihelmiä, isompia puusta veistettyjä helmiä, paperista tehtyjä helmiä ja erilaisista siemenistä ja kahvipavuista tehtyjä helmiä. Riipukset saatetaan kaivertaa vaikkapa kookospähkinän kuoresta tai lehmänsarvesta.

Mieti, millaisista eri materiaaleista sinä voisit tehdä helmiä ja koruja? Syntyisikö esimerkiksi makaroneista ja muroista koruja? Alla saat ohjeet paperihelmien tekemiseen.

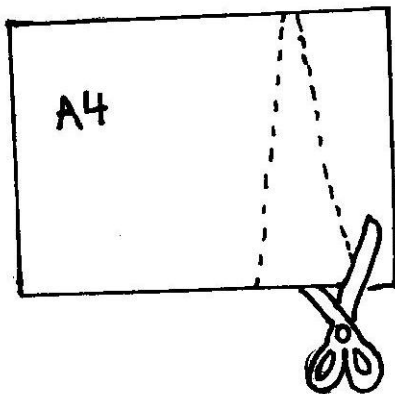
PAPERIHELMET

Tarvikkeet:

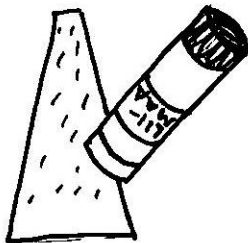
- alusta suojaamaan pöytää
- värikästä paperia (helmet voi myös maalata värikkäiksi liiman kuivuttua)
- sakset
- liimapuikko
- askartelutikkuja (tulitikut ja hammastikut käyvät myös)

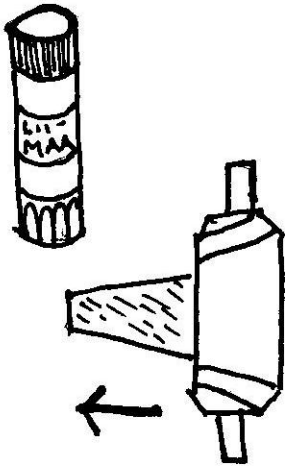
1. Levitä pöydälle alusta suojaksi.

2. Leikkaa paperista 2-3 sentin levyisiä, mahdollisimman pitkiä suikaleita, jotka hieman kapenevat toisesta päästä.

3. Levitä liimapuikolla liimaa suikaleen päästä päähän, mutta jätä pikkusormen paksuinen liimaton kohta suikaleen paksumpaan päähän.

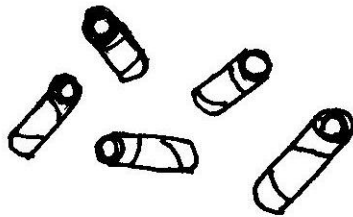

4. Ala rullata suikaletta tikun avulla leveämmästä päästä niin, että liimapuoli ja tikku jäävät rullauksen sisälle. Yritä rullata suikaletta mahdollisimman tiukaksi pötköksi.

5. Kun saat suikaleen rullattua loppuun asti, purista valmista helmeä hetken hellästi sormiesi välissä, jotta liima varmasti kiinnittyy ja helmi pysyy koossa. Mikäli helmi aukeaa, lisää hieman liimaa aukeamiskohtaan ja purista uudestaan kiinni. Poista tikku valmiin helmen keskeltä, jotta voit käyttää tikkua uuden helmen rullaamiseen.

6. Tee niin monta helmeä, kuin haluat koruun laittaa. Liiman kuivuttua voit maalata helmiä värikkäämmiksi, jos haluat. Muista antaa helmien kuivua, ennen kuin teet niistä koruja.

KORUJEN TEKEMINEN

Tarvikkeet:

- erilaisia helmiä (esim. paperihelmiä, puuhelmiä, pieniä muovihelmiä, makaroneja)
- ohutta kuminauhaa, siimaa tai hammaslankaa
- sakset

1. Mittaa ja leikkaa sopiva pätkä nauhaa. Jos teet rannekorun, varmista, että nauha riittää ranteesi ympäri ja että sen saa lisäksi vielä solmuunkin. Rannekoruun sopii parhaiten kuminauha. Kaulakorun pituus on hyvä, jos saat sen helposti kaulaasi pääsi yli.

2. Pujota naruun haluamiasi helmiä. Voit tehdä korun samanvärisistä tai erivärisistä helmistä, tai vaikka niin, että jokainen helmi on erilainen!

3. Solmi nauhan päät kiinni toisiinsa. Korusi on valmis!

PUKEUTUMINEN: kanga ja kitenge

Värikkäät ja kuviolliset kankaat (swahiliksi kanga, ohuempi kangas, ja kitenge, paksuumpi kangas) ovat yleisin tapa pukeutua Tansaniassa. Kankaat ostetaan torilta, jossa niitä on monta paksua pinoa. Pinoja täytyy kaivella ja käydä kankaita läpi yksi kerrallaan, jotta löytää varmasti mieleisensä. Kankaita löytyy kaikissa väreissä ja kuvioina voi olla niin eläimiä, kasveja, ihmisiä kuin kaikenlaisia geometrisiä muotojakin. Erilaisille juhlapäiville löytyy omanlaisiaan kankaita, niinpä esimerkiksi jouluna myydään kankaita, joissa on jouluisia kuvioita ja hyvän joulun toivotuksia. Joidenkin kankaiden reunaan on painettu swahiliksi sananlaskuja eli erilaisia elämänviisauksia.

Naiset kietovat kankaan ympärilleen sellaise-
naan tai teettävät siitä räätälillä paitoja ja ha-
meita. Kankaita käytetään myös esimerkiksi
pyyhkeinä, päähineinä, pöytäliinoina, peitto-
na ja niiden avulla myös kannetaan vauvaa
mukana ihan kaikkialla, niin bussissa kuin
peltotöissäkin. Tansaniassa ei käytetä lain-
kaan lastenrattaita, ne olisivat hyvin hankalat
käyttää kuoppaisilla ja pölyisillä teillä.

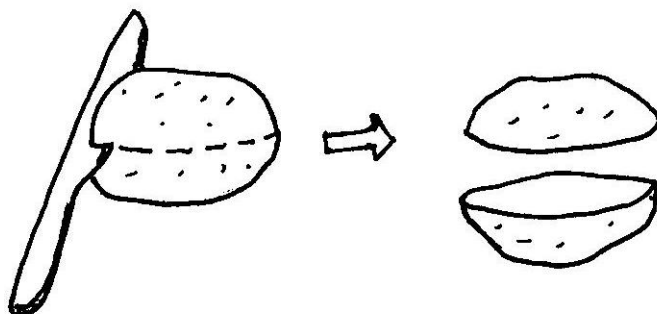
Näin sinäkin voit tehdä itsellesi värikkään
afrikkalaisen kankaan!

Tarvikkeet:

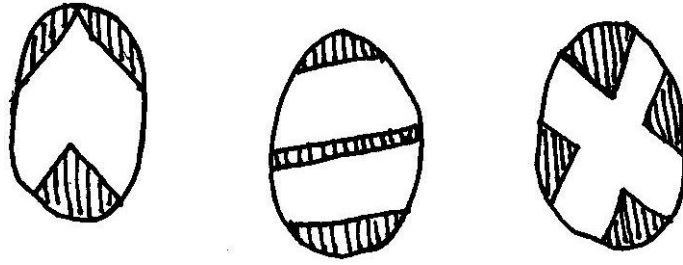
- vaaleaa, pestyä kangasta
(esim. vanhasta lakanasta saa 2-4 lapselle sopivat kangaspalat)
- kangasvärejä
- muovilautasia
- pestyjä, raakoja perunoita
- veitsi
- sanomalehtiä alustaksi
- esiliina

1. Levitä sanomalehdet pöydälle tai lattialle suojaksi. Laita esiliina päälle, jotta vaat-
teesi eivät sotkeudu.

2. Halkaise peruna ja leikkaa siihen varovasti veitsellä haluamasi muoto. Tee vaikka
useita erilaisia!

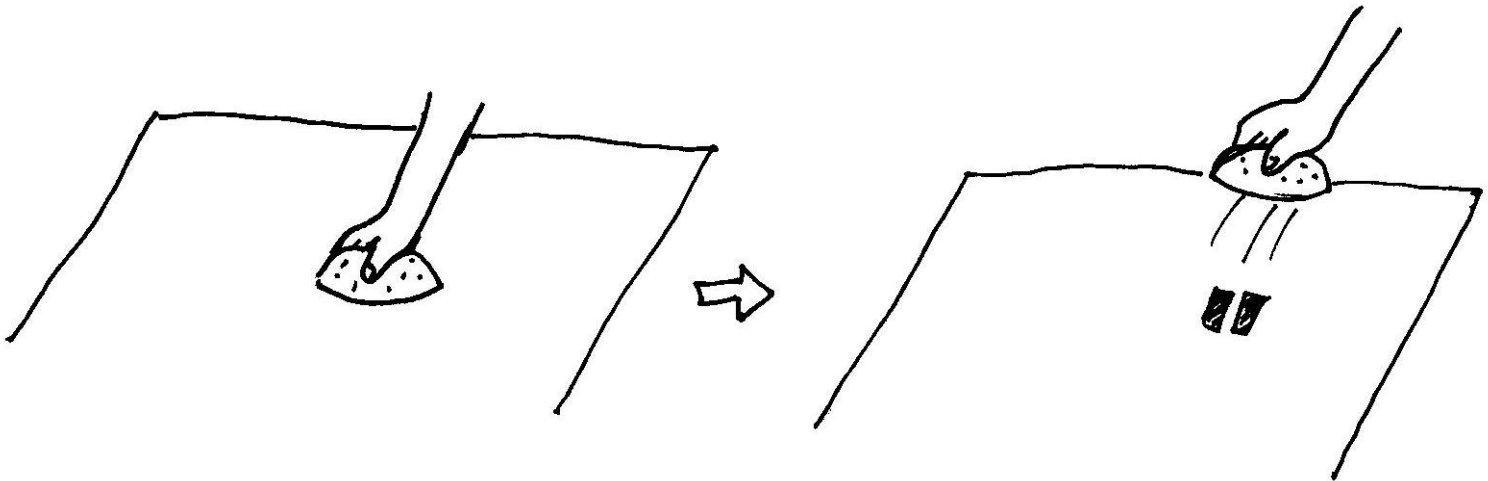

3. Pursota hieman kangasväriä lautasille ja kasta perunan valmis leikkauspinta kevyesti väriin.

4. Paina peruna huolella kangasta vasten. Kokeile montaa erilaista kuviota ja väriä samalle kankaalle, jotta siitä tulee yhtä iloinen ja värikäs kuin afrikkalaisista kankaista!

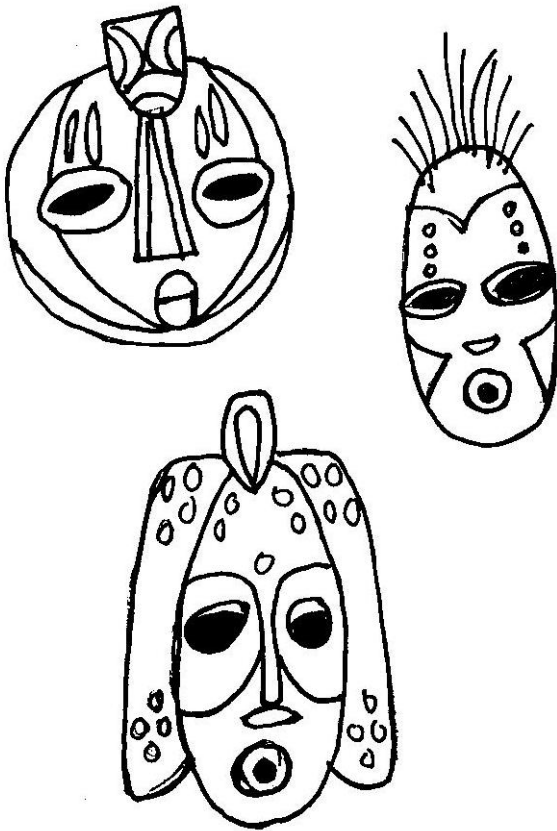

5. Anna kuvioiden kuivua. Muista siivota jälkesi. Mikäli kuvioista halutaan pesunkestäviä, ne on silittettävä kiinni kankaaseen. Silitysraudan ja kankaan välissä käytetään tällöin harsoa.

6. Nyt voit alkaa harjoitella kankaan sitomista. Miten saat siitä mekon? Entä miten tekisit siitä uima-asun? Kokeile myös vauvanuken kantamista selässäsi kankaan avulla.

AFRIKKALAISET NAAMIOT

Afrikkalaiset naamiot on useimmiten tehty puusta ja ne saattavat olla melko pelottavankin näköisiä. Naamioiden käyttö on osa vanhaa perinnettä. Niitä käytetään erilaisissa juhlissa tai kun toivotaan omalle kylälle hyvää onnea. Usein naamioita käytetään samalla, kun tanssitaan villin rummutuksen tahdissa. Naamioilla osoitetaan yhteenkuuluvuutta luonnon kanssa, mikä on erittäin tärkeää afrikkalaisessa kulttuurissa. Naamioilla voidaan myös pelotella vihollisia tai muistella esi-isiä.

Naamiot voivat olla ihmisen- tai eläimenkasvoisia, tai näiden sekoitus. Ne voivat olla suuria tai pieniä, pitkiä tai pyöreitä, mustia tai värikkäiksi maalattuja. Jotkin naamiot on koristeltu heinillä tai niihin on kaiverrettu hyvin pieniä ja hienoja yksityiskohtia. Naamiot saattavat olla siis lähes millaisia tahansa! Käytetäänhän niitä joka puolella hyvin suurta Afrikkaa. Niillä on myös pitkä historia ja monia eri käyttötarkoituksia. Naamioita on niin surullisia kuin iloisiakin.

Voit tehdä oman versiosi afrikkalaisesta naamioista seuraavasti.

Tarvikkeet:

- alusta suojaamaan pöytää
- kartonkia (mielellään ruskeaa, harmaata tai mustaa), pienempien lasten kanssa voi käyttää myös paperilautasia
- sakset
- lyijykynä

- väriliituja
- kuminauhaa
- erivärisiä huovanpaloja, sulkia, heiniä ja narunpätkiä koristelemiseen
- liimaa tai teippiä koristeiden kiinnittämiseen

1. Suunnittele rauhassa, millaisen naamion haluat tehdä. Tuleeko sille ihmisen vai eläimen kasvot? Tuleeko siitä pitkulainen, kulmikas vai pyöreä? Entä mihin tarkoitukseen naamiotasi käytetään? Onko sillä ystävällinen vai pelottava ilme? Miten aiot koristella sen? Voit hyvin piirtää luonnoksesi paperille.

2. Levitä pöydälle jokin alusta suojaksi.

3. Piirrä kartongille lyijykynällä naamiosi ääriviivat. Tee naamioista niin iso, että se peittää kasvosi. Mieti yhdessä aikuisen kanssa, mihin kohtaan piirrät naamion silmät. Piirrä naamiolle myös suu ja nenä.

4. Leikkaa naamio irti kartongista. Ole erityisen varovainen leikatessasi silmien reikiä.

5. Väritä ja koristele naamio mieleisaksesi. Muista että afrikkalaiset rakastavat kaikkea värikästä! Voit esimerkiksi liimata erivärisiä langanpätkiä naamioosi ja tehdä niistä vaikka hiukset ja parran. Anna liiman kuivua.

6. Tee naamioon korviesi kohdalle pienet reiät, jotta saat pujotettua niistä kuminauhan läpi. (Tässä saatat tarvita aikuisen apua.) Solmi kuminauhan päät niin, että ne pysyvät kiinni naamarissa. Kokeile, onko naamari sopiva ja pysyykö se kasvoillasi.

Naamiosi on valmis! Eikö siitä tullutkin hieno!

SADEPÄIVÄ

Tänään on satanut aamusta alkaen rankasti. Nuru ei aio mennä kouluun, koska hän kastuisi matkalla läpimäräksi. Jotkut lapset jättävät tulematta kouluun sadepäivänä, jos matka on pitkä eikä heillä ole mitään sadevarusteita. On hieman tylsää olla koko päivä sisällä. Ehkä iltapäivällä sentään pääsee jo ulos leikkimään vesilätäköihin. Sateisia päiviä ei ole usein, mutta kun sataa, niin sataa monta tuntia putkeen.

Hiekkatiet muuttuvat sateella kuravelliksi, ja autolla on hyvin vaikea ajaa niitä pitkin. Teiden kuivuminen kestää pari päivää. Myöskään käveleminen ei sadeaikana ole helppoa, sillä kuravelli tahraa jalat ja takertuu suurina möykkyinä sandaalien pohjaan. Tien voi katkaista koko sen leveydeltä suuri vesilätäkkö, joka täytyy kiertää tai sitten mennä siitä läpi.

Sadepäivät katkaisevat usein myös sähköt. Se ei haittaa niitä perheitä, joilla ei ole muutenkaan sähköä, mutta harmittaa kyllä muita. Tuulettimet lakkaavat toimimasta, eikä sadepäivänä voi televisiotakaan katsoa.

Yleensä sade loppuu illan koittaessa. Sateen loppuessa lähtevät liikkeelle valtavat hyönteisparvet, jotka ovat jossakin piilossa odotelleet sateen loppumista. Jos sähköt palautuvat sateen jälkeen, kannattaa lamput sammuttaa kiireen vilkkaa pimeän tultua, sillä valo houkuttelee hyönteisparvia puoleensa. Kuka nyt haluaisi kotiinsa vieraaksi tuhansia lentäviä ötököitä? Jos valot jäävät päälle, hyönteiset pörräävät niiden ympärillä ja tunkeutuvat myös sisälle. Seuraavana päivänä kuolleita ötököitä löytyy joka paikasta ja niiden siivoamisessa on aikamoinen homma.

No niin, nyt sade viimein loppui! Nuru menee hakemaan Jahia ulos leikkimään. Kura tursuaa paljaiden varpaiden välistä, mutta se on oikeastaan vain hauskaa.

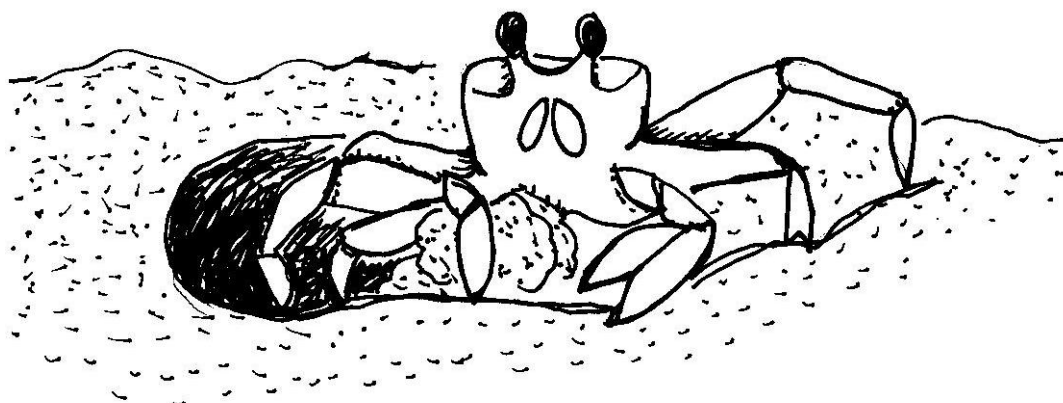
MERI

Nurun ja Jahin kotikylä on kävelymatkan päässä merenrannasta. He menevät sinne toisinaan leikkimään. Meri on nimeltään Intian Valtameri ja se on huikaisevan kaunis, kirkas ja aivan turkoosi. Rantahiekka on lähes valkoista ja hyvin hienojakoista ja pehmeää. Hiekka on myös polttavan kuumaa päivisin, koska aurinko lämmittää sitä.

Merivesi on välillä korkealla ja välillä matalalla, riippuen vuorovedestä. Kun on laskuvesi, paljastuu merenpohjaa jopa satojen metrien matkalta. Ihan kuin rantaviiva olisi karannut kauemmas! Nousuveden aikaan merivesi taas palautuu tavalliselle tasolle.

Nousuveden aikaan on paljon laineita, jotka tuovat rantaan mukanaan hienoja, kaikenkokoisia ja -värisiä simpukoita. Niitä on tähden muotoisia, jäätelötötterön muotoisia, etanan kotilon muotoisia, litteitä... Simpukoita kerätessä täytyy ottaa huomioon, ettei vahingossa ota mukaansa simpukkaa, jonka sisällä on vielä asukas. Simpukassa asuva nilviäinen ei pärjää muualla kuin merellä.

Jos rannalla on hetken aikaa aivan hiljaa ja paikallaan, huomaa, kuinka vaaleat, pienet hiekkaravut tulevat esiin. Pienimmät niistä ovat pikkusormen pään kokoisia, mutta löytyypä niitä nyrkinkin kokoisia. Ravut ovat aivan hiekan värisiä, joten niitä on hankala erottaa hiekasta. Ravut ovat myös hyvin säikkyjä ja kaivautuvat salamannopeasti hiekkaan, jos niitä pelottelee.

Suomalaiset ravut kävelevät takaperin, mutta nämä tansanialaiset hiekkaravut kulkevatkin sivuttain! Ne näyttävät kipittävän hiekalla kevyesti ja vauhdikkaasti, ja jättävät aivan pienen pienet jäljet. Nurun ja Jahin lempileikkejä on vaania ja säikäyttellä näitä rapuja, mutta mitä luulet, pitävätkö ravut tästä leikistä?

Rannalla on myös pitkiä, puisia kalastaveneitä, joilla kalastajat lähtevät hyvin varhain aamulla kalastamaan. Niissä on moottorikin, mutta aina, kun tuulet ovat suotuisia, rullaavat kalastajat auki ison purjeen ja ohjaavat laivaa sen avulla. Moottoriin tarvittava

bensa on nimittäin hyvin kallista. Puinen kalastajavene keikkuu kovasti aallojen mukana, joten tottumattomalle matkustajalle voi tulla veneen kyydissä huono olo.

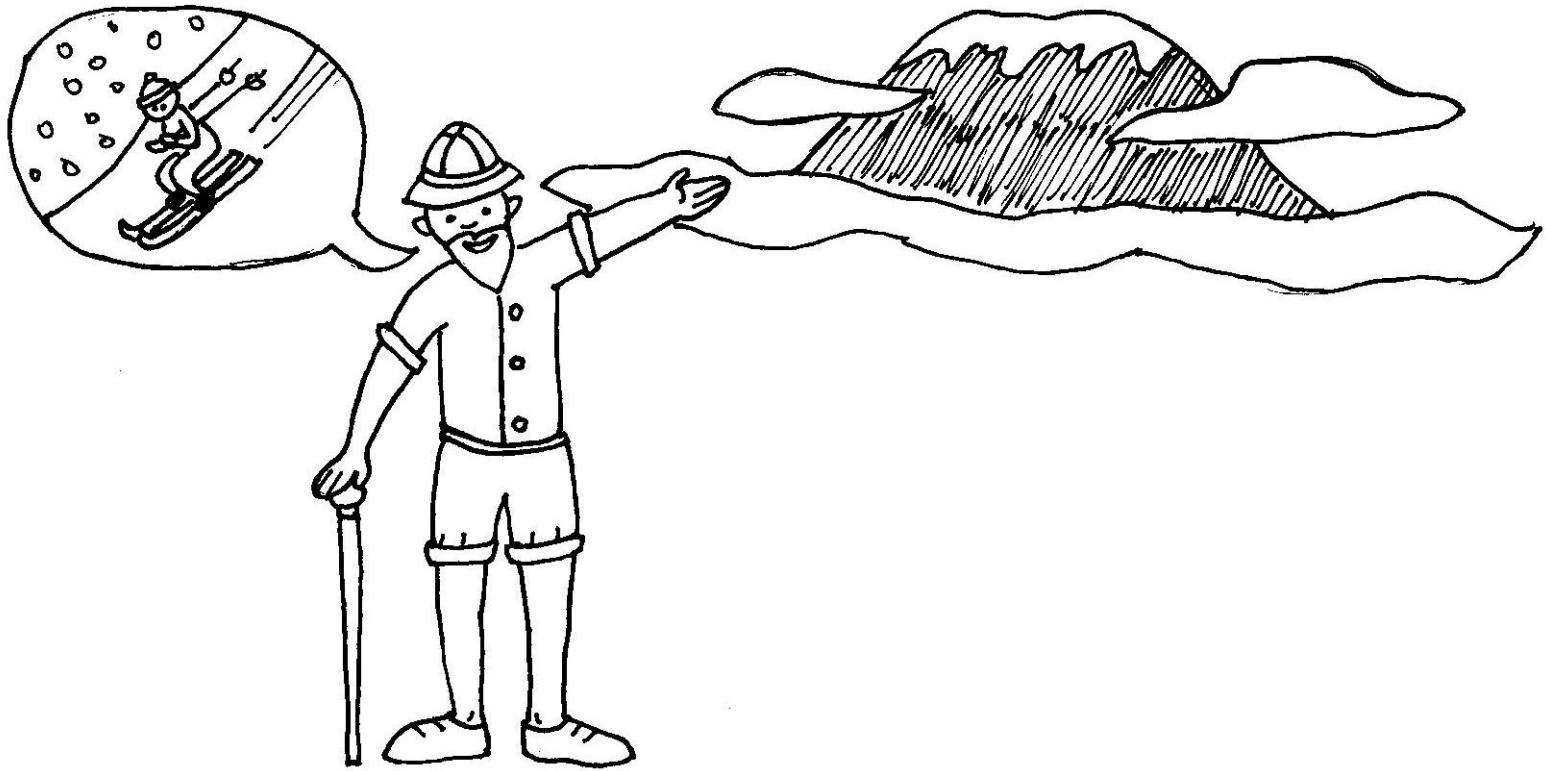
Nyt Nuru ja Jahi menevät uimaan. Vesi on vain hieman ilmaa viileämpää ja hyvin suolaista. Rantavedessä on hauska lillutella, ja kun sieltä nousee ylös, kuivaa paah-tava aurinko uimarin hyvin nopeasti.

KILIMANJARO

Tiedät jo, että Afrikassa on hyvin kuuma, yli kolmekymmentä astetta lämmintä. Mitä luulet, mahtaako Afrikasta silti löytyä lunta? Oikea vastaus on kyllä, nimittäin Afrikan korkeimman vuoren huipulla on ihan oikeaa lunta. Vuoren nimi on Kilimanjaro, mikä tarkoittaa kimaltavaa vuorta. Se on lähes 6000 metriä korkea, mikä tekee siitä maailman 17. korkeimman vuoren.

Vuonna 1848 eli yli 160 vuotta sitten saksalainen Johan Rebman näki Kilimanjaron ensimmäisenä eurooppalaisena ihmisenä. Hän oli kuullut matkoillaan Afrikassa korkeasta kylmästä vuoresta. Hän kiinnostui tarinasta ja lähti etsimään vuorta. Löydettyään vuoren hän ymmärsi heti, että sen huipulla oli lunta. Kukaan Euroopassa ei ollut uskoa hänen tarinaansa lumihuippuisesta vuoresta. He ajattelivat Johanin tulleen höperöksi. Afrikassako muka lunta?

Mutta niin se vain on! Kilimanjaro on niin korkea, että mitä korkeammalle sen rinteitä kiivetään, sitä kylmemmäksi ilma muuttuu. Kilimanjaron huipulla olevat jäätiköt muodostuivat 12 000 vuotta sitten, kivikauden aikaan. Nykyinen ilmaston lämpeneminen vaikuttaa Kilimanjaron niin, että sen huipulla olevat jäätiköt sulavat vuoteen 2020 mennessä. Se on surullista, mutta ei onneksi tarkoita sitä, että lumi kokonaan katoaisi Afrikasta. Huipulla tulee nimittäin vielä satamaan lunta jäätikköjen sulamisenkin jälkeen.

Jos näkisit Kilimanjaron lumihuippuineen, pitäisit sitä varmasti kauniina. On uskomatonta nähdä lunta keskellä kuumaa Afrikkaa. Kilimanjaron huippu näkyy maantasalle yleensä vain aikaisin aamulla ja iltaisin ennen auringonlaskua. Päivisin huippu on pilvien peitossa ja sen olemassaolon voi vain aavistaa.

Kilimanjaron alimmilla rinteillä on paljon asutusta ja viljelmiä. Rinteitä asuttava chagga-heimo viljelee monia hyötykasveja, esimerkiksi kahvia, banaania ja papuja.

KAHVI, swahiliksi kahava

Juovatko sinunkin äitisi ja isäsi aamuisin kahvia? Oletko miettinyt, miten kaukaa kahvi mahtaakaan kotinne keittiöön tulla? Kahvipensas on kotoisin Afrikasta, mutta nykyisin sitä viljellään myös Aasiassa ja Etelä-Amerikassa. Kahvi on Tansaniassa tärkeä vientituote, mikä tarkoittaa, että sitä myydään ulkomaille suuria määriä.

Tansaniassa kahvipensas kukkii joulukuussa ja tuottaa satoa elokuussa. Kahvipensaassa taimet kasvavat hitaasti, sillä ensimmäinen sato saadaan vasta 3-4 -vuotiaasta pensaasta. Yksi pensas tuottaa satoa jopa 30 vuoden ajan, kunhan sitä hoidetaan oikein.

Kahvi keitetään kahvinporoista, ja kahvinporot taas on paahdettu ja jauhettu kahvipavuista, joita kahvipensaassa kasvaa. Ennen paahdamista pavut ovat kypsinä punaisia ja raakoina vihreitä.

Kahvi voidaan valmistaa alusta loppuun myös itse.

1. Ensin kahvipavut kuoritaan ja kuoret erotellaan pavuista.
2. Seuraavaksi pavut paahdetaan vaikkapa nuotiolla suklaanruskeiksi.

3. Paahdetut pavut jauhetaan karkeaksi puruksi. Tällaisia kahvinporoja sinun vanhempasi ostavat valmiina kaupasta ja laittavat kotona kahvinkeittimeen.

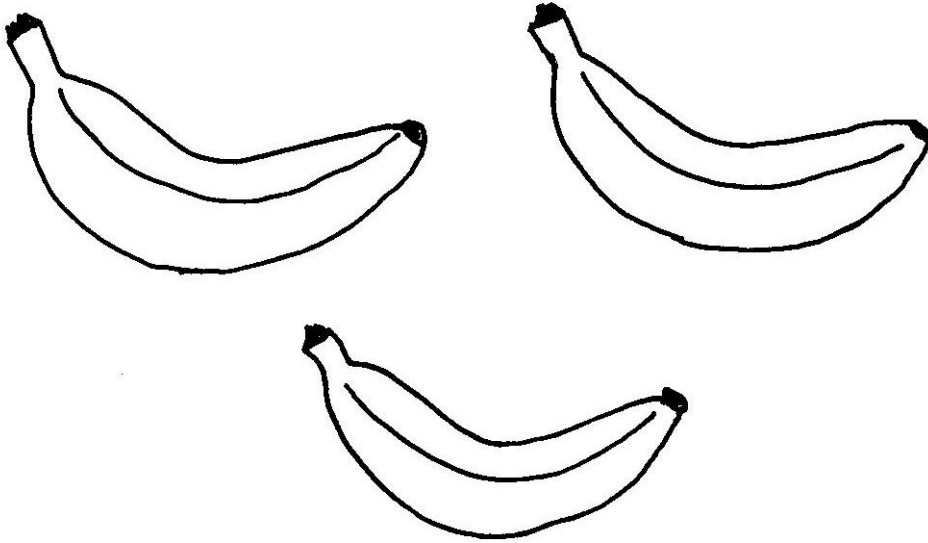
4. Kun kahvinporojen läpi suodatetaan kuumaa vettä, saadaan valmista kahvia. Tällainen on kahvipavun matka valmiiksi kahviksi!

BANAANI, swahiliksi ndizi

Banaani on alunperin kotoisin Aasiasta. Sitä alettiin vijellä Afrikassa keskiajalla. Banaanista on tullut tärkeä ja yleinen viljelykasvi Tansaniassa, sillä se kasvaa nopeasti ja on hyvin monikäyttöinen. Banaani korvaa usein perunan tansanialaisessa keittiössä. Syötävien hedelmien lisäksi banaanikasvin varsi ja lehdet sopivat karjan eli lehmien ja vuohien ravinnoksi. Lisäksi banaanin lehtiä voi käyttää katon rakentamisessa.

Banaaneja on erivärisiä ja erikokoisia lajikkeita. On olemassa keltaisia, vihreitä ja jopa punaisia banaaneja! Banaanikasvi ei korkeudestaan huolimatta ole puu, vaan jättimäinen ruohokasvi. Banaanikasvi kasvaa taimesta täysikokoiseksi vuodessa. Toisena vuonna siihen kasvaa hedelmät, joiden keräämisen jälkeen banaanikasvi yleensä kaadetaan ja käytetään huolellisesti hyödyksi.

Minkä värisiä nämä banaanit voisivat olla?

SAFARI

Safari on swahilia ja tarkoittaa matkaa. Afrikkaan matkustavien turistien suosimilla safareilla matkustetaan jeepillä luonnonsuojelualueille ja katsellaan eläimiä autosta niiden luonnollisilla asuinalueilla. Safarilla on aina mukana myös oppaita, jotka tuntevat luonnonsuojelualueet yhtä hyvin kuin omat taskunsa. He osaavat ajaa jeeppiä hankalassa maastossa ja osaavat kertoa eri eläinlajeista kaiken, mitä turistit haluavat tietää.

Safarilla oleminen on aivan erilaista kuin eläintarhassa käyminen. Kuvittelepa, miten hienoa olisi nähdä sadan hengen seepralauma kulkemassa aivan auton edestä keskellä aavaa savannia. Entä millaista olisi nähdä leijonan tai gepardin ajavan takaa antilooppia? Safarille matkustavat yrittävät yleensä nähdä "ison vitosen", eli viisi harvinaista, upeaa afrikkalaista eläintä. Isoon vitoseen kuuluvat leijona, norsu, puhveli, leopardi ja sarvikuono. Toki kaikki muutkin eläimet safarilla ovat hienoja ja näkemisen arvoisia!

Safarilla jokaisella matkustajalla on kamerat kädessä lähes koko ajan, sillä koskaan ei voi tietää, minkä eläimen näkee seuraavaksi ja kuinka lähelle sitä päästään autolla. Autosta ei saa nousta pois kuin tietyillä alueilla. Vessat ovat harvassa safarilla, joten pitää olla tarkkana, ettei pissahätä yllätä keskellä seepralaumaa. Eläimiä ei saa koskettaa, vaikka ne tulisivat aivan auton viereen. On myös oltava hiljaa, jotta eläimet eivät pelästyisi. Ihminen on luonnonsuojelualueella vain vierailmassa eläinten valtakunnassa. Eläimiä on kunnioitettava ja annettava niiden elää rauhassa.

Safari kestää yleensä muutaman päivän. Joillakin safareilla yövytään luonnonsuojelualueella teltassa, aivan eläinten lähistöllä. Safarioppaat vartioivat telttoja yöllä, jotta vaaralliset eläimet eivät pääse yllättämään turisteja. Joitakin turisteja saattaa silti jännittää niin, että he eivät saa nukuttua. Yöpyminen pimeässä telttaleirissä savannin ja eläinten keskellä on varmasti kokemus, jonka muistaa pitkään. Teltaan saattaa kuulua lähellä kulkevien eläinten ääniä, esimerkiksi valtava virtahepo pitää aikamoista töminää ja röhkinää löntystellessään.

ELÄIMET

Tutustutaanpa lähemmin muutamiin afrikkalaisiin villieläimiin. Näitä kaikkia ja monia muita on mahdollista nähdä safarilla.

LEIJONA, swahiliksi simba

Leijona on vähän yli metrin korkuinen ja kaksi metriä pitkä kissaeläin. Se voi painaa yli kaksisataa kiloa. Urosleijonilla on komea harja, naarasleijonilla ei ole harjaa ollenkaan. Leijonat elävät pienissä laumoissa, joissa naaraat saalistavat ja urokset johtavat laumaa. Leijona on lihansyöjä, joka saalistaa yleensä antiloopeja ja seeproja.

Leijonan elinympäristönä ovat savannit ja avoimet ruohotasangot. Leijonan karjunta on niin kovaäänistä, että se voi kuulua jopa kahdeksan kilometrin päähän. Leijona elää 15-30 -vuotiaaksi. Pentuja leijonaemo voi saada kerralla 1-6 kappaletta. Pennut tarvitsevat emonsa huolenpitoa 1,5-vuotiaiksi asti.

GEPARDI, swahiliksi duma

Gepardi on hieman alle metrin korkuinen ja noin puolitoista metriä pitkä kissaeläin. Pienimmät gepardit painavat 35 kiloa ja suurimmat 65 kiloa. Urokset ja naaraat ovat samannäköisiä. Gepardi elää yksin avoimilla ruohotasangoilla ja savanneilla. Gepardi elää 12-16 -vuotiaaksi. Pentuja gepardiemo saa kerralla 3-4 kappaletta.

Gepardi on maailman nopein maalla elävä eläin. Sen huippunopeus on jopa 100 kilometriä tunnissa. Nopeimmillaan gepardi pystyy siis juoksemaan yhtä lujaa kuin kovaa vauhtia kulkeva auto! Gepardi saalistaa ravinnokseen gaselleja ja impaloita, jotka se ottaa kiinni lyhyellä ja voimakkaalla kiihdytyksellä. Kovin kauaa gepardi ei siis jaksa juosta huippuvauhtia.

TÄPLÄHYEENA, swahiliksi fisi

Täplähyeena on hieman alle metrin korkuinen ja noin puolitoista metriä pitkä. Hyeenoiden paino vaihtelee 40 kilosta 90 kiloon. Naaraat ja urokset ovat samannäköisiä, mutta naaraat ovat usein uroksia isompia. Täplähyeenat elävät isoissa laumoissa, joissa on 35-80 yksilöä. Laumaa johtaa naaras. Täplähyeena elää 20-25 -vuotiaaksi. Hyeenaemo saa kerralla kaksi pentua, joita se imettää 1,5-vuotiaaksi asti.

Täplähyeenat elävät avoimilla ruohotasangoilla, savanneilla ja vuoristometsissä. Ne ovat äänekkäitä, sillä hyeenan ulvonta voi kuulua jopa viiden kilometrin päähän. Hyeenat ovat kaikkiruokaisia petoja ja haaskansyöjiä, mikä tarkoittaa sitä, että ne syövät saaliita, jotka joku muu on pyydystänyt ja hylännyt syömisen jälkeen.

OLIIVIPAVIAANI, swahiliksi nyani

Pienimmät oliivipaviaanit ovat puolen metrin pituisia ja suurimmat vähän yli metrin pituisia. Lisäksi niillä on pitkät hännät. Pienet paviaanit voivat painaa vain 11 kiloa ja suurimmat jopa 50 kiloa. Oliivipaviaanit elävät suurissa laumoissa, joiden koko vaihtelee kolmestakymmenestä kahteensataan yksilöön. Laumanjohtajana toimii uros. Oliivipaviaanit elävät 20-30 -vuotiaaksi. Poikasia syntyy vain yksi kerrallaan. Pienet poikaset ratsastavat emonsa selässä lauman mukana.

Oliivipaviaaneja elää avointen ruohotasankojen reunamilla, puu- ja pensassavanneilla sekä metsissä. Niiden ruokavalioon kuuluu heiniä ja hedelmiä, mutta toisinaan ne myös metsästävät pieniä antiloopeja. Oliivipaviaanit ovat äänekkäitä ja ne osaavat äännellä monin eri tavoin, esimerkiksi kiljumalla, haukahtelemalla ja murahtelemalla.

AFRIKANNORSU, swahiliksi tembo/ndovu

Norsu on suurin kaikista maalla elävistä eläimistä. Norsut ovat kahdesta ja puolesta metristä jopa neljään metriin korkeita, ja painavat 2 200 kilosta 6 300 kiloon asti. Ne ovat siis isompia ja painavampia kuin tavalliset henkilöautot. Urosnorsun syöksyhammas voi painaa jopa sata kiloa ja olla yli kolme metriä pitkä. Semmoisen tielle ei kyllä tekisi mieli asettua!

Norsut elävät 50-65 -vuotiaiksi. Niiden elinympäristönä on pääasiassa savanni. Norsut ovat kasvissyöjiä, niille maistuvat muun muassa heinät, lehdet, puun kuori ja hedelmät. Koska norsut ovat niin suuria, ne myös syövät hyvin paljon, jopa 300 kiloa ruokaa päivässä. Vettä norsut juovat jopa 200 litraa päivässä. Se on yhtä paljon kuin 200 maitopurkkia!

Poikasia norsut saavat harvoin, ja vain yhden kerrallaan. Norsuemo kantaa poikasta vatsassaan melkein kaksi vuotta, ennen kuin poikanen syntyy. Norsun raskaus kestää siis yli kaksi kertaa pidempään kuin ihmisen. Naarasnorsut elävät noin 10 yksilön laumoissa, joita johtavat vanhat naarasnorsut. Urosnorsut elävät yksin tai pienissä laumoissa.

AROSEEPRA, swahiliksi punda milia

Aroseepra on Tansanian ainoa hevoslaji. Se on noin puolitoista metriä korkea ja hieman yli kaksi metriä pitkä. Seepra painaa 175-320 kiloa. Uros- ja naarasseepra ovat samannäköiset. Seepraemo kantaa poikasta vatsassaan vuoden ennen kuin se syntyy, ja imettää poikasta puolivuotiaaksi. Nuoret seeprat tunnistaa siitä, että niiden raidat ovat rusehtavat. Seepran raidat tummenevat mustiksi, kun se vanhenee. Seepra elää 15-20 -vuotiaaksi.

Seepran elinympäristöön kuuluvat savannit ja avoimet ruohotasangot. Seepra on kasvissyöjä. Sen ruokavalioon kuuluvat pääasiassa heinät, mutta myös puiden ja pensaiden lehdet ja juuret. Seeprat elävät pienissä 5-12 yksilön laumoissa, joita uros johtaa. Kuivina aikoina seeprat voivat kokoontua tuhansien yksilöiden suuruiseksi jättilaumoiksi. Kuvittelepa vain, miten hieno näky onkaan tuhat raidallista seepra yhdessä!

VIRTAHEPO, swahiliksi kiboko

Virtahepo on yli puolitoista metriä korkea ja yli kolme metriä pitkä. Pienimmät virtahevot painavat noin 500 kiloa, mutta suurimmat jopa yli 3000 kiloa. Virtahevot elävät 30-40 -vuotiaiksi. Niiden elinympäristönä ovat joki- ja järvialueet sekä niiden läheiset laitumet. Virtahepo on sopeutunut vesielämään. Se voi viettää jopa viisi minuuttia sukelluksissa. Tästä huolimatta virtahevot eivät osaa uida!

Päivisin virtahevot lekkotelevat vedessä kaulaansa myöden 10-15 yksilön ryhmissä. Iltahämärissä ne nousevat ylös ja laiduntavat eli syövät heiniä ja ruohoja. Virtahepojen ääntely on hauskuuloista, kovaäänistä röhkinää. Virtahepo voi saada yhden poikasen kerrallaan. Poikasta imetetään 8 kuukauden ikäiseksi asti. Poikanen pystyy imemään emonsa maitoa jopa veden alla!

KIRAHVI, swahiliksi twiga

Kirahvi on Tansanian kansalliseläin. Se on myös maailman korkein eläin. Kirahvien korkeus vaihtelee 3,5 metristä 5,2 metriin. Pienimmät kirahvit painavat 450 kiloa ja suurimmat lähes 2000 kiloa. Naaraskirahvit ovat pienempiä kuin uroskirahvit. Kirahvi elää savanneilla

ja avoimilla ruohotasangoilla. Sen elinikä on 20-30 vuotta. Kirahvit syövät puiden lehtiä. Kirahvi saa vain yhden poikasen kerrallaan ja imettää sitä 6-12 kuukauden ikäiseksi asti. Kirahvit elävät vaihtelevissa ryhmissä ja joskus yksinkin. Niillä ei ole mitään tiettyä laumaa, johon ne kuuluisivat.

Kirahvi on tunnettu pitkästä kaulastaan. Sillä on kuitenkin aivan saman verran nisakanikamia, eli seitsemän, kuin muillakin nisäkkäillä, ne ovat vain pidempiä. Kirahvi on erikoinen eläin muutenkin kuin vain kaulansa vuoksi. Se esimerkiksi tarvitsee vain kaksi tuntia unta vuorokaudessa. Kirahvin kieli voi olla 45 senttiä eli lähes puoli metriä pitkä. Kirahvi laskeutuu makuulleen vain tuntiessaan olonsa turvalliseksi.

SUIPPOHUULISARVIKUONO, swahiliksi kifaru

Sarvikuonot voivat olla puolestatoista metristä lähes kahteen metriin asti korkeita. Niiden pituus vaihtelee kolmesta metristä lähes neljään metriin. Pienimmät sarvikuonot painavat 700 kiloa ja suurimmat tuplasti pienimpien verran, eli 1400 kiloa. Sarvikuono on saanut nimensä tietenkin sarvistaan, joita sillä on kuononsa päällä kaksin kappalein kohti taivasta sojottamassa. Pisin mitattu sarvikuonon sarvi on ollut 132 senttimetriä pitkä!

Sarvikuonot elävät savanneilla ja ruohotasangoilla, mutta myös tiheiköissä ja metsissä. Sarvikuono elää 30-50 -vuotiaaksi. Se syö pensaiden ja ruohokasvien lehtiä. Sarvikuonot elävät samantapaisissa, pienissä ja vaihtelevissa laumoissa kuin kirahvit. Urossarvikuonot elävät usein yksin ja naaraat kaksin poikasensa kanssa. Naarassarvikuono saa yhden poikasen kerrallaan ja imettää sitä 1-2 -vuotiaaksi. Sarvikuonoja on jäljellä niin vähän, että se on erittäin uhanalainen laji.

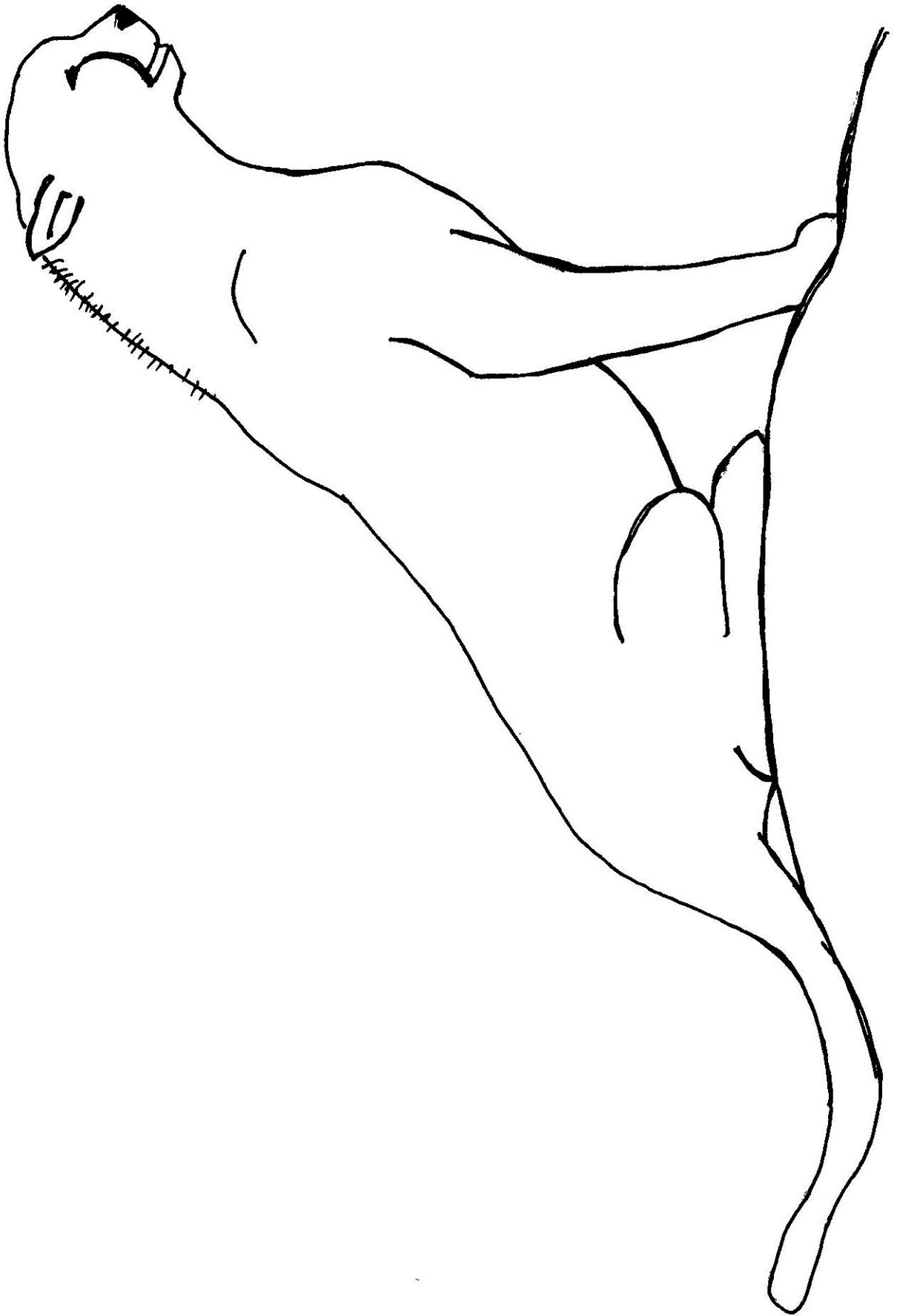
GNUANTILOOPPI, swahiliksi nyumbu

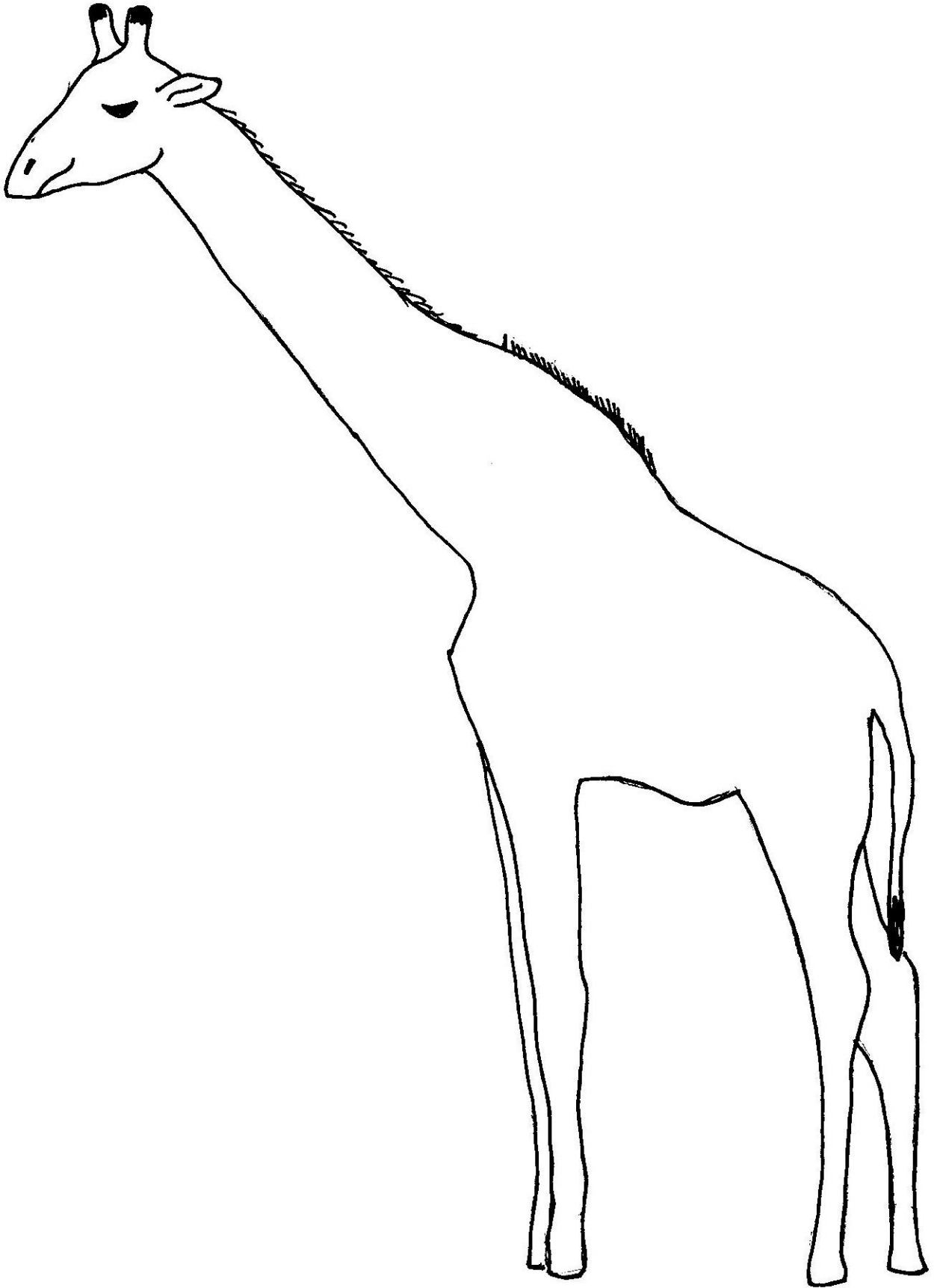
Gnuantiloopit ovat hieman yli metrin korkuisia ja noin kaksi metriä pitkiä. Niiden paino vaihtelee 140 kilosta 290 kiloon ja ne elävät 15-20 -vuotiaiksi. Gnuantiloopit syövät heiniä ja juovat päivittäin vettä. Gnuantiloopit tekevät vudenaikojen vaihtuessa pitkiä vaelluksia löytääkseen parempia ruokapaikkoja.

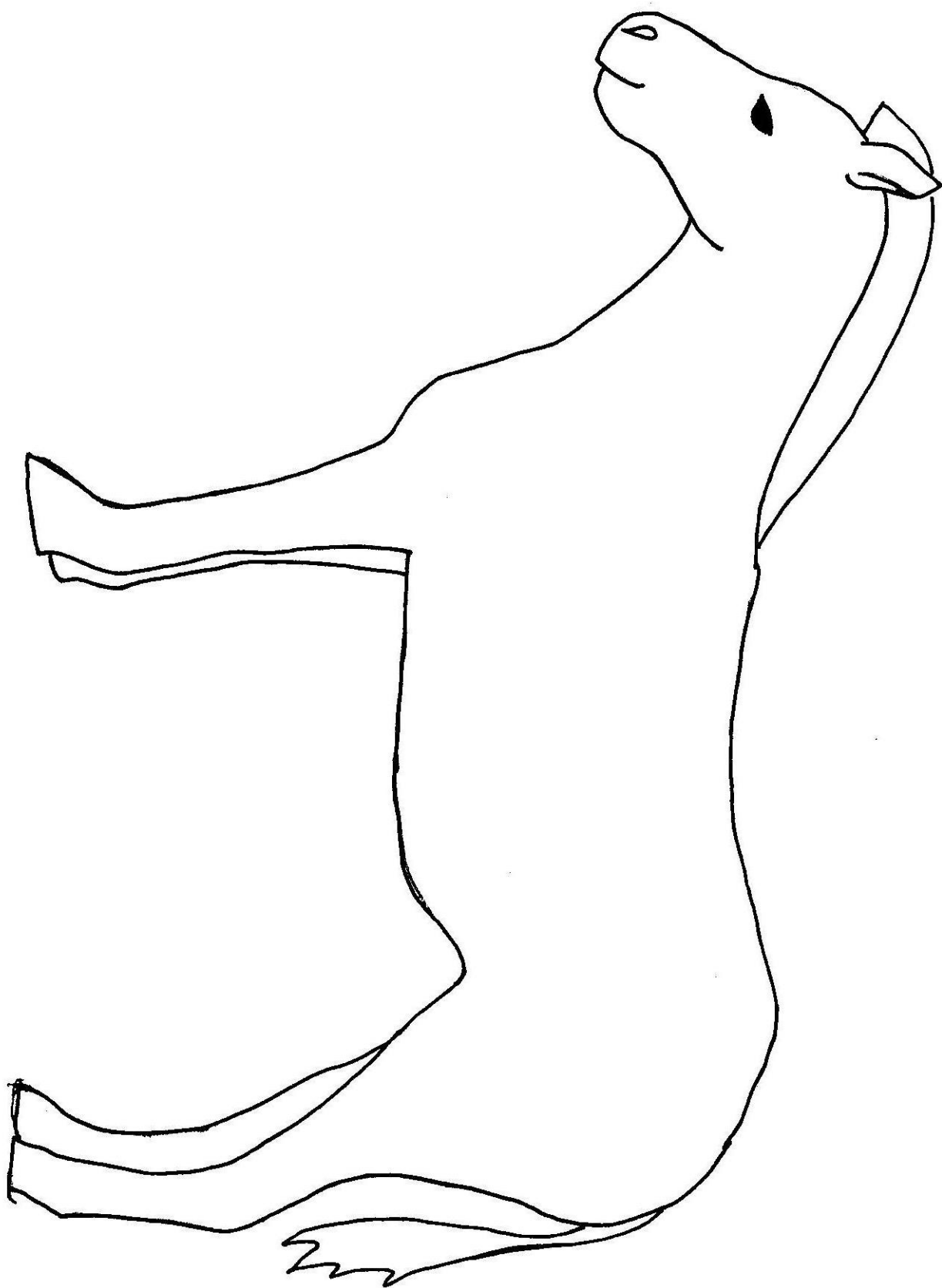
Gnuantiloopit elävät avoimilla ruohotasangoilla jopa miljoonan yksilön laumoina! Voitko kuvitellakaan, kuinka suuri on miljoonan gnuantiloopin lauma? Joka vuosi kaikki gnuantilooppiäidit saavat poikasensa yhtä aikaa, mikä tarkoittaa satojentuhansien poikasten syntymistä muutaman viikon sisään. Vastasyntyneet poikaset ovat helppo saalis petoeläimille, kuten leijonille ja gepardeille. Silti suurin osa poikasista kasvaa aikuisiksi asti.

...

O-ou! Seuraavilla sivuilla olevat gepardi, kirahvi ja seepra ovat hukanneet täplänsä, laikkunsa ja raitansa! Auttaisitko sinä heitä löytämään ne? Voit joko värittää tai vaikka repiä peperista turkin kuviot ja liimata ne paikoilleen.

MASAI-HEIMO

Tansaniassa on noin 120 eri heimoa. Jokainen ihminen kuuluu johonkin heimoon, mutta heimot ovat hajaantuneet eivätkä noudata enää vanhoja, perinteisiä elämäntapoja. Poikkeuksena on masaiden heimo. He asuvat samoilla seuduilla, joilla tehdään safareja. Olet ehkä nähnyt heistä kuvia. Masait noudattavat heimonsa perinteistä elämäntyyliä. Heitä on yhteensä lähes miljoona. Puolet heistä asuu Keniassa ja puolet Tansaniassa. He asuvat itse tekemissään majoissa kaukana kaupungeista ja muista ihmisistä. Masait kasvattavat karjaa, josta he saavat elantonsa eli maitoa ja lihaa syödäkseen.

Jokaisella masai-kylällä on oma päällikkönsä, joka johtaa kylää. Hänellä on monta vaimoa ja paljon lapsia. Myös muilla kylän miehillä voi olla monta vaimoa, kunhan mies vain pystyy huolehtimaan kaikista vaimoistaan. Perinteisiin kuuluu, että kylän päällikköä saavat kätellä vain miehet. Naiset tervehtivät päällikköä

kumartamalla ja sanomalla kunnioittavasti "Shikamoo". Päällikkö laskee kätensä naisen pään päälle ja vastaa tervehdykseen "Marahaba". Masaiden perinteen mukaan mies on rikas, jos hänellä on paljon karjaa ja paljon lapsia. Siksi karjasta pidetään erityisen hyvää huolta ja perheeseen toivotaan paljon lapsia.

Masait pukeutuvat värikkäästi, yleensä sinisiin, violetteihin ja punaisiin kankaisiin. Niin naiset kuin miehetkin käyttävät värikkäitä, helmistä tehtyjä koruja. Helmikoruja myös myydään turisteille, jotka tulevat katsomaan masai-kylän elämää. Masai-miehet kantavat aina mukanaan keppiä, jonka avulla he johdattelevat karjaa aamuisin laidunmaille ja taas yöksi takaisin kotikylään. Kylä on ympäröity piikkipensailla, jotta petoeläimet eivät pääsisi öisin karjan kimppuun. Piikkipensaat tiputtelevat paljon piikkejä ympärilleen, joten monella masailta on autonrenkaista tai muusta paksusta kumista tehtyt sandaalit, joiden läpi piikit eivät pistä jalkapohjia.

Majat, joissa masait asuvat, on rakennettu kaikesta mahdollisesta, mitä lähiympäristöstä löytyy. Rakentamiseen on käytetty esimerkiksi keppejä, mutaa, lehmänlantaa ja ruohoa. Tavallisessa masai-majassa on keskellä tulisija ruoan tekemistä varten ja reunoilla makuupaikat perheenjäsenille. Majassa on hämärää päivänvalossakin, koska siellä on vain yksi pieni reikä ikkunana. Majaan saattaa vielä kuulua oma huoneensa vasikoille, jotka ovat sisällä paremmassa turvassa kuin ulkona.

Jos sinun pitäisi nukkua yö masai-majassa, et välttämättä saisi unta. Masaiden sänky tarkoittaa heinistä ja kepeistä tehtyä kasaa, jonka päällä on lehmännahka. Maja tuoksuu vähän hassulta, onhan se tehty osaksi lehmänlannasta. Erilaiset ötökät kuuluvat majan asukkeihin siinä missä ihmisetkin. Sinusta ei ehkä olisi kivaa herätä siihen, että jotakin pientä ryömii pyjamasasi alla. Mutta muistathan, että jos pienestä pitäen on sellaisessa majassa nukkunut, niin siihen kyllä tottuu. Voihan olla, että masailapsi ei saisi nukuttua sinun sängyssäsi. Hänen mielestään se voisi olla ihan liian pehmeä.

Lisää tietoa muun muassa safareista, eläimistä ja tansanialaisista heimoista löydät seuraavasta kirjasta:

Marttila, Olli: Safaripassi: Pohjois-Tansania. Karisto Oy, Hämeenlinna 2008.

SWAHILI – SUOMI -SANAKIRJA

Swahili on kieli, jota puhutaan sekä Tansaniassa että Keniassa. Suomalaisen on melko helppoa oppia swahilia, koska sekä suomea että swahilia lausutaan samalla tavalla kuin kirjoitetaan.

Jambo!	- Hei!
Mambo?	- Mitä kuuluu?
Poa!	- Hyvää!
Habari yako?	- Mitä sinulle kuuluu?
Mzuri sana!	- Erittäin hyvää!
Mbaya.	- Huonoa.
Karibu	- tervetuloa / ole hyvä
Kwa heri	- näkemiin
Asante (sana)	- kiitos (paljon)
Pole (sana)	- anteeksi / olen pahoillani
Ndiyo	- kyllä
Hapana	- ei
Sijui	- en tiedä
Jina lako nani?	- Mikä sinun nimesi on?
Jina langu ni...	- Minun nimeni on...

Familia - perhe

baba	- isä
mama	- äiti
dada	- sisko
kaka	- veli
mtoto	- vauva
bibi	- isoäiti
babu	- isoisä
makazi	- koti

mwali	- tyttö
mvuli	- poika
mwanamke	- nainen
mwanaume	- mies

mimi	- minä
wewe	- sinä
yeye	- hän
sisi	- me
ninyi	- te
Wao	- he

Juma - viikko

Jumatatu	- maanantai
Jumanne	- tiistai
Jumatano	- keskiviikko
Alhamisi	- torstai
Ijumaa	- perjantai
Jumamosi	- lauantai
Jumapili	- sunnuntai

siku	- päivä
jana	- eilen
leo	- tänään
kesho	- huomenna

Tutaonana kesho! - Nähdään huomenna!

Mwezi - kuukausi

Januari	- Tammikuu
Februari	- Helmikuu
Machi	- Maaliskuu
Aprili	- Huhtikuu
Mei	- Toukokuu
Juni	- Kesäkuu
Julai	- Heinäkuu
Agosti	- Elokuu
Septemba	- Syyskuu
Oktoba	- Lokakuu
Novemba	- Marraskuu
Desemba	- Joulukuu

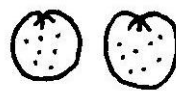
mwaka - vuosi

Idadi - numero

moja	= 1
mbili	= 2
tatu	= 3
nne	= 4
tano	= 5
sita	= 6
saba	= 7

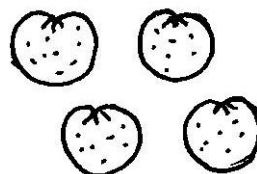
moja

mbili

tatu

nne

tano

nane = 8
tisa = 9
kumi = 10

kumi na moja = 11
kumi na mbili = 12

mia moja = 100
mia mbili = 200
mia tatu = 300

elfu moja = 1000
elfu mbili = 2000
elfu tatu = 3000

Mnyama - eläin

paka - kissa
mbwa - koira
ng'ombe - lehmä
kuku - kana
farasi - hevonen
mbuzi - vuohi
kondoo - lammas
nguruwe - sika
samaki - kala

simba - leijona
duma - gepardi
punda milia - seepra
tembo - norsu
twiga - kirahvi
kifaru - sarvikuono
kiboko - virtahepo

mbuni	- strutsi
nyati	- puhveli
swala	- antilooppi
nyoka	- käärme
puipei	- hämähäkki
mamba	- krokotiili
kima	- apina

Tunda - hedelmä

nanasi	- ananas
ndizi	- banaani
chungwa	- appelsiini
tufaha	- omena
embe	- mango
papai	- papaija
zabibu	- viinirypäle
peasi	- päärynä

Shule - koulu

elimu	- koulutus
mwalimu	- opettaja
mwanafunzi	- oppilas
darasa	- luokkahuone
somo	- oppitunti
kitabu	- kirja
ubao	- liitutaulu
hesabu	- matematiikka
Kiingereza	- englanti

Lähde: Swahili-englanti sanakirja. Saatavissa: <http://africanlanguages.com/swahili/>